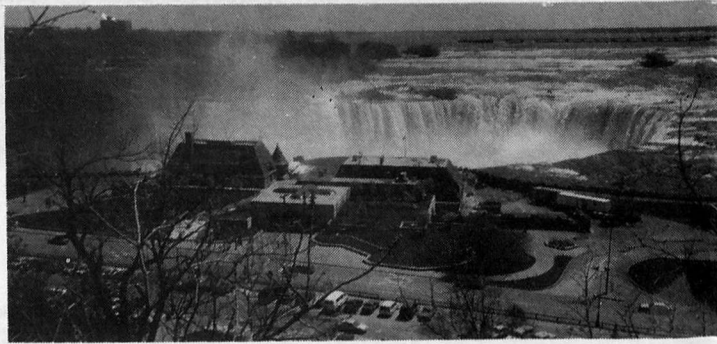
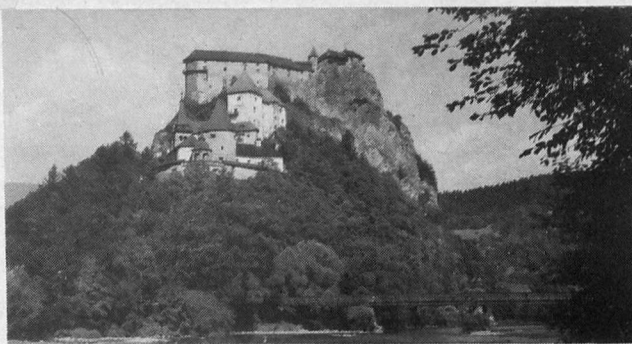

Ročník XIII.
Číslo 5
Říjen
1991

Západ

\$ 4.00
mimo
Československo
8 Kčs
v
Československu

Západ

Časopis pro Čechy a Slováky

ROČNÍK 13. ČÍSLO 5 ŘÍJEN 1991

ZAPAD, bi-monthly for Czechs and Slovaks, published by the COLLEGIUM BOHEMICUM in Canada.

Second Mail Registration Number 4890. ISSN 0226-3068.

vydávatel: Collegium Bohemicum v Kanadě jako dvouměsíčník

vydavatel v ČSFR: Magnet-Press

redakční rada: Karel Helmich, Eliška Kotrbová, Stanislav Reiniš, Zdena Salivarová, Josef Škvorecký, Miloš Šuchma (předseda), Ota Ulč, Arnošt Wagner

redaktor mimo ČSFR: Miloš Šuchma
Adresa redakce mimo ČSFR: Západ, Box 9021, Terminal P.O., Ottawa, Ontario, Canada K1G 3T8. Telefon (613)824-7439, fax (613)834-8757

redaktor pro ČSFR: Karel Helmich
Adresa redakce v ČSFR: Západ, MAGNET-PRESS, JUNGMANNOVA 24, 113 66 PRAHA 1
Telefon 260 651, 261 551 FAX 4222353271

Články nemusí vyjadřovat názory redakce.
Redakce si vyhrazuje právo na zkrácení a úpravu příspěvků.
Redakční uzávěrka vždy 1. února, dubna, června, srpna, října, prosince.

administrátorka mimo ČSFR: Milada Reinišová
Adresa administrace v zahraničí: Západ, Box 322, Waterloo, Ontario, Canada N2J 4A4. Telefon (519)746-5095 nebo (519)699-4748.
FAX (519)699-6171

administrátorka v ČSFR: Hana Machová
Adresa administrace v ČSFR: Západ: Magnet-Press, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1
Telefon 260 651, 261 551 FAX 4222353271

Předplatné, příspěvky na tiskový fond, inzerci a změny adres zasílejte na adresy administrací.

Grafická úprava: Antonín Chmel
Sazba: Magnet Press
Tisk: IMPRIMA Praha

Dopisovatelé:

ČSFR: Stanislav Auský, Miroslav Grüner, Karel Helmich, Karel Hviždala, Milan Kenda, Jan Mlynářík, Eva von Rheinwald, Vladimír Škutina, Josef Staněk, Karel Trienkewitz
KANADA: Vladimír Cícha, Jan Drábek, Richard Drtina, Pavel Kantorek, Jiří Krupička, Viktor Labský, Marta Procházková, Jaroslav Švestka, Aleš Zeman
USA: Blanka Jičínská, Bohumil Krčil, Vladimír Kříž, Eva Límanová, Iva Pekárková, Jiří Sýkora, Leoš Zeman

AUSTRÁLIE: Petr Hrubý, Jan Jirásek, Jaroslav Kovaříček, Miloš Ondrášek

JIŽNÍ AMERIKA: Robert Lamberg (Argentina)

NĚMECKO: Antonín Brousek, Ota Filip, Karel Kryl, Antonín Měšťan, Jan Pulda, Pavel Taussig

SKANDINÁVIE: Michael Konůpek (Norsko), Helena Kosková (Švédsko), Jan Kristofori (Norsko)

ŠVÝCARSKO: Dušan Šimko

HOLANDSKO: Radek Kučera

VELKÁ BRITÁNIE: Jan Křesadlo

FRANCIE: Ivan Kraus

BELGIE: Michaela Swinkelsová

RAKOUSKO: Ivan Medek

PŘEDPLATNÉ:

	1 rok:	2 roky:	Doživotní předplatné:	Jedno číslo:
ČSFR	48 Kčs			8 Kčs
KANADA	CAN\$ 22.00	CAN\$ 40.00	CAN\$ 400.00	CAN\$ 4.00
Ostatní země (letecky)	US\$ 22.00	US\$ 40.00	US\$ 400.00 nebo ekvivalent v cizí měně	US\$ 4.00

Odběratelé v USA a Kanadě mohou platit osobním šekem.

V ostatních zemích bankovním příkazem nebo mezinárodní poštovní poukázkou (patrně nejvýhodnější pro evropské předplatitele).
Předplatné v Evropě lze poukázat na poštovní účet číslo 98601-202 u poštovního šekového úřadu 2000 Hamburg, BRD. Bankovní směrové číslo je 200 100 20.

Předplatitelé v ČSFR mohou poukázat platbu na číslo účtu 31449-011 u Komerční banky, pobočka Praha 1, Na příkopě 28, Praha 1.

OBSAH

LIDÉ Z EXILU	1
Jiřina Šiklová	
DVĚ VÝZNAMNÁ DATA.....	2
Zdeněk Eis	
REHABILITACE	4
Lubomír Veleta	
KONEČNĚ PŘISTÁLI	5
Josef Fryba	
KANADSKÝ DENÍK	6
Jaroslav Švestka	
ŠEJDIŘSKÝMI PRAKTIKAMI KE SVĚTOVOSTI	9
Ota Ulč	
VEČÍREK ABITURIENTŮ	10
Michael Konůpek	
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ V ČSFR	11
Luboš Noudek	
KDYŽ HOSTÉ ODCHÁZEJÍ	12
Jiří Černý	
NA ZÁPADNÍ FRONTĚ NEKLID	13
Robert F. Lamberg	
ARCHIPELAG INDONÉSIE	14
Ota Ulč	
DOPIS DO ČESKOSLOVENSKA	19
Miloš Ondrášek	
JONÁŠ A MELICHAROVÁ V MASARYKTOWNU.....	20
Pavel Král	
ROZHOVOR S LUDVÍKEM VACULÍKEM	23
Michael Konůpek	
CO BY TOMU ŘEKL DĚDEČEK?	24
Jiří Seydler	
ZVÍŘECÍ PRÁVA A DUŠE	25
Stanislav Reiniš	
POSELSTVÍ ULICE	26
Petr Volf	
O TENISE	27
Vladimír Cícha	
VELIKÝ MALÝ.....	28
Josef Koenigsmark	
BÁSNÍK V DOMĚ	29
Vladimír Cícha	
HRŮZA	29
Fefík	
OMYLY PANA SLÁDKA.....	30
Jana Kolářová	
ODKDY RODOKAPSY	30
Karel Kýr	
PŘIŠLO POŠTOU	30-32

NA TITULNÍM SNÍMKU
Holka z Prahy
Snímek – archiv redakce

Informujte své známé, o nichž si myslíte, že by měli zájem o Západ.

Západ do všech světadílů

aneb

všechny světadíly mají Západ

Lidé z exilu

JIŘINA ŠIKLOVÁ, Praha

Občas dostávám otázku, co se změnilo v mém životě po listopadu 1989. Prakticky všechno, mnohé sny se staly skutečností, ale zrovna moc spokojená také nejsem! Denně se opakovaně rozčiluji nad lidskou hloupostí, sobectvím a netrpělivostí a denně sobě i ostatním opakuji, že dohnat čtyřicet ztracených let se nedá za dva roky! Ani dítě se ne naučí za tak krátkou dobu pořádně chodit, natož být samostatné.

Obtíže jsou větší než jsem očekávala. Po vládě komunistů jsme zdědili zadlužený statek, zaplevelená pole, zamořené a polozasypané studně a mentalitu lapků, nebo poddaných, kteří jenom čekají na příkazy: Alespoň, že již víme, kterým směrem máme tu káru táhnout z hnoje ven. Jak ji vytáhnout a jak k ní zapřáhnout koně, se snad také znovu naučíme a někdo nám na čas toho koně i půjčí.

Některé věci se však dají napravit i bez valut!

Jednou z věcí, která mne rozčiluje, je vztah lidí z domova, z Československa, k našemu exilu. Jsme zemí, z níž v posledních čtyřiceti letech emigrovalo skoro půl miliónu obyvatel a mnozí z nich, přes všechny osobní potíže, udržovali trvalé spojení s lidmi v Československu, překládali články a knihy našich autorů, sbírali peníze na jejich vydávání, udržovali v západních státech v povědomí naší resistenci a neúnavně připomínali veřejnosti, že se ve středu Evropy stal zločin. Naše kultura, která měla být umlčena, se zásluhou lidí v exilu stala v zahraničí známější, než v letech předchozích. To, co mělo být násilně „na věčné časy“ odděleno, (exil a domov) se spontánně spojilo a vytvořilo hodnoty, které nás přejíjí. Češi a Slováci v exilu svojí činností rozbili informační monopol komunistické vlády, pomocí rozhlasových stanic a v zahraničí vydávaných časopisů umožnili vzájemnou i naši vnitřní komunikaci, uchovali myšlenky a díla zde ničená a zakazovaná, přímo či nepřímo nás podporovali a radovali se z našich úspěchů. Toto nedělali dva nebo tři roky, ale skoro půl století. Přes všechny jejich občasné vnitřní rozpory si tuto štafetu pomoci předávaly jednotlivé generace a generační vlny mezi sebou dál.

Nedovedu si představit dějiny našich zemí bez dějin našeho exilu a naší literatury a kulturu bez děl, která vznikla v emigraci.

Protože nejsem ani poslanec ani vládní činitel, slyším občas výroky, které mne hluboce mrzí:

„Vlastně nás emigranty zde lidé nechťejí.“

„Vidím úlevu ve tvářích, když řeknu, že jsem zde jenom na návštěvě a nemíním tu zůstat.“

„Dokud mne potřebovali, denně mi lidi volali, ale když jsem přijel, nikdo mi nenabídl zaměstnání.“

A nebo z druhé strany:

„Vy jste si odjeli a nás jste zde nechali v tom bahně.“

„Každý nemohl utéct.“

„Kdo to zde s námi neprožil, ten nám nerozumí!“

A totéž se často děje nejen mezi politiky a tvůrčími pracovníky, ale i mezi členy až dosud rozdělených rodin. Přes zatarasené hranice se vzájemně milovali a nyní, po možných a opakovaných návštěvách, se hádají o majetek při očekávané privatizaci.

„Odešli jsme jen s tím, co jsme měli na sobě! Sourozencům zde zůstalo po nás všechno a teď jim máme platit i za přenocování ve vile, kde jsem se taky narodila?!“

„Připadám si občas jako židé, kteří se vraceli z koncentráku. Nikdo se také již „nepamatoval“, kde skončily šperky a vkladní knížky, které jsme si u přátel uschovali.“

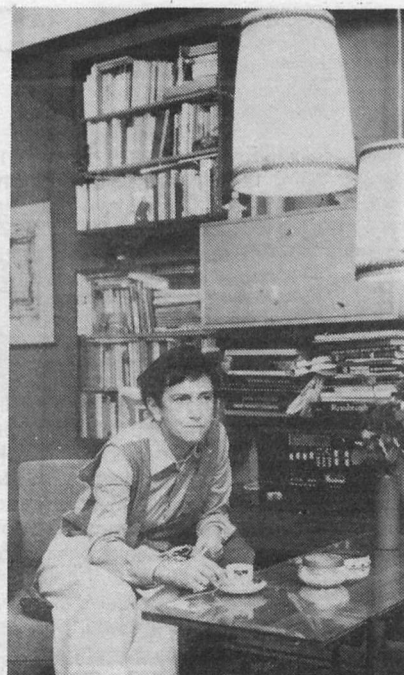
A mohla bych citovat dále. Na ukázkou to stačí.

Z obou stran je slyšet zklamání a já si občas myslím, že lidé u nás jsou morálně zdevastovaní více než Severočeský hnědouhelný revír. Ani oficiálně jsme exilu dostatečně nepoděkovali. Hlavně jsme nepoděkovali těm desetitisícům lidí, kteří svolávali krajské schůze, vytvářeli krajské spolky, udržovali české školy, posílali peníze rodinám zavřených, těšili se z každého projevu zdejšího odporu a naše boje s komunistickým režimem prožívali jako zákopovou válku. Každý z těch, kteří sem přijíždějí mi se slzami v očích vypráví, jak prožíval listopad 89, jak toužil být s námi na Václavském náměstí, jak se strchoval o osud této země i přesto, že již dávno je občanem jiného státu.

Zklamání z obou stran je pochopitelné. Jsme si vzájemně vyčítkou! Skoro každý, kdo zde zůstal, nějakým způsobem spolupracoval s komunistickým režimem či alespoň s ním slušně vycházel. Současně ale naše existenční obtíže zvyšovala vyplněná rubrika v kádrovém dotazníku, zjišťující, zda lidé mají příbuzné v zahraničí a zda si s nimi dopisují. Za vlastním neúspěchem se často i skrývala jasná příčina, „bratr v zahraničí“. A pokud se člověk nechal donutit od estébě a zřekl se svého otce či bratra, pociťuje jeho návrat zvláště rozporuplné. Ti z exilu jsou „příčinou“ jeho sebezhanobení!

„Kvůli nim jsem musel podepsat papír“ - a současně zjišťujeme, že tento úpis dábů nepodepsali všichni, a i proto si více stěžujeme, obviňujeme druhé a čekáme omluvu od toho, jemuž bychom se měli sami omluvit! Pro jistotu si raději vzájemně vyčítáme.

To platí jak o těch, kdo byli v exilu z politických důvodů a tam se politicky angažovali, tak o těch, kteří emigrovali z důvodů ekonomických. Obojí začínali jinde a znovu a vycházeli z nuly a dokázali si znovu vydobýt své postavení. Ukázali se schopnějšími. Každý z exulantů vzpomíná na první léta za hranicemi jako na nejtěžší období svého života. Ale současně je i uspokojen, že se odvážil, dokázal se prosadit a znovu začít. Sebehrdost exulanta

Snímek Josef Molín

a jeho pocit převahy a vnitřní síly je patrný, i když slova dokáže censurovat. Tím nechtěně zraňuje ty, kteří se neodvážili, již pouhou svojí přítomností. Exulanti - podobně jako disidenti - jsou pro nás němou výčitkou. Jsou odlišní, viditelní, neztrácejí se v šedém zástupu. I proto je na ně vidět, i proto se dá na ně útočit. A neodvážím-li se útočit, tak je alespoň pomlouvám. Když všichni kulhají, je zdravý člověk nápadným a vzbuzuje neúvěru. Jak to, že někdo může chodit bez hole?

Tito lidé jsou hmatatelným důkazem, že člověk se nemusel a nemusí jen přizpůsobovat, ale může si volit vlastní a odlišnou a k tomu i úspěšnou cestu. Navíc jim vývoj událostí dal za pravdu. Dostali morální satisfakci v dějinách a na to se také špatně zapomíná. Představitelé „strany a vlády“ za nás rozhodovali a činili nás nejen na sobě závislými, ale i nedospělými a bezmocnými a to je úrodná půda pro závist.

Ti, co se odvážili odejít, vracení se dnes jako úspěšní, zkušeni, relativně proti nám bohatí, umějí jazyky, mají v zahraničí kontakty a zkušenosti ze světa, do něhož my teprve chceme vstoupit. Odešli, zmizeli, ale dnes vidíme, že nás vlastně předběhli. Jsou pro nás konkurencí a zase nás předběhají. To se v pseudorovnostářské společnosti „neodpouští“! Nepřímo v nás vyvolávají pocit vlastní nedostatečnosti a i proto jim neotevíráme tak ochotně dveře a nenabízíme místo. Ohrožují nás! Všechno to rozumem chápu i dovedu vysvětlit, ale jsem z toho smutná a domlouvám těm i oněm. Toužím po souhře a spolupráci a chtěla bych ty lidi smířit a spojit tak, jako je spojoval společný odpor proti totalitě, a proto jim „nadávám“!

Docentku Dr. Šiklovou čtenáři Západu jako autorku znají. Své články ovšem tehdy podepisovala jmény českých řeč.

Dvě významná data

ZDENĚK EIS, Praha

Dvě významná data - 28. říjen 1918 a 28. říjen 1991 - symbolizují mnoho z toho, co dnes v Československu žijeme. Mezi těmito dvěma daty se klene tradice československé politické kultury. Tradice, která si i ve světě vydobyla pozornost.

Dodnes se o Československu všeobecně ví, že mělo ve 20. století významné období demokracie, které začínalo vznikem Československé republiky v roce 1918 a které bylo násilím ukončeno mnichovskou dohodou z roku 1938. Za dvacet let tehdejší českoslovenští občané, tj. Češi, Slováci, Němci, Maďaři, Poláci, Rusíni, Romové a židovské obyvatelstvo prokázalo před Evropou, že se jedná o stát, který nelze zničit zevnitř, vnitřním rozkladem, či rozpadem, národnostními třenicemi, případně sociálními nepokoji.

Musel přijít vnější náraz - mnichovská dohoda z roku 1938 -, aby bylo Československo ve své původní a demokratické podobě zničeno.

Druhé datum - 28. říjen 1991 - symbolizuje naši přítomnost v dnešním Československu. Tradice politické kultury se stává už složitější, neboť v sobě zahrnuje tradice často protichůdné. Rád bych tyto tradice ve dvou pokračováních posoudil ve světle toho, co právě v Československu žijeme. Které tradice to jsou?

- 1) Zakladatelské tradice demokratické společnosti v létech 1918-1938.
- 2) Tradice totalitní společnosti (1948-1968, 1970-1989).
- 3) Tradice nově se utvářející posttotalitní společnosti.

Zakladatelské tradice demokratické politiky

V roce 1918, na sklonku první světové války, vznikla Československá republika v geopolitickém prostoru střední Evropy, jako jeden z nástupnických států po Říši rakousko-uherské. Vznikem Československa byl založen demokratický stát, v jehož čele stanul prezident T.G. Masaryk. Československo se stalo novým politickým jevem na mapě Evropy a bylo výsledkem dlouhodobých snah českých a slovenských politiků a naplněním národních tužeb po politické, státní samostatnosti a svrchovanosti.

V průběhu dvaceti let existence Československé republiky se ukázalo, že tento demokratický stát udivoval Evropu právě tím, co dokázal vytvořit z malých českých a slovenských poměrů a skromných začátků. Všechny chyby a omyly nového politického fenoménu Československa po roce 1918 ve střední Evropě nesnižují význam kladů, které tento nový státní útvar vytvořil.

Snímání rakousko-uherských symbolů 28. října 1918

Snímek archiv

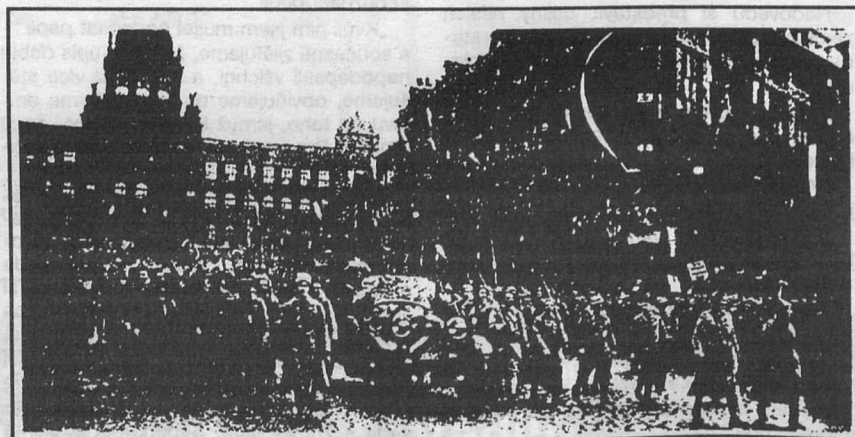
Tím nejdůležitějším se nám dnes - z odstupu let - jeví skutečnost, že nově vzniklý stát na mapě Evropy znamenal zavedení a prosazení demokratických, parlamentních poměrů, občanských a lidských práv do střední Evropy. To pochopili v převážné míře občané Československa právě tak jako svět.

Dvacet let svobodné Československé republiky (1918-1938) vytvořilo základ demokratických tradic. A z těchto tradic se žilo za okupace v průběhu druhé světové války i v totalitním období (1948-1989). Tyto tradice poskytovaly v oblasti duchovního prostoru pro originalitu československé cesty za demokratickou společností, a to v poměrně širokém spektru od demokratické pravice až po reformní komunisty.

Politická reprezentace Československé republiky (1918-1938) se dopustila v rámci demokratických tradic dvou závažných omylů, jejichž důsledky pocítujeme dodnes, a které koneckonců přivedly i její zkrátek v roce 1938. První závažný omyl spočíval v tom, že demokratické Československo neumělo vyřešit svůj vztah k Němcům, k tehdy největší národnostní skupině žijící na teritoriu republiky (přibližně 3,5 mil. obyvatel).

T. G. Masaryk přijíždí po první světové válce do Prahy...

Snímek archiv

Druhou velkou chybou byl vztah československého státu ke Slovákům, kterému se v zahraničí bohužel málo rozumí. Z mnoha příčin, které ještě čekají na historický rozbor, neposkytla Československá republika Slovákům po Pittsburské dohodě, kterou podepsal T.G. Masaryk, v pozdějších jednáních slíbenou autonomii. Československá státní politika měla obavy z Němců a tím - jak se kdysi soudilo - z oslabení slovanského obyvatelstva, žijícího na československém teritoriu. Vycházelo se z předpokladu, že Slováci tvoří v národě československém druhou, mladší větev národa československého a že tudíž nejsou samostatným a svébytným slovanským národem, nýbrž mladší odnoží národa českého. To bylo pro národní identitu Slováků nepřijatelné.

Československu nebylo dopřáno, aby si problémy soužití s Němci a Slováky vyřešilo vnitřními, demokratickými a politickými prostředky a nakonec v roce 1938 podlehl násilí a vnějšímu rozbití.

Do nově vzniklého Československa vstupoval v roce 1918 český a slovenský národ za diametrálně rozdílných podmínek. Češi v té době měli už rozvinutou parlamentní zkušenost a tím i tradici v říšském sněmu Rakousko-Uherska. Česká společnost měla čas se demokraticky rozvíjet a tím nasbírat politické zkušenosti. V roce 1918 měli Češi už řadu demokraticky smýšlejících politiků, novinářů a spisovatelů. Dokonce měli i několik politiků, kteří prokazovali evropský státnický rozhled.

Jak vstupovali Slováci do nového Československa? Nesrovnatelně národně oslabenější, bez demokratické politické tradice, zatížení národnostním útlakem maďarským. Slováci jako národ prokázali značnou životaschopnost. Ovšem museli ve 20. století dohnat vše, na co Češi vývojově potřebovali téměř dvě století. Slováci v roce 1918 neměli

žádnou vysokou školu, žádná slovenská gymnásia, jako tomu bylo v Čechách. Slovenské noviny se těsně před vznikem Československa na celém Slovensku četly asi v pěti stech národně uvědomělých rodinách. Slovinci neměli své Národní divadlo, o rozvinutém průmyslu a bankovníctví ani nemluvě.

Když Slovinci po roce 1918 v Československu začínali, měli po všech stránkách co dohánět, aby se z uherských poměrů vpravili do poměrů demokratických. A nešlo to hladce, neboť Slovensko za uherského státního uspořádání bylo sociálně nesrovnatelně slabší a chudší než české země. Slovinci teprve vytvářeli mnohé chybějící národní instituce a společenský život. A jako národ se dotvářejí dodnes.

Po roce 1918 se české demokratické myšlení a životní styl prosazovaly na Slovensku z vnějšku, často uměle, bez ohledu na slovenskou národní tradici. Čechům nebylo nic platné, že se mohli legitimovat ideály demokracie, svobody ap. Slovenský národ to v té době, v níž mu to bylo předkládáno, nepřijímal, ba často i otevřeně odmítal. Na daném vývojovém stupni mu to bylo cizí, vzdálené a odtažené.

Potíže s totalitní politickou tradicí

Mnohé z čtyřicetiletého nesvobodného osudu Československa si Češi a Slovinci, kteří prošli v minulosti výraznou demokratickou tradicí a kulturou ve střední Evropě, zavinili sami, svým vlastním přispěním. Bylo by proto pošetilé, kdybychom vše, co se v Československu odehrálo v totalitním období, sváděli „jen“ na někoho jiného. Od zavinění a sebezavinění musíme vyjít, máme-li se dobrat realistického pohledu na to, co se v Československu odehrálo a jaké tradice se nesmiřitelně stfety.

Osud Československého státu neměli jeho občané ve vlastních rukou nejen při mnichovské dohodě v roce 1938, ale ani v době obnovení Československa po roce 1945. V prvním i druhém případě byly sféry vlivu velmocí rozděleny a občané Československa o svém osudu plně nerozhodovali. To nás však v žádném případě nezabavuje povinnosti zkoumat vlastní spoluúčast na vlastním poválečném osudu; zejména podílu na totalitním období v letech 1948-1968 a 1970-1989.

Československá orientace bezprostředně po druhé světové válce byla ovlivněna opojením z ukončení války a pocitem vděčnosti Sovětskému svazu za osvobození. V Československu jsme se přiklonili k levé a později komunistické orientaci. Místo demokracie západního typu přicházela v Československu stále více ke slovu tzv. „kolektivní vůle lidu“. Pojetí „kolektivní vůle lidu“ vyžadovalo podřízenost individua kolektivním zájmům, což se bezprostředně v poválečných letech většinou jevílo jako logické a smysluplné. Při tom pozornosti unika-

...a Václavské náměstí o sedmdesát jeden rok později. Podpisová akce na zachování republiky

Snímek Josef Molín

la politická a sociální demagogie, která s tím byla spojena. Většina občanů se přihlásila k socialismu a málokdo ltušil, že přijímáme na dlouhá desetiletí totalitní režim.

Nakonec se na základě výsledku relativně svobodných voleb (1946) stal předsedou vlády komunista Klement Gottwald. Demokratická pravidla a s tím spojená politická kultura brala pomalu za své. Nenapadně a plíživě. Po únoru 1948 došlo k prudkému obratu, nastala radikální likvidace demokratických forem života. V podstatě stačil jediný rok (1948-1949), aby zmizelo vše demokratické, podle čeho nás znal svět a Evropa v období 1918-1938. Naděje v demokratické řešení byla v nedohlednu.

Mezi léty 1948-1989, se vytvářela a prohlubovala totalitní tradice. Účastníky totalitního dění v Československu se stali všichni, kdo zůstali doma. Každý

se musel svým způsobem přizpůsobit, třeba jen vnějškově, aby mohl existovat a s totalitní mocí „vyjít“ ve škole, v zaměstnání, či veřejném životě. Jak je dobře známo, o základních dogmatech totalitarismu nebylo dovoleno diskutovat a veřejně pochybovat.

Každá tradice se časem opotřebovává a podléhá zkáze. V případě tradice se tak děje zvěcněním. Tím, že se konzervují hodnoty, které se stávají brzdou pro ty, co přicházejí, jsou noví a po novu chtějí záležitosti řešit.

Ovšem, aby se v Československu něco změnilo v demokratickém smyslu, musela ke slovu přijít nová generace, která nepodlehla představě, že totalitní režim není možné odstranit pokojnou cestou. A protože to nevěděla, udělala to!

(DOKONČENÍ PŘÍŠTĚ)

Česko-americké nakladatelství Pragma hledá překladatele, kteří mohou nabídnout literaturu, o níž jsou přesvědčeni, že by měla být v Československu vydána.

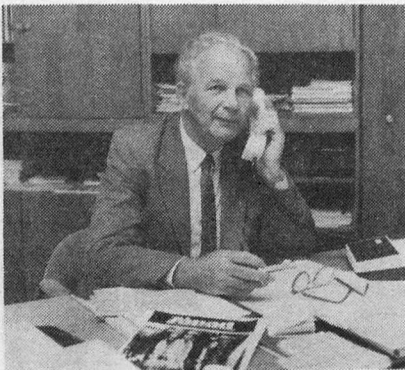
NAKLADATELSTVÍ PRAGMA
VYDALO TYTO TITULY:

N. Hill: *Myšlením k bohatství*, S. Gawain: *Tvůrčí představitivost*, Charles Bukowski: *Všechny řitě světa i ta má*, Ch. F. Wetherall: *Končíme s kouřením*, I. Fleming: *Dr. NO*, Osho: *O základních lidských právech*, G. Jampolsky: *Láska znamená zbavit se strachu*, S. Sen: *Cesta čaje*, J. D. MacDonald: *Tmavomodré sbohem*, A. Carr: *Sbohem, cigareto!*, I. Fleming: *Goldfinger*, J. Kovářik: *Na druhém břehu řeky...*

Své nabídky zasílejte na adresu: **PRAGMA, p.o. box 6, pošta 48, 140 08 Praha 4.**

Čtenáři, kteří by si rádi přečetli některý z námi vydaných titulů, si jej mohou objednat na naší adrese.
Těšíme se na spolupráci s Vámi.

Knihy z PRAGMY do celého světa!

Rehabilitace

LUBOMÍR VELETA, Praha

Dne 23. dubna 1990 přijalo Federální shromáždění ČSFR zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, který sleduje jako hlavní cíl odčinění křivd spáchaných - dle odhadu - asi na 280 tisících protiprávně odsouzených občanech trestními soudy za uplynulých 42 let existence totalitního režimu.

Zákon uložil soudům zrušit všechna odsuzující soudní rozhodnutí vyhlášená v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990 za činy spáchané po 5. květnu 1945, které v rozporu s principy demokratické společnosti (respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou), vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, naše zákony tehdy označovaly za trestní.

V zájmu poskytnutí urychlené rehabilitace politickým vězňům zákon přijal jako stěžejní zásadu, že se dnem jeho účinnosti 1. července 1990 „ex lege“ zruší všechny pravomocné odsuzující soudní rozsudky v trestních věcech, týkajících se skutkových podstat výrazně politického obsahu (velezrada, sdrůžování proti státu, pobuřování proti republice, hanobení republiky, vyzvědačství, ale i opuštění území republiky, neuposlechnutí výzvy k návratu, poškozování zájmů republiky v cizině a řada dalších, jak se tehdy v trestních zákonech nazývaly), které jsou v § 2 zákona přesně vyjmenovány a popsány.

Zvlášť vybraní a pověřeni soudci zákonem určených soudů v celém státě v takových případech na návrh postižených osob, jejich příbuzných, obhájců, na návrh prokurátorů či dokonce bez jakéhokoliv návrhu z úřední povinnosti (podle zachovaných rejstříků) vyhledali příslušné soudní spisy a v nich rozsudky a v neveřejném zasedání za účasti prokurátora vydávají deklarativní rozhodnutí o tom, že odsouzený je účasten rehabilitace podle zákona o soudní rehabilitaci a že se zruší podle téhož zákona odsuzující soudní rozhodnutí. Nedochozí tedy v této hlavní skupině k bližšímu individuálnímu přezkoumání věcí, protože sám zákon vyjmenováním takových trestných činů v uvedeném § 2 vyslovil jistotu, že odsouzení za ně v takových případech podle takových zákonů byla skutečně nezákonná.

Podle našich statistik bylo od účinnosti zákona, tj. od 1. července 1990 do 1. července 1991, tedy za dobu jednoho roku, rehabilitováno celkem

220 000 osob, což představuje již 78,5 % z očekávaného celkového počtu 280 tisíc odsouzených.

Byla již u soudů zahájena také individu-

ální přezkoumání druhé velké skupiny rozsudků vydaných v trestních věcech v témže období za jiné trestné činy, tzv. menšího politického výrazu či hospodářského charakteru taxativně vyjmenované v § 4 zákona o soudní rehabilitaci (útok na státního či veřejného činitele, šíření poplašné zprávy, zběhnutí, nehašoupení služby v branné moci a další). Toto přezkoumání se neprovádí již z úřední povinnosti, ale pouze na návrh oprávněných osob, jimiž jsou vedle odsouzených i příbuzní v pokolení přímém, sourozenci, manželé, osvojitelé a osvojenci, druh a družka. Jménem oprávněných osob návrh může podat i jimi zvolený obhájce. Konečně návrh podává i prokurátor. Návrhy je nutno podat do 2 let ode dne účinnosti tohoto zákona, tj. nejpozději do 1. července 1992. Návrh se podává zásadně u toho soudu, který rozhodoval v původním řízení v prvním stupni. Ve věcech rozhodovaných nejvyšším soudem (jako soudem 1. stupně) nebo bývalým Státním soudem přezkoumávají rozsudky krajské soudy, resp. vyšší vojenské soudy. Z valné části případů dochází k přezkoumání ve veřejném zasedání soudu při povinné účasti prokurátora. Také odsouzený musí mít v tomto řízení obhájce bez ohledu na to, zda návrh podal sám či jiná oprávněná osoba nebo prokurátor. Náklady řízení hradí navrhovatel jen tehdy, byl-li návrh na přezkoumání jako zcela nedůvodný pravomocně soudem zamítnut. Náklady obhajoby hradí stát, byl-li návrh shledán aspoň zčásti důvodný či (bez ohledu na výsledek) podal-li návrh prokurátor.

Dalším účelem zákona je poskytnout rehabilitovaným občanům přiměřené hmotné odškodnění.

Podle ustanovení § 23 a násl. zákona nárok na odškodnění zahrnuje

- a) náhradu za ztrátu na výdělků za každý měsíc vazby a výkonu trestu odnětí svobody ve výši 2 500,- Kčs;
- b) náhradu škody na zdraví, k níž došlo v souvislosti s vazbou nebo výkonem trestu odnětí svobody;
- c) náhradu nákladů trestního řízení ve výši 200,- Kčs, výkonu vazby ve výši 600,- Kčs za každý měsíc vazby a výkonu trestu odnětí svobody ve výši 150,- Kčs za každý měsíc výkonu trestu;
- d) náhradu zaplacených nákladů obhajoby v původním trestním řízení;
- e) náhradu zaplaceného peněžitého trestu.

Zákon stanoví dále podmínky pro uplatnění dalších nároků, které mají vliv na dávky důchodového zabezpečení.

Právo žádat odškodnění přechází na dědice poškozeného, pokud jsou jimi děti, manžel, rodiče a není-li jich sourozenci.

Došlo-li k rehabilitaci poškozeného, na němž byl vykonán trest smrti, nebo který zemřel ve vazbě či výkonu trestu odnětí svobody, náleží oprávněným osobám vedle nároků shora uvedených, které na ně přešly, i jednorázové odškodnění ve výši 100 000,- Kčs. Nárok na výplatu této částky má osoba, již zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu. Nárok

takto vzniklý více osobám se rozdělí mezi ně rovným dílem.

Ve stanoveném rozsahu - vyjma nároků důchodových - rozhoduje o odškodnění za československý stát ministerstvo spravedlnosti České republiky či Slovenské republiky, jemuž po právní moci soudního rozhodnutí o rehabilitaci musí zaslat písemnou žádost buď sám rehabilitovaný občan nebo - pokud již nežije - jeho dědicové, jsou-li jimi děti, manžel nebo rodiče. K podání takové žádosti mohou zmocnití advokáta. K žádosti se doporučuje přiložit kopii soudního rozhodnutí o rehabilitaci, uvést v ní a označit uplatněné nároky, připojit doklady o nákladech obhajoby, o zaplacení peněžitého trestu. Pokud jde o uplatňovaný návrh o náhradu škody na zdraví, je třeba lékařskou zprávou doložit příčinou souvislost mezi výkonem trestu a poškozením zdraví a bodové ohodnocení bolestného a ztížení společenského uplatnění (bolestné a ztížení společenského uplatnění zaniká smrtí poškozeného, takže je neuplatňují a neprokazují ostatní žadatelé). Dědicové přiloží doklad o dědictví po zemřelém poškozeném občanovi (nejlépe potvrzením státního notářství v ČSFR). Pokud poškozený zemřel ve výkonu trestu a oprávněné osoby požadují náhradu ušlého výživného, je vhodné sdělit také, kdo byl posledním zaměstnavatelem rehabilitovaného. Úplnou žádost se urychlí její vyřízení.

Pro úplnost uvádím, že dne 21. 2. 1991 přijalo Federální shromáždění zákon o mimosoudních rehabilitacích č. 87/1991 Sb. Odškodnění podle tohoto zákona včetně upravených podmínek vyplývajících ze zrušených výroků o trestu propadnutí majetku, propadnutí věci nebo zabránění věci, jakož i způsobu náhrady a vzniku těchto nároků se dostává podle tohoto zákona pouze oprávněným osobám, pokud jsou státními občany ČSFR a mají trvalý pobyt na území ČSFR.

Na závěr chci zdůraznit, že demokracie našeho společného státu Čechů a Slováků by nebyla úspěšná, kdybychom se neuměli či dokonce nechtěli ihned na počátku tohoto procesu vypořádat s temnou nebo alespoň zamílenou minulostí. Musíme jít cestou přeměny celého našeho právního řádu uváděného do souladu s principy obsaženými v mezinárodních smlouvách o lidských právech a základních svobodách. Při praktickém provádění této myšlenky se to projevilo mimo jiné i ostrou a přitom zákonnou kritikou části trestního soudnictví právě v oblasti hledání, stíhání a nakonec nepřijatelného odsouzení tzv. vnitřního nepřítele v řadách odpůrců stalinistického komunistického režimu. Domnívám se, že zákon o soudní rehabilitaci obětí tohoto režimu tím, že byl u nás přijat a vydán bez prodlení ihned po revoluci a novelizací pak zdokonalen a že bylo ihned prakticky přikročeno k jeho realizaci, splnil i při vši nedokonalosti naděje do něho vkládané.

JUDr. Lubomír Veleta je po revoluci prvním náměstkem Generálního prokurátora ČSFR.

Konečně přistáli...

ZÁPADNÍ LETCI REHABILITOVÁNI • ÚSMĚVY A SLZY •
• OPOZDĚNÉ UZNÁNÍ • SPLNĚNÝ SEN GENERÁLA JANOUŠKA •

JOSEF FRÝBA, Praha

Titulky z českého denního tisku v polovině září signalizovaly, že konečně - po více jak čtyřiceti letech - byla dokončena rehabilitace československých letců, příslušníků RAF, kteří za druhé světové války bojovali proti nacistické Luftwaffe za svobodu Československa a po více jak čtyřicet poválečných let se stali příkladem odporu a boje proti totalitě. Proces rehabilitace lidí, kteří bojovali proti fašismu na západní frontě, se konečně završil.

Když se před více jak padesáti lety schylovalo ke světovému válečnému konfliktu, manifestovali českoslovenští letci věrnost svému státu veřejnou přísahou již v dubnu 1937: „My, letci českoslovenští, slibujeme, že se nikdy nezpronevíme úloze, kterou nám ukládá zdar a rozvoj republiky. Budeme vždy věrně plnit své povinnosti občanů demokratického státu, své povinnosti k národu, z něhož jsme vyšli, i k vládě, kterou si vyvolil. Slibujeme, že provedeme letecký dorost po cestách, po nichž jsme sami neúchylně kráčeli až dosud. Chceme i nadále pracovat pro větší čest a slávu republiky a pro stálý vzrůst vznešené letecké myšlenky. A jestliže by se stáhly mraky nad naší republikou a nepřítel by chtěl sáhnout na naše nezadatelná práva svobodného národa, slibujeme, že vyplníme do posledního muže čestné poslání bojovníků, přijmeme statečně první náraz nepřítelů a provedeme své stroje neohroženě vstříc protivníkovi, jak nám káže mužná čest a slavné tradice československých letců.“

Slib, daný republice, do posledního písmene splnili. Tisíc sedm set československých letců odešlo na jaře 1939 po etapách přes Polsko a Jugoslávii do cizích zemí, na západ i na východ. Nebyl to útek, ale začátek nové cesty k příštímu návratu. Začátek cesty, která nebyla nikterak snadná a na které bohužel zůstalo i mnoho dřevěných křížů. Stali se prvními aktivními spojenci Velké Británie proti nacistické přesile v okamžiku nejnebezpečnější

tické přesile v okamžiku nejnebezpečnější nejen pro britské ostrovy, ale pro celý vývoj války. Mnozí pak v jejím průběhu získali válečné zásluhy i na bojištích Rudé armády a byli prvními československými vojáky, kteří ve Slovanském národním povstání stanuli jako první na domácí půdě. Šest let odloučení od domova, nezlovné víry, že konečné vítězství bude patřit spravedlivé věci. Ačkoliv počet těch, kteří v dubnu 1937 slavnostně přísahali, se stále snižoval, hrdě vytrvali.

Netušili, že krátce po ukončení leteckých soubojů budou muset podstoupit další životní zápas, aby obhájili svou čest a holou existenci. Za válečné útrapy a nasazování života byli v padesátých letech vystaveni persekuci a odměňování vězením. I tehdy si zachovali svou hrdost a vytrvali ve své přísaze. Jejich jména měla být zapomenuta, jejich válečné zásluhy a bojové činy vymazány z národních dějin.

Většina z našich letců se po roce 1945 vrátila domů, ale po třech letech opět odcházela. V zahraničí jich tehdy zůstalo necelých osm set. Druhá, totalitou vynucená emigrace, je rozprášíla po celém světě - Anglie, USA, Austrálie, Nový Zéland, Kanada. Zde našli svou existenci a druhý domov. V polovině září 1991 se opět vrátili do Prahy. Mnozí z těch, kteří se tohoto slavného okamžiku dožili, se setkávali po více jak čtyřiceti letech po prvé. Šťastní, s klukovskými úsměvy na tvářích a se zdviženými palci - je to OK -, třebaže nejmladším je už přes sedmdesát.

Konečně se naplnila slova generála dr. Karla Janouška, inspektora československého letectva ve Velké Británii, uveřejněná ve čtrnáctideníku Letectví + kosmonautika v roce 1968: „Co očekávám od rehabilitace? Spravedlnost. Nikoliv však spravedlnost se zavázanými očima, nýbrž spravedlnost, která nepřehlédne žád-

Ing. Ladislav Bezák, první mistr světa v letecké akrobacii (1960) dnes kanadský občan v rozhovoru s čestným předsedou Svazu letců ČSFR generálem Ing. Františkem Fajtem na leteckém dnu 1991 ve Kbelích
Snímek autor

ného uraženého a poníženého. Která nám sice nevrátí léta strávená v kriminálech, v podřadných zaměstnáních a v existenční nejistotě, ale která nám je vynahradí jinak. Aby bylo jasno: nechceme peníze, chceme morální satisfakci, chceme, aby naše národy věděly, že měly bojovníky a nikoliv dobrodruhy. Aby věděly, že jsme usilovali o správnou věc jak ve válce, kdy to bylo zřejmé, tak po válce, kdy jsme nechtěli zahazovat všechno minulé jako nepotřebné, ale chtěli jsme vybrat z toho to nejlepší a přidat dobré zkušenosti, které jsme získali ve světě, na Západě i na Východě. Očekávám rehabilitaci skutečnou a úplnou, rehabilitaci nikoliv jako laskavost, nýbrž jako povinnost, a to nejen osob, ale i ideí. Mám na mysli především ideu humanistického uspořádání společnosti, společnosti spolupráce, Společnosti, kde tečně demokraticke.

Kresba Karel Helmich

budou mít pojmy svoboda, čest, kulturní dědictví, kontinuita, tradice a národní hrdost svůj původní obsah a náležitou váhu. Zde nebude možné, aby se tyto pojmy máty a zaměňovaly jinými."

Slova generála Janouška neztratila ani po třidvaceti letech nic na své aktuálnosti, pravdivosti a závažnosti. Výňatek, který byl trnem v oku všem konsolidátorům v sedmdesátých letech i jedním z důvodů k rozvázání pracovního poměru pro ztrátu politické důvěry s šéfredaktorem. Ano, pravda konečně zvítězila. Bohužel, řady těch, jichž se rehabilitace, úspěšně započatá již v še-

desátých letech, týkala, velmi prořídly. Jejich zakončení v polovině letošního září potvrdilo, že pravda je jen jedna. A vítězí.

O AUTOROVI

Autor (nar. 1933) působil v letech 1949 - 1970 jako sportovní pilot a učitel bezmotorového létání v řadě funkcí v čs. sportovním letectví. Publikoval od r. 1954, od r. 1956 byl redaktorem časopisu *Křídla vlasti*, jehož se stal v r. 1961 šéfredaktorem. Přičinil se o návrat k původnímu názvu časopisu *Le-*

tectví (r. 1965). Za postoje v r. 1968 a vydání zvláštního čísla L+K v srpnu 1968, odsuzující vstup vojsk Varšavského paktu do Československa, byl ke konci roku 1970 odvolán z funkce šéfredaktora *Letectví* + kosmonautika a v r. 1972 s ním byl rozvázán pracovní poměr pro ztrátu politické důvěry. Současně mu ÚV KSČ vyslovil zákaz jakékoliv publikační činnosti. Působil dále ve stavebnictví - jako pomocný dělník, asfaltér, tepelný izolátor, reklamátor, posléze jako hlavní stavbyvedoucí. Po rehabilitaci postižených čs. novinářů se od května 1990 ujal opět ve funkci šéfredaktora řízení *Čtrnáctideníku Letectví* + kosmonautika.

Redakce

ANI TROCHU DLOUHÁ EKONOMICKÁ ÚVAHA NIKOHO NEZABIJE

Kanadský deník

JAROSLAV ŠVESTKA, Kanada

Píše přítelkyně, prostá žena z jihočeského městečka: „Kousek vedle otevřel hospodu, první soukromou v okolí, investovali do toho moc peněz, které si většinou půjčili, a nyní tam vyседává pár lidí, kteří popíjejí dvě piva celý večer. To není divu, když desítka stojí pět korun. Takže majitel je zoufalý a neví, co bude dále. A bude to horší a horší...“

To bude a bude. Případ je banálně nicotný a právě tím svádí k určitému zobecnění. Otevřít si v této české a slovenské době hospodu je důkazem značného nadoptimismu. Nedostatkem hospod socialismus ani tak moc netrpěl a i piva býval většinou dostatek, také nebylo tak drahé. Čímž není řečeno, že láce piva byla pozitivním výsledkem humanistické politiky komunistů. Téměř s jistotou lze předpokládat, že občané teď budou mít dosti jiných činění než vyседávat po hospodách, určitě ne v pracovní době.

Aby dobře šlapaly hospody, k tomu je třeba především dobré a laciné pivo. Aby bylo pivo dobré a laciné, musí v první řadě, kromě mnohého jiného, dobře šlapat zemědělství. Takže cesta k národnímu blahobytu vede cesta zemědělství. Nezávadná u pipy, ale u pivu, ne u obchodu, ale u výroby. Pravda, je to takové nešikovné, i nepohodlné to je, ale těžko s tím kdo co nadělá. Generace vyrostlé zcela pod bolševickou moudrovládou, zřejmě už ztratily schopnost jakkoliv hospodářsky uvažovat. Jen v paměti přežívá dědečkovy vyprávění o hostinském, který byl nejbohatším člověkem ve vsi. Obchodní myšlení se ještě nedostalo z mentality poufového prodáváče cukrové vaty. Mnozí doufají nadělat majlant na prezervativech pašovaných z Rakouska.

I v této zemi kapitalistické stále opakují, že z poctivé práce ještě nikdo nezbohatnul. Dá se z ní však slušně žít. Když má člověk práci stálou, dá se z ní velice slušně žít. Zbohatnout se vskutku dá jen obchodem, ale to se povede jen málokomu, je to věc mimořádných dispozic a dokonce i docela primitivního štěstí. V této fungující společnosti prý sedmdesát procent nově otevřených byznisů nepřežije první rok. Často jsou

tímto způsobem ztraceny celoživotní úspory. A ty byznysy, které se udrží, jsou zase jen k obživě, často velice skromné. Nadělat v kvelbu za pět nebo deset let na bezpracný zbytek života je stejně pravděpodobné, jako vyhrát Lotto v British Columbia nebo Sportku v České republice. V roce 1987 byl průměrný příjem v provincii něco přes 19 tisíc, s velkým rozdílem mezi muži - 24, a ženami - 13 tisíc. Ale pouze 100 procent příjmů je nad hranici 40 tisíc ročně - tedy vrstva opravdu bohatých lidí je velice tenká. Jde ovšem o příjem na hlavu a skutečnost bude zřejmě o něco vyšší, těžko však odhadnout o kolik. Číslo vycházející z úředních statistik a šíření vlády na daních je daleko nejrozsáhlejší národní hrou, ba to mnozí chápu přímo jako občanskou povinnost.

Jak dlouho může trvat, než Slováci, Moravané i Češi ve svobodných republikách pochopí, že naděje na rychlé zbohatnutí je téměř zanedbatelně malá, mizivá? Tvrdírn však, že je důležitější, a že je možné pomalu si budovat jistou existenci. Spíše si otevřít truhlárnu než boutique, spíše pěstovat ovoce, než vydávat zbytečné časopisy, ve kterých pak nařikáno na kácení lesů. Cokoliv se může dopředu jen prací, i obchod. To ovšem není žádný objev.

Ani AIDS activists nelení, jsou stále hlučnější, nedávno dokonce zastavili provoz v newyorském metru. Kdože ti aktivisté jsou? Téměř jednotně homosexuálové a osoby závislé na drogách, nakažení AIDS, či se zcela oprávněně náklady bojíci. Hlučí proto, že jsou pevně přesvědčeni, že by vlády měly na výzkum a léčení tohoto neuhu uvolňovat podstatně více prostředků. Že AIDS je nemoc, per patientem, daleko nejdražší ze všech, dražší než rakovina či kardiovaskulární choroby, je ze spolehlivých statistik doloženo. Jenže buzikům a feťákům se to holt zdá pořád málo... Tak je na společnosti, aby platila za jejich kratochvíle. Jsou dokonce místa, kde se těmto lidem ubohým zdarma rozdávají jednorázové injekční jehly, aby se snad nenakazili opakovaným používáním. Inu, humanita. Pozastavuje se nad tím v no-

vinách čtenář, který na tyhle gratis jehly pro feťáky i svými daněmi přispívá, ale když si sám, jsa diabetikem, jde jehly koupit, platí za karton se stovkou jehel 25 bucks. Inu, demokracie.

Listoval jsem si teď v českém slovníku synonym. Přídavné jméno - smutný - jich má dvacet, to má jen málokteré slovo jiné. - Veselý - ? Pouze osm. Je to samozřejmě nebo zvláštní?

Ani v British Columbia není snadné vyhnout se bolševismu. Celkem pravidelně protahují po knihovnách i trafikách všechna možná periodika, od dětských comics až po pornomagaziny, ničemu se nevyhýbám, ničeho se nezříkám, dosti se dovídám. A jak jsem si listoval v Special Weapons for Military and Police, to je skutečně měsíčník, jeden z desítek, které zde na obdobná témata vycházejí, zahlédl jsem zbraň povědomého tvaru, úplně tutéž, jako bachaři na Borech nosili. Pod snímkem jsem četl: „The Czechoslovak Scorpion M-61 in 7,65 was once a favorite of terrorists.“ A jsem úplně doma, s rancem nostalgie navíc! Jak on to ten, podle lidového vtípu plešatý sovětský skladník, na Nový rok vždycky říkal? „Naša politika si získala uznání v celom světě...“ Tak tohle bylo ono! Boty šit bolševik komunistický neuměl, ale na kvéry byl kofr!

Equinox, No.55 - The Magic of Prague by Paul Wilson. Pokud není osoba autora v Čechách šířeji známa... Američan bigbitující v Praze, tuším, že se starými Plastics. Počátkem sedmdesátých let vypovězen. Udělal pro českou kultu-

ru na tomto kontinentu hodně, nejen překládáním českých textů do angličtiny. A je zřejmé, že se snaží dále. N dlouhý text je doprovázen dvěma fotografiemi Malé Strany, je z něho patrná nejen znalost, ale i zaujatost, ono se mu v Praze určitě moc líbí. Vyznění textu je inteligentně propagační, náborové, leč koho to může svést k návštěvě...

V Praze potom naivního turistu natáhne recepční v hotelu i pan vrchní v restauraci, vynadá mu několik prodavaček a přepadnou ho Cikáni.

Válka v Perském zálivu skončila přímo lapidárně a je zřejmé, že se tím zvýší dominantní postavení Američanů v celém světě. Což jistě příliš dobré nebude, ale zase to bude lepší než cokoliv jiného. Rozhodně to bude lepší než minulosti, kdy se o dominanci tahaly velmoci dvě - demokracie s diktaturou. Však se nedá předpokládat, že by Američané určovali povinnou školní četbu v Norsku nebo vyžadovali, aby jejich prapor visel vedle každého praporu vyvěšeného v Indii. Ta víze...

Odžínsovaní Arabové v Baseball caps sedí u Ahmednaldy, žvákají hamburgry, protože to je to pravé, když v nich není vepřové, poslouchají jazz či country music, téměř do vygumování civí na americké filmy - a svorně proklínají Američany, že prý erodují jejich kulturu. Zkrátka to bude na celém světě úplně stejné, jako zde, v Kanadě.

Vytýká mi přítel písemně, cože si to dovoluji, vyjadřovat se k dění v ČSFR, ode kterého jsem tolik geograficky vzdálen... Kdysi jsem si sedl, aniž bych to tušil, do lejna. Ono nebylo z těch, která se prozrazují zápachem, a tak až člověk kolemjdoucí, docela cizí, mě na

Snímek Alexander Goll

esteticko-hygienický problém upozornil, tedy na fakt, že mám lejno na gatich, zvenku. Však dodnes nejsem sám schopný pohledu na sebe z větší dálky, natožpak ze zadu. Říci komukoliv, že má krásně střížené sako mi připadá nesrovnatelně snadnější než upozorňovat na potřísněné kalhoty. Onen neznámý obětavec mi ušetřil řadu nepříjemností následných. Ničeho netuše, mohl jsem si večer doma sednout na židli, druhý den pak na tutéž židli znovu, ale v jiných kalhotách - a tak dále. Ale proč já tohle vlastně píšu?

Je tady starý pán emigrant, ale ono takových určitě bude hojněji, který nyní usilovně hloubá nad tím kterak zaonačit, aby mohl být tu i tam, konkrétně hlavně aby si mohl vybírat dýchod v ČSFR i v Kanadě. Svěřoval se, poradit jsem mu nemohl a sprostý jsem na starého člověka být nechtěl. Mimochodem také poznamenal, že rodiče vlastnili kus lesa, který mu nyní bude vrácen, že ho nechá porazit a utřít velké peníze. To už jsem mu řekl poctivě, že to asi nepůjde, že to určitě nepůjde, že ani za první republiky si nemohl vlastník s lesem počít cokoliv se mu umanulo. Však už tak neležte ani ve Státech, to jen Kanada je pořádek tak rozvojovou zemí, že pokud je les na private property, nemá kdo co do věci majiteli mluvit.

Jestliže bude les opravdu vrácen všem drobným majitelům, stane se to nejhorší, co ho může potkat. Na to je les příliš důležitý, než aby se v něm mohl vrtat kdokoli - pro jakési ještě snad delší přežívání je les ve střední Evropě rozhodujícím biologickým elementem. Les je národním majetkem stejně jako třeba řeka, zcela stejně, a ještě jsem neslyšel, že by i v zemích s vysoce rozvinutým osobním vlastnictvím mohl někdo vlastnit řeku a podle svého s ní nakládat. I když lesy samozřejmě budou muset zůstat nějakým způsobem v odborné správě, jsem přesvědčen, že mají zůstat ve státním vlastnictví. Jinou otázkou je, kdo a jak v nich bude hospodařit. Hlídat a dirigoval celé hordy drobných vlastníků je ad-

ministrativně velmi náročné a složité a dokonale to asi ani není možné. Navíc v mnoha případech bude bolševikem zubožený les vyžadovat především investování, na které drobný majitel samozřejmě nebude mít a tudíž mu ho nikdo nebude moci přikázat. Stát bude muset dotovat, ale kdo bude hlídat, k čemu a jak byla dotace doopravdy využita... Už teď vidím majitele, který sám sobě krade stromky za státní peníze vysázené a přes švagrovou je na vánoce prodává. Prosím, mějme stále všichni na paměti proslulou národní vymoženost a zásadní všeobecnou touhu všech, dostat se co nejrychleji k penězům.

Ostatně soudím, že zcela stejně by mělo zůstat i s půdou zemědělskou. Například v Austrálii, a že je to nějak kapitalistická země, je všechna půda zásadně majetkem státu a zemědělcům je toliko dlouhodobě pronajímána - a zemědělství funguje náramně. Pokud už kdo má mít z pouhého faktu vlastnictví profit, ať je to státní kasa. Takhle vznikne třída lidí žijících zcela jen z faktu majetku - a třída lidí, kteří budou pracovat na cizí, propachtované půdě. Skoro každý stát se nějak snaží o ořezání extrémů - cosi pobrat těm nejbohatším v prospěch nejchudších. V demokraciích to bývá zpravidla řešeno daněmi, jejichž vyváženost je zdrojem věčných diskusí, které přeci samy o sobě jsou demokracií. I když nikoliv nepatrná část zdejších „welferáků“ jsou programoví neděláci, přece jen by asi nebylo humánní nechat je třeba po zásluze vychcípát hladem, už třeba jen proto ne, že mají děti, které nikdy za své rodiče nemohou. Bohatství za jistou hranici téměř vždy vede k zblbnutí a skrze ně ke škodám rozličných druhů, především ekologickým. Příkladem budiž letadla Boeing svrchu pozlacená, uvnitř vybavená mramorovými koupelnami, tak oblíbená u arabských naftových šejků. Těch lidí, kteří bohatství osobně už nevyužitelně věnovali třeba na výzkum nemoci nebo stavbu hvězdářských dalekohledů, těch nebylo nikdy příliš.

Bolševik ukradl holičům i malé hřebe-

PRAŽSKÉ UZENÁŘSTVÍ

364-1787

638 QUEEN ST. W
TORONTO M6J 1E4

PRAŽSKÁ ŠUNKA
PRAŽSKÉ UZENINY
MASO la JAKOSTI
DENNĚ ČERSTVÁ
CHUTNÁ JÍDLA
A CUKRÁŘSKÉ VÝROBKY

ny a demokratická vláda je ztrápená tím, že neví, komu vrátit Karlštejn. Je moc dobře, že se v republice ještě zachovaly škarpy - že jsou alespoň nějaké hranice. Začínám mít občas obavy, aby se kýžená restaurace kapitalismu nezařadila až v další etapě - feudalismu. Možná by bylo dobré už teď myslet na cepy, z důvodů přinejmenším dvou. V obou se jedná o mlácení.

Už i v městě Nelson, B.C. se diskutuje o tom, zda mají být v místních školách instalovány automaty na výdej free condoms, prezervativů zdarma, aby jako byl safety sex, aby nebylo AIDS. Bible zde ve škole být nesmí, protože by to nebylo demokratické, prezervativy ano, toť výraz demokracie prakticky absolutní. Možná zde vzniká nová etika, etika stojící na pohlavních žlázách.

Následně má každé čtvrté dítě ve Spojených státech neprovdanou matku. Jedna pětina dvacetiletých Američanek má dítě. Cože je příčinou? Podle novin: "A sexual revolution". Tedy nejen Sameťová revoluce...

Dopis z jižních Čech: „Víš co řekl na manipuláku ten blběj Pavelka? Nelíbilo se vám za komunistů, tak máte, co jste chtěli. Teď jste nám dali ještě větší moc. Ráno mě špatně pozdravíš a můžeš si přijít pro razítko.“ Explodoval jsem hned dvakrát, obratem jsem napsal: Kdybyste jako občané vůbec za něco stáli, tak do patnácti minut po tomto výroku je celý manipulační sklad ve stávce a setrvává v ní bez jakéhokoliv dohadování a nekompromisné až do té chvíle, než si pandruh Pavelka vezme propisovačku, pokud ovšem byla jeho, hrnek na kafe, lžičku, to prkénko, kterým si v kanclu podepíral bradu, a neprojde branou definitivně pryč, kamkoliv, třeba do pr.... Kohokoliv mohu ujistit, že by to fungovalo dokonale - lesní závod snadněji sežene rotu pavelků než lidi na manipulační sklad. Současně by to byla náležitá výstraha všem ostatním pandruhům, kteří by se určitě drželi zpátky.

Tohle se snad může stát opravdu jen v jižních Čechách. V textu, kvůli kterému mě nadporučí StB Fichtner a Šimeček sebrali přímo v lese, jsem zmiňoval setrvávající sehnutost selských hřbetů. Ona je snad věčnou... Neméně mě popudil fakt dopisu samotný - svěřovat se s takovými věcmi emigrantovi opravdu nemá valný smysl. Plus stížnosti na cenovou explozi. Tím nemíním zvýšení cen určené novým zdaněním, ale loupežnictví obchodních podniků, které si začaly bezuzdně přirážet, jak jen je napadlo. Po měnové reformě v roce 1953 Plzeňáci srdečně vybilili nějaké bolševické úřady ve městě, i když jim muselo být jasné, že za to krutě zaplatí. V roce 1991 odírání občané mrmrají na chodnicích. Žádného zákazníka nenapadne řešení nejprostší: Srotit se do davu a jít na podnikové ředitelství Potravín či Pra-

menu defenestrovat, alespoň nábytek a hlavně papíry. Bylo by po problému a současně by bylo i decentralizováno - žádný úředník nebude úřadovat stojmo. Jestli celá ta revoluce byla dobrá jen k tomu, že už se může kušnit veřejně, tak to ani příliš platná nebyla. Fňukání nepomůže, vládnout je třeba!

Často zde lze na autech vidět tak řečené bumper-stickers, nálepky na nárazníky. Některé nápisy jsou docela vtipné, jiné jen omezené, mnohé jsou chytré, jiné blbě. Na jeden případný slogan si teď vzpomínám, rovnou překládám: „Když lidé vedou, vůdci následují.“

Takže ono nakonec přece jen bude referendum... Ani v případě pozitivního výsledku valný smysl mít nebude, když jím současně nebude postaven separatismus jasně mimo zákon. Což by určitě nebylo nic nedemokratického, každý stát se nějak chrání proti destrukci a proč se má společenská energie utráčet v denním zápolení s blbstvím? Pokud by občané připustili pro ukojení ambic houfů Führerků rozbití státu do filatelisticky atraktivních zemiček? Pro tento případ bych si dovolil přispěti skrovnou hřivnou, a sice návrhem na prapory nových státních celků. Moje řešení je jednoduché a určité je jeho předností láce - bude stačit pouhé rozstřížení praporu stávajícího podél horizontální osy souměrnosti. Lze toto kreaci rozvíjet ještě dále, a sice pro případ, že by i národ Moravanů dosáhl cíle svých nacionálních tužeb. Pak lze vystačit s pouhým páráním na tři základní barvy. Samozřejmě, o tom, který díl komu připadne by muselo být rozhodnuto veřejným, celostátním, federálním a spravedlivým losováním. Technickou nutností by ovšem bylo, upevňovat zbylé kosoedelníky k žerdi opačným koncem, protože jinak by prapory plihly i za silného větru. Rozhodně nejsou důvody k nějakým obavám - Nepál má prapor podobný, a jak je hezký!

Už se to začalo vrbit! To bylo na podzim, 26. října 1990, když v Přítomnosti Zdeněk Pinc napsal o těch jejich soudruzích komunistech: „Vedle profesionálních kvalit jednotlivců je třeba zohlednit i politické dohody z nedávné minulosti. Je v řádu věcí, že ti, kdo v kritických chvílích boje s totalitou pomohli nastupujícími silám, dostali příslib hájení, či chcete-li - trafikou: "That's it", jak se říká v této zemi.“

Polopatističtější už to ani napsat nešlo. Hádám, že dnes už ani Václavu Bartuškoví nevrtají hlavou věci, které ho tak trápily, když psal knihu Polojasno. Mimochodem, ta kniha by měla být povinnou občanskou četbou. Ke škodě věci Zdeněk Pinc vůbec nezmiňuje kvality morální, a hlavně - věc nedopověděl. Totiž - ti hájení mají zase svoje hájení, a ani ti hájení hájených nejsou zdaleka poslední v řadě. A tak lze donekonečna mluvit o „rozbíjení starých struktur a vzájemně propojených zájmových mafií“. Mluvit se může, rozbit je nelze, byly jen překódované a zůstávají kostrou. Už se jí zdařilo dosti zahalit, ale ještě stále kosti vyukují...

Osobně jsem toho názoru, že ohromnou, určitě nezaslouženou „trafikou“

je už sám holý fakt, že nikdo z nich nedostal alespoň pár po hubě, což si za čtyřicet let všemožných svinstev a zvěstev mnozí z nich zasloužili jako to úplnějmenší.

Pak už je dokonale ve stylu kusu, že nám tady panem velvyslancem stále zůstává exsoudruh Schuster. Exilové organizace se mohou uprotestovat, a domohou se jediného - výsměchu. V prohlášení vydaném 12. března velvyslanectvím v Ottawě se mluví o „jednotlivcích z Československého sdružení, jejich osobních ambicích, privátních zájmech“ a i jiné nesmysly arrogantní prohlášení obsahuje. Na tohle se přesně hodí jedno slovo, které pronesl hostinský Palivec, když ukládal tácky do skleničky. Ti lidé, kteří jménem exilových organizací protestují, činí po vůli svých členů - exilu, který byl zvláště v Kanadě politicky velice aktivní, učinil mnohé proto, aby bolševismus v Československu padl. A tento exil má nyní komunikovat s lidmi, kteří vytvářeli minulý režim? Ve jménu čeho a proč? To je v republice nouze o lidi, kteří mají slušnější minulost než trafikanté?

Cynicky vzato, v rámci vrbení se to byl zdařilý taktický tah - tím byl exil dosti zašpuntován - odříznut od republiky. Radost z takové osoby mají snad jen slovenští separatisté z SKS, ale ti by se možná smířili na takovém postu třeba i s Saddámem Sergějevičem Hussajnem, to také není Čech.

Poněkud unikla pozornosti jedna pozoruhodná věc - kanadské úřady zastavily trestní stíhání jakéhosi Reitstettera, známého funkcionáře slovenských separatistů. Byl obviněn z válečných zločinů spáchaných na Slovensku za Slovenského státu. A najednou prý není dostatek důkazů... Cože to? Svědkové začali jinak vypovídat? Pročpak asi? Nebo vůbec mizí z dosahu úřadů? Totiž - to zde vůbec není běžné, aby někdo byl jen tak obviněn z čehokoliv, a pak zase pardonován. Bude pan Reitstetter nyní žalovat úřady pro utrpěnou újmu nebo zůstane velkorysý? Věc k dohadům přímo provokuje. Ďáblovo kopyto politiky se dá téměř fyzicky cítit. Už samotná zpráva v novinách byla nevyzpykle kusá...

Už jen o tom, kterak dostal exil přes palici palici - zákon o mimosoudních rehabilitacích z 21. února 1991, ten přímo odporný fakt, že čeští a slovenští občané žijící v exilu jsou z restituce vyloučeni. Ano, v nemalé části ti občané, kteří před bolševikem zachránili právě jen holý život. Ostatní soudruzi pokradli a jejich následovníci si to hodlají podržet. Nemyslím, že by mělo valný smysl tuto obłudnost komentovat, snad je ale vhodné změnit otázku, které věc vyvolávají...

Když byl loni pan prezident Václav Havel v Torontu, srdečně exilu poděkoval, formálně a téměř vzletně. Letos vláda návrhem a parlament jeho schválením poděkovali exilu fakticky a ani ne přízemně. Z hlediska rovin je to záležitost spíše už pro podzemí... Cože to ti lidé z pana prezidenta, slušného člověka, učinili? A proč?

Šejdířskými zkratkami ke světovosti

OTA ULČ, New York

Ekonomie je zpravidla charakterizována jako tzv. dismal science - věda sklíčující, neutěšená. A rovněž nikoliv příliš jednoznačná. „Najděte mi jednorukého ekonoma!“ domáhal se prezident Harry S. Truman, frustrovaný štáby expertů, radících, že na jedné straně by se mělo to a na druhé straně zas ono.

Nedělám si nárok na majetnictví přemíry rozumu, ale něco si tvrdit trůfnu: že totiž hodnotu zboží či služeb určují podmínky místa, kde k transakci dochá-

Snímek Josef Molín

zí a nikoliv adresa, po případě občanství osob, na transakci se podílejících.

Poprvé jsem se s takovými prapodivnostmi setkal v Číně. V hotelech měli trojí ceny za totéž zboží. Za pronajmutí pokoje se od domorodce požadoval zlomek ceny toho, co musel platit krajan emigrant Číňan s cestovním pasem jiné země a ještě nehorázněji víc se ždímal a ždímal od totálních cizinců - „bílých dáblů“, takto něžně nazývaných.

Čínské vydřiduštví - náš vzor. V Olomouci si náš kluk musel koupit nové kontaktní čočky. Stály tři tisíce korun. Zeptal jsem se, kolik za tento tuzemský tovar účtují domorodcům. Učtují jednu tisícovku. Naši přátelé emigranti z Německa vstoupili v českém okresním městě do hotelu, kde se dozvěděli, že je nocleh bude stát 55 Kčs na osobu. Když ale místo občanské legitimace předložili pas Bundesrepubliky, cena se změnila v 55 DM na osobu, kurs koruny vůči marce se z jedné k dvaceti ztransformoval v jednu ke jedné.

„Můžete si to dovolit!“ je nám opakováno. Můžeme, ale nemusíme. Ne každý se nechá nehorázně oškubávat. Můj bratr, návštěvu z Kalifornie a rozhodně ne nutak, zareagoval odjezdem z přespáním do Rakouska, kde aspoň měl jistotu, že se vyspí v čistém a koupelna bude fungovat.

I v té Číně za jednohvězdičkový servis

požadují pětihvězdičkové ceny. Proto návštěvník Kantonu raději odjede do nedalekého Hongkongu a příště si rozmyslí se tam vůbec vrátit.

Rozhodně se nebudou do pražské luxusní restaurace U Malířů vracet rakouští turisté - nota bene žurnalisté, pracující pro časopis zabývající se turistikou. Jejich zážitek popsala Jelena Kohoutová ve výstižně nazvaném článku „Podtržní hospodářství“ (Lidové noviny, vyšlo někdy na jaře 1991). Za večeri značně pochybné kvality pro šest osob účet přišel na šestnáct tisíc korun. Když se ultraarogantní pan vrchní (česky odmítal mluvit, leč žádnou jinou řeč pořádně nezvládal) dozvěděl, koho tu právě „hostil“, mnil pak reputaci napravit typicky česky, totiž úplatkem, koňáčkem.

Vraťme se ale od této lakoty k oněm podivným ekonomickým principům, k racionalizaci, že „u vás to stojí taky tolik, tak se nevíte, však takhle to je přece spravedlivé“. Při nákupu kontaktních čoček v Olomouci jsem se zeptal, kolik by mi účtovali, kdybych přijel třeba z Habeše. Tam je životní úroveň hodně nižší, než v Československu. Účtovali by mi tedy hodně míň?

Slečna za pultem odpověděla, že ona ceny neurčuje. Samozřejmě.

Leč pokračujme. Jestliže cizinci ze Západu mají platit víc, aby se cenově mohli cítit jako doma, v tom případě by se téhož pocitu jako doma měli domáhat, rezolutně prosazovat i Čechoslováci při návštěvě Západu - to snad dá rozum. Přece by bylo logické a důsledné, abych u pokladny divadla v Mnichově platil jen jednu marku, poněvadž ve vlasti platím jen dvacet korun.

* * *

Kolosální, věru groteskní hlad, nenažranost, dychtivost dohnat a pokud možno i předejhnat tu Evropu, z trabantů do mercedesů. Příklad: Našinec přijel z Ameriky na návštěvu a v Jindřichově Hradci se mnil orientovat ve věci zašmodrchaného dědictví a zjevného podtrhu, jehož se dopustil nomenklaturní kádr, teď již zpenziovaný lampasák. Navštívil přítelem doporučeného advokáta. Za deset minut pohovoru mu tam nechal deset dolarů, kterýžto pakatel juristu urazil.

Posléze od něho dostal dopis, datovaný 24. XI. 1990. Z dopisu vyjímám:

„Dnes tady soukromí advokát Inkasují až 100-150 DM za hodinu práce. Je to nemravné, sám bych to nedokázal, ale je to tvrdá realita. Máš-li pocit, že by ses chtěl nějak vyrovnat, tak se informuj u vás v USA, jak se platí advokátní služby a podle toho se přiměřeně zachovej... měl bych k Tobě jednu prosbu. Velmi se mi líbily hodinky, které jsi měl v létě na ruce... Bylo li by lze je pro mne zakoupit a poslat balíčkem, potěšilo by mne to a odečetli bychom jejich hodno-

tu při konečném našem vyúčtování. Přemýšlej o všem, museli bychom jednat rychle. Zde začíná platit tvrdý zákon peněz a mnozí lidé kolem se chovají jako zlatokopové na Klondiku, není snadné bojovat s touto přesilou.“

Podepsán JUDr. Jiří Hájek, Právní služby - civilní právo, Vajgar 578, 37704 Jindřichův Hradec III.

Výsostně pokrytecké sdělení, k jeho nádhře jsem se několikrát vracel: autor nemravnost odsuzuje, dušuje se, že by něco takové nedokázal, nicméně to bohatě dokazuje (ony jím požadované hodinky stojí 500 dolarů). „Není snadné bojovat s touto přesilou“ - však bojovat by nemusel.

Fascinují mě dimenze této nenažranosti. Stopadesát marek za hodinu jakési práce. Při kursu jedné marky za dvacet korun to pak tedy znamená, že takový supové míní inkasovat za hodinu ekvivalent průměrného měsíčního výdělku v zemi.

* * *

Americký klient též dostal dopis od kamaráda z Čech, dožadujícího se, aby mu poslal dvacet tisíc dolarů, že je potřeba do byznysu.

Dotyčný se mu omluvil, že mu je moc líto, ale momentálně takovou sumu nemá, však je teprve nedávný emigrant, má rodinu...

„Seš vůl, proč se omlouváš, dlužíš mu snad něco?“ vynadal jsem mu. I kdyby mohl, proč by měl dávat? Snad proto, aby se vykoupil z prohřešku, že si troufí mít dost odvahy odejít z mizerie reálného socialismu a o sebe se postarat - na rozdíl od dotyčného zápečníka, nyní dožadovatele, mravně rozhořčeného.

* * *

Totalita zanechala všelijaké, ne vždy nepředpokládané stopy.

**Mgr. Eliška
Kotrbová-Wagnerová
advokátka
České advokátní komory
právní porady, zastupování,
obhajoby.
Kancelář v Kanadě
a v ČSFR
Adresa:
RR 1, KARS - Ottawa
Ontario K0A 2E0
Tel.: (613) 692-1082**

Večírek abiturientů

aneb národ
aneb malý problém exulantský
MICHAEL KONÚPEK, Norsko

Začněme hromádkou tzv. holých fakt: Třída 3.B z gymnázia na Velvarské v Praze-Dejvicích se od maturity (1966) nesešla. Až letos, po 25-ti letech. Proč jsme se nesešli dříve? Asi jsme byli takoví, anebo byla taková doba, Nejspíš obojí.

Když napíšu, že jsme představovali svým způsobem typický vzorek generace maturantů šedesátých let, prozradím tím část pointy. Následující statistické údaje mají za cíl předchozí myšlenku jednak podpořit, jednak zpochybnit: Náš třídní, nebožtík pan profesor Jiří Pinkas, zvaný Pini, nás k maturitě donutil 38 (100%). Podle informací jen částečně dostupných jsme se dále vyvíjeli nejrůznějšími způsoby: 6 exemplářů (15,78%) kupříkladu studovalo na filosofické fakultě. Stejný počet emigroval. Po jednom z nás (2,63%) bylo v době maturity již bezpečně těhotných, respektive v sedmdesátých letech kleslo až na obrazovku čs. televize, respektive podepsalo Chartu 77. Počet těhotenství, kariér a disidentství skrytých se za současného stavu bádání můžeme jen dohadovat. 2 spolužáci (5,26%) zemřeli, a ve třídě se vyskytl dokonce i vzácný, pohádkový případ studentské lásky a zkamenělého romantismu - vzájemný svazek manželský, trvajících dosud! A není jediný takový. Mnoho z nás žije v manželstvích, jejichž délka se již počítá na desetiletí.

Některí výtečníci se ve statistice vyskytují hned v několika rubrikách, což ovšem nemůže dodatečně našemu panu třídnímu profesorovi blahé paměti zabránit, aby původně na jednoho z nich spravedlivě nekřičel: Ty hovado! U jiných naopak dodnes nemáme ani adresu či nové příjmení a v jednom případě je otázka, kdo mu zavolá, až se budeme chtít sejít příští rok, hned po volbách. Aby mu po nich, sakra, zase nenarostla ramena.

Zhruba vzato je možno říci, že se naše třída v mnohém blíží celonárodnímu průměru (počet žáků ve třídě, předčasných těhotenství a kariéristů), zatímco u ukazatelů jiných - podíl absolventů filosofické fakulty, disidentů, pevných manželství a snad i exulantů - by se naopak národní průměr býval měl snažit nám přiblížit.

Dokonce i ta dvě předčasná úmrtí jsou typická. Jedno je možno připsat na účet osudu, druhé době. Mamince syna, zemřelého během vojenského cvičení, odmítli ukázat. Co si pak má člověk myslet?

Tolik o tom, proč jsme se za celých 25 let nesešli.

Teď, jak jsme se sešli.

Šušká se leccos, ale dnes už mohu prozradit, že jsme za tím stáli my exulanti. Proč? Protože nás exil naučil střežit základní kameny své identity a cenit

si přátelství nepodmíněných naším společenským postavením, ale trvajících jen na nedefinovatelném podkladu toho, jací jsme odjakživa. Také jsme cítili potřebu se v rámci nikdy nekončícího exulantského sebevzdělávání podívat optikou toho, „jak s námi život zatočil“, na tři veledůležité školní roky, kdysi společně sdílené pod přísným zrakem převážně milovaného Piniho.

Vytipovali jsme si tedy jednoho ze spolužáků, který již delší dobu doma pracoval v žoldu seriózní západní firmy. Dalo se předpokládat, že setkání zorganizuje efektivně a bez velkých cavků. Pak jsme ho popíchlí, jako Tigríd Havla.

Úkolu se ujal s velkou energií a nadšením. Sehnal dostupné adresy, rozeslal pozvánky, vyzval spolužáky, aby se hlásili.

Kromě exulantů, ochotných v té záležitosti cestovat přes půl zeměkoule, se mu prakticky nikdo neozval. Znechucen s tím seknul.

Ne tak exil z 3.B.

Asi tři dny před původně předpokládaným datem večírku jsme se dostavili do Prahy a zřídili hlavní štáb, Schwarzkopf by z nás měl radost. Dopoledne jsme systematicky pracovali s telefonním seznamem. Odpoledne jsme se vydali do terénu. Odhodlaně jsme vnikali do temných, neuvěřitelně špinavých chodeb činžovních domů a na zrezivělých, vypáčených či tankem přejetých dopisních schránkách luštili zbytky vizek. Objevíli jsme tak několik osamělých rodičů, kteří si rádi po letech popovídali se spolužáky svých dětí. Tam kde ruiny žádnou stopu neposkytly, zvonili jsme namátkově na dveře, a aniž to bylo původně naším úmyslem, provedli tak seriózní sociologický výzkum dejvického obyvatelstva. Za každými čtvrtými dveřmi tam bydlí milí a ochotní lidé! A našli jsme i několik umytých schodišť.

Když dva z domácích kamarádů viděli naši organizační urputnost, připojili se k nám a slíbili zamluvit vhodný lokál na 18-tou hodinu v sobotu. Ostatní odpovídali na naše opatrné otázky, kupř. proč se neozvali na původní výzvu, způsobem v tržním hospodářství považova-

ným za nedostatečný: Nevěděli. Zapomněli. Nebyli si jisti, zda ještě/již chtějí někoho potkat. Chtěli přijít až podle toho... a pod. Samozřejmě, nápad je to skvělý a když je teď všechno zařízené rádi se přidají. Pokud ovšem nebudou nečekaně muset odjet na chatu.

V 18,00 jsme byli na místě, tři exulanti a dva již zmínění tuzemští ochotníci. Posledně jmenovaní se v 18,15 ptali, jestli by v Kanadě či Norsku hosté opravdu přišli nejpozději v 18,15; a divili se proč.

Již těsně po osmé se začali trosit další spolužáci. Jedna ze Zuzan nepřišla, protože by nejdřív musela zhubnout o 20 kilo, prozradila jedna z Hanek, kterým se zhubnout podařilo. Fajn jsme si popovídali a všichni byli rádi, že se po prvním neúspěchu nezahodila flinta do žita. Šlo se nás 12-13 (31,57-34,21%), podle toho, jak se to počítá - když dorazil třináctý, dvanáctý už odjel na chatu. Vzhledem ke krátkému termínu a nepřehledným počátkům revolu... chci říct reunionu to považujeme za úspěch.

Stinnou stránkou večera byla obsluha, jejíž ochota nedosahovala ani úrovně běžné mezi dejvickým obyvatelstvem. Však to také byla od domácích spolužáků trestuhodná naivita, pořádat večírek v podniku, který prý dodnes z velké části patří firmě Jakeš junior. (Nebyl by to úkol pro parlament? Viz níže.)

Ještě nebyla ani půlnoc, když nás vyhodili, že prý zavírají.

Hlavně, že už nemůžete zavřít nás, odpověděli jsme a vesele vyšli do letní noci před restaurací Na Bílé hoře.

Zakončím větou, která s předcházejícím vyprávěním nesouvisí jen na první pohled. Dám jí formu co nejprivátnější a ponechám k posouzení čtenáři, nakolik se jedná o problém se širší platností: Přes deset let jsem v Norsku pracoval pro věc československé opozice, ale poté co čs. parlament přijal zákon dovolující se vůči exulantům chovat způsobem úspěšně napodobujícím apartheid, mám chuť se na československých záležitostech dále podílet nanějšvýše přípravou abiturientských večírků.

CHCETE VIDĚT PRAHU, JEJÍ OKOLÍ, KARLŠTEJN, KONOPIŠTĚ
ČI JINÉ ZAJÍMAVOSTI V ČECHÁCH S PTAČÍ PERSPEKTIVY?
STAČÍ NAPSAT NEBO ZATELEFONOVAT NA ADRESY:

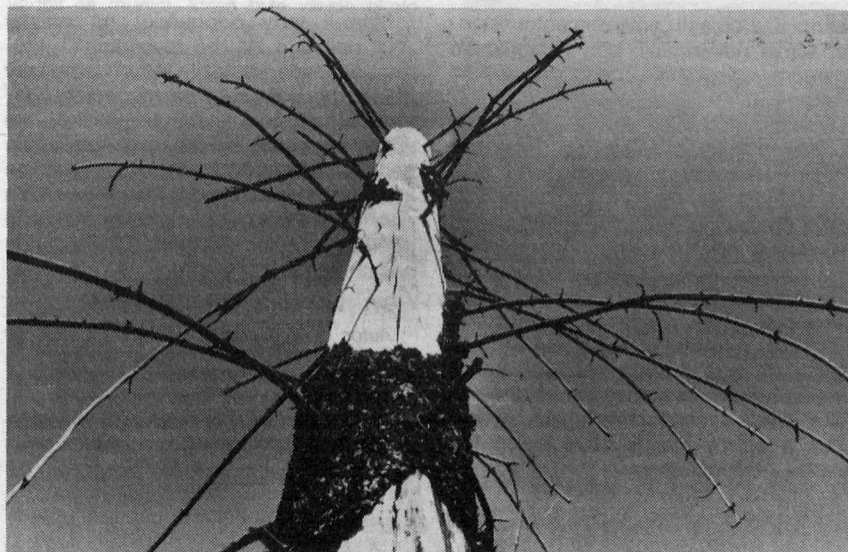
Paraklub Praha - letiště Letňany - Praha 9 - Hůlková ul.

tel. 02/850 20 40

Paraklub Praha - Praha 1 - Nebovidská 2

tel./fax 02/53 82 46

NAŠE LETADLA JSOU VŽDY PRO VÁS PŘIPRAVENA

Snímek Alexander Goll

Životní prostředí v ČSFR

LUBOŠ NOUDEK, Kanada

Východní Evropa a tedy i Československo jsou pro občany západních zemí nejen místem rodící se demokracie, ale i jevištěm ekologického dramatu. Drastické fotografie a údaje se nedávno objevily např. v *National Geographic* (červen 1991), obšírný rozbor přináší zpráva *Worldwatch* Institut, 1991.

Opustíme-li rámec obvyklých lamentací nad zločiny komunismu, pak je možné zabývat se důležitějšími otázkami. Jak reaguje obyvatelstvo a vláda? Je možná náprava? Jaké jsou důsledky?

Ač každý občan Československa ví, že situace je vážná, většinou není zřejmá její skutečná hrozivost. Chybí srovnání s civilizovaným světem. Ti z politických činitelů, kteří se zabývají ekonomickou reformou, zastávají navíc názor, že nejdříve je nutné vybudovat zdravou ekonomiku a teprve potom bude možné dát do pořádku to ostatní. Přísné zákony na ochranu životního prostředí by prý zbrzdily reformu. Koncem 80. let odhadovaly statistiky, že ztráty na GNP způsobené poškozeným životním prostředím činí u nás 5-7 %. Považují takový odhad za nepřesný, resp. neproveditelný: je těžké vyčíslit ztráty způsobené odlesňováním (60-70 % lesů je poškozeno), znečištěním pitné vody (40-50 % zdrojů znečištěno), erozí a znehodnocováním orné půdy a zhoršováním zdravotního stavu obyvatel (např. v Kanadě je prům. věk vyšší o 5,5 roky).

Jsou to dlouhodobé trendy a nikdo neví, jak ovlivní zemi za deset nebo dvacet let. Jednou odlesněné Krušné nebo Jizerské hory nelze, po případném odstavení elektráren, rychle „zalesnit“ kvůli trvalým klimatickým a hydrologickým následkům odlesnění: horko a sucho v létě, nižší teploty v zimě, rychlé

tání sněhu a povodně na jaře. Pramen znečištěný chemikáliemi bude nutno, v lepším případě, nákladně čistit desítky, možná stovky let. Orná půda je výsledkem přírodních pochodů, které probíhaly milióny let. Trvalé působení škodlivých látek na obyvatelstvo, hlavně děti, vede nejen ke snížení produktivního věku, ale k postupné degeneraci (viz. např. vyšší počet fyzicky a psychicky poškozených dětí v Severních Čechách). Vedle politické a ekonomické krátkozrakosti možná hrají roli i faktory psychologické. Vždyť nemocný člověk často odmítá vzít na vědomí vážnost své situace a v záplavě každodennosti léčbu nebo změnu životní správy odkládá.

Posledním, zoufalým činem komunistické vlády v Čechách bylo ustavení ministerstva životního prostředí (MŽP ČR). První ministr dr. B. Moldan, ekologický odborník se zahraniční reputací, v krátké době vytvořil úřad s několika sty zaměstnanci. Část však tvoří úředníci starého režimu, hlavně z min. lesního a vodního hospodářství. Kvalita týmu je velmi nesourodá, od odborníků k byrokratům. Tento „think-tank“ předložil v roce 1990 ekologický program „Duhová kniha“, který se však nestal programem České vlády. Program je ovlivněn centralistickým pojetím úlohy státu, tj. MŽP ČR předpokládá, že bude „řídít“ životní prostředí.

Životní prostředí (krajina) je pro byrokrata objektem „řízení“, veřejnost je pro něj skupina laiků, ekologické iniciativy vidí jako obtíž. MŽP ČR formulovala v Duhové knize výchovu veřejnosti, která „... musí přejít z fáze nahodilosti do fáze promyšleného systému ovlivňování, přesně cíleného na jednotlivé věkové, profesní či zájmové skupiny obyvatelstva“. Tedy formulace hodná Goebbel-

se! V časopisu EKO s kuriozním podtitulkem „Časopis o úloze techniky v proměnách kultury“, tribuně porevolučních eko-byrokratů, tvrdí L. Miklós, že „... základy ekologizace hospodářství v krajině je nutné zavést na všechny stupně výuky jako povinný předmět (podobně jako... vyšší stupně materialistické filozofie a politické ekonomie)“. Šéfredaktorem tohoto časopisu je doc. PhDr. Ing. Josef Šmajš, CSc., marxistický teoretik v oblasti „ochrany a tvorby životního prostředí“.

Koncem roku 1990 byl dr. Moldan obviněn ze spolupráce s StB. Celá aféra, týdně přetřásaná v tisku, je nejasná a připomíná případ Bartončík, tj. zneužívání záznamů StB k vyřizování politických rivalit. V ovzduší politického boje prokazují zákonodárné sbory svou nekompetentnost i ve věci životního prostředí, jsou zahlceny politickými a národnostními spory a část poslanců se místo práce na nových zákonech ukáží politickou exhibicí. Tak například, na jaře 1991 natřeli „radikální“ poslanci na rúžovo ruský tank na pomníku před smíchovskými kasárenami v Praze. Tak byl za rok po volbách schválen jediný (!) ekologický zákon o odpadech, který podobně jako mnoho dalších nových zákonů má daleko k dokonalosti.

Neodpovědné zacházení s nebezpečnými látkami a jedovatými odpady vytvořilo za minulého režimu v zemi ekologické „vředy“ evropského formátu: např. skládka Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Chabařovicích, skládka na Kladně, závážka Spolany Neratovice u rekreační oblasti Háje na Karlovarsku (odpady z výroby pesticidů), skládka Chemka Strážske, Slovaftu a desítky dalších. Pár let potrvá než stát dokáže, s dvacetiletým zpožděním za USA a Kanadou, vyřešit organizačně a technicky problém toxických PCBs, které poškozují nejen export potravin, ale hlavně zdraví obyvatel. Řeka Labe, která protéká „zahradou Čech“, je znečištěna jedovatými látkami již od Pardubic. Horší však je, že trvajících bezzákonost spolu s bezcharakterností některých „podnikatelů“ dává zemi šanci stát se skládkou toxických odpadů a místem provozu nebezpečných technologií celé Evropy.

Ekologická bezkonceptnost se projevuje ve federální vládě, kde spory ekologů Vavrouška s ekonomem Klausem prosáklý až do tisku. V době, kdy se globálním problémům životního prostředí věnuje prostor i v mezinárodní politice, se V. Klaus vyjádřil o materiálu OSN k životnímu prostředí „Our common future“ (Brundtland's Report) prý „ne zrovna lichotivě“. Přesto, zřejmě i pod jistým tlakem západoevropských zemí, vláda přijala pomoc EHS (např. budování čistíren odpadních vod, kontrolních laboratoří apod.), zapojila se do několika mezinárodních ekologických projektů a uvolnila v polovině roku 1991 dodatečně peníze na „ekologické investice“.

Srovnáme-li situaci Československa s USA, Kanadou nebo Západní Evropou, pak je zřejmé, že v zemi chybí so-

lidní vědecká základna (environmental science) a „zelená politika“. Jako odborník s československou i zahraniční zkušeností mohu prohlásit, že vedení nejen Akademie věd, ale i většiny ústavů, se záměrně vyhýbalo ochraně životního prostředí jako politicky nebezpečnému tématu. Minulý režim bránil výměně informací a zakazoval publikovat údaje o životním prostředí. V zemi chybí zahraniční časopisy a knihy a jen málo odborníků snese srovnání se světem. Stačí podívat se na referenční literaturu uvedenou v „Modré knize“ (Zpráva o stavu životního prostředí v České republice, B.Moldan a kol.); fragmentárnost a izolovanost československé ekologické vědy je evidentní. Jména autorů z ČSFR se na stránkách mezinárodních

časopisů z oblasti „environmental science“ téměř nevyskytují. Díky zahraničním kolegům se pomalu daří tuto izolaci překonávat.

Politická filosofie, cíle a prostředky „zelené politiky“, ať jsou to třeba Die Grünen nebo američtí „grassroots“, jsou u nás málo známé. Čs. Zelení ve volbách propadli díky nejasné koncepci, amatérské předvolební agitaci a vnitřním sporům: řada ambiciózních jedinců před volbami vsadila na ekologii v domněnku, že je tato vlna vynese vzhůru. V dalších volbách lze očekávat, že s ekologickými náměty vystoupí všechny důležitější strany. Solidní „zelená politika“ však v zemi stále chybí: zelená hnutí a strany hledají nové alternativy a volají k odpovědnosti.

Mám-li tedy odpovědět na otázku „Will pollution kill the revolution?“, kterou nedávno položil jeden americký publicista, pak jsem na rozpacích. Odpověď není jen v rukou politiků, ale všech obyvatel. Krátkozraký fatalismus nebo demagogická rétorika, „jako za komunistů“, určitě není řešení. V sázce není jen ekonomická situace několika příštích let, ale dlouhodobá existence našich národů.

* * *

Autor, dr. L. Noudek, publicista a vědecký pracovník Výzkumného ústavu vodohospodářského, dlouhodobě pracoval v Československé akademii věd, Free University of Amsterdam a University of Colorado v Boulderu; zabývá se chemií životního prostředí a organizační vědy.

Když hosté odcházejí

JIŘÍ ČERNÝ, Praha

Je neděle 10. února 1991 a malé městečko u Teplic, Bohosudov, opouští posledních deset tanků Sovětské armády.

Jako doma

Psal se srpen 1968, když přijely tanky, aby zlikvidovaly kontrarevoluci a nepřátele socialismu. Dočasný pobyt se protáhl na neskutečných 22 let. Za tanky přišly i manželky důstojníků. Hosté zabrali kasárna, bytovky. Čeští stavbaři museli postavit v centru města a na sídlišti Hamry dvě stovky bytů. Na výstavbu jedné bytovky byly uvolněny náklady přes 100 tisíc korun. Ať se hosté cítí jako doma.

Kupte si samopal

Začátkem roku se připravoval k odchodu prapor motostřelecké divize. Věděli o tom lidé bydlicí v širokém okolí. Nebylo večera, aby nezaklepal ruský vojín. Koupit bylo možné vše, co kasárna měla ve svých skladech. K prodeji byla nejen nafta, benzin, oleje, ale i samopal, granát a nebo

prošívané obleky tankistů. Taková byla atmosféra začátkem letošního roku na Teplicku.

Začátkem letošního roku začala železnice odvázet poslední desítky tanků. Expedice to nebyla jednoduchá. Ruský vojenský předpis určoval, aby veškeré příslušenství včetně nábojů a munice bylo naloženo do útrobu tanků. Proto se nikdy do své vlasti nevrátí z Bohosudova 17 mladých sovětských vojáků a tank T 72.

Tragická jiskra

Jak v kasárnách při evakuaci k výbuchu vůbec došlo? Na začátku byl zkrat elektrického startovacího zařízení. Tank začal hořet. Byl odtážen na volné prostranství, kde jej asi 20 vojáků začalo hasit. Tím co bylo po ruce, ale mnoho toho nebylo. Voda, hadry, písek. Tank hořel dál. Rozkaz důstojníka hasit za každou cenu se na vojíně musel splnit. Nečekaně došlo k explozi. Nádrž s naftou se rozstříkla na všechny strany. Celé nádvoří bylo v plamenech. Na

místě zůstalo 15 příslušníků Sovětské armády mrtvých. Tři účastníci tohoto tragického hašení po převozu do nemocnice zemřeli.

Havárie

O havárii se teplejší požárníci dozvěděli ze soukromého telefonátu. Volala manželka jednoho z požárníků 15 minut po výbuchu. Střepiny prý létaly až do vzdálenosti 400 metrů. Zásahová jednotka vyjžděla během dvou minut. „Když jsme jeli okolo dlouhé kasárenské zdi, již jsme přejižděli rozházené plechy, železo, hadry, ale i nábojnice,“ vysvětluje jeden z hasičů. „Při vjezdu na nádvoří jsme viděli hroznou spoušť. Kouř, prach a v tom bezradně běhající vojáky z místa na místo. Dvě dvojice nosily na nosítkách zbytky těl. U jednoho těla bylo několik nohou a všude krev. S hrůzou jsme poznali, že všude okolo v písku jsou rozházené náboje a roztrhané části lidských těl.“

Vpravo od našich vozů stála řada tanků. Na nich hořely plachty a maskovací síť. Na tancích hořelo několik lidských těl. Vatované obleky, nasáklé olejem a naftou, sloužily jako pece.“

Hrůzná scéna

„Jedině naše zásahová jednotka si zachovala chladnou hlavu. A tak jsme po částech jednotlivá ohniska požáru rychle likvidovali. Bohužel mnoha vojákům nebylo již pomoci. Nebylo nám lehké, ale kupředu nás hnala hrůzná scéna. Ještě dnes se mi při vzpomínce klepou ruce. Šel jsem se podívat, kam vojáci nosí své mrtvé kamarády. Zbytky těl byly z nosítek vysypány do nákladáku s plachtou. Něco tak hrůzného a neuctivého k člověku jsem nikdy v životě neviděl a již asi nezažiju,“ říká velitel zásahu.

V jakých složitých podmínkách pracovali příslušníci okresního útvaru z Teplic dokazuje Petr Effenberger. „V jedné hale hořel další tank. Tam nás nepustili. Vytrhli nám z rukou proudnice a hasili sami. V několika případech se nám stalo, když jsme pustili silný proud do okolního písku, že se na povrch dostala část lidského těla a nebo ostrý náboj. Vlastně celý zásah jsme pro-

váděli na municí, která byla všude okolo v písku. Jednalo se o velké dělostřelecké granáty a stovky kulometných pásů plných ostrých nábojů. I naše Tatra jezdila po municí. Oni vlastně Sověti do objektu kasáren nikoho mimo nás a tří sanitních vozů nepustili. Naše policie prováděla pouze venku před vjezdem pořádkovou službu. Odklonila veškerou autobusovou a automobilovou dopravu daleko od kasáren."

A to vše v lázeňském městě...

Snímky archiv časopisu 150 - HOŘÍ

Na západní frontě neklid

aneb Latinská Amerika značně změněná

ROBERT F. LAMBERG, Argentina

Po pětileté nepřítomnosti jsem zase zpět v Latinské Americe, kde žiji s přestávkami již čtvrt století. Byl jsem přesvědčen, že subkontinent dobře znám, ale zdá se, že to byl omyl. Každopádně: Pět let, ztrávených v severní Evropě, stačilo, abych po návratu Latinskou Ameriku bezmála nepoznal - alespoň co se týká jejího politického a ideově-ekonomického vývoje.

Svět, jak se jevil Latinoameričanům - přesněji: většině takzvaných intelektuálů a části středních tříd, ohrožených vleklou generalisovanou krizí -, byl v těchto posledních desetiletích v podstatě dosti jednoduchý: Subkontinent ve své nezaviněné nedokonalosti a závislosti trpěl pod americkým imperialismem a jeho pomocným mezinárodním aparátem (Mezinárodní měnový fond, Organizace amerických států a pod.). Na západní Evropu se spoléhat nedalo a ani východní blok nebyl ideální. Přesto bylo možné budovat stát, společnost a ekonomiku vně vykofisovatelského objetí USA: zářivý příklad Kuby sledovala již nová, svobodná Nikaragua. V El Salvadoru a v Peru, v Kolumbii a dalších zemích národně-osvobozovací boje, vedené pokrokovými politickými organizacemi, řídícími se příkladem **Che Guevary**, měly za cíl skoncovat se závislostí, bídou, prázdnotou buržoasní demokracie a nespravedlností kapitalismu.

Kdyby tyto bludy byly hlásaly jenom kompartaje, nebylo by to stálo za velké povšimnutí: prosovětské strany živořily bezmála ve všech státech Latinské Ameriky na okraji dění; určitou sílu měly jen v Chile (až do pádu **Salvadora Allendeho**) a - díky sovětské podpoře - ve skorumpovaném Mexiku, kde politické přesvědčení odjakživa bylo trhové zboží. Mnohem nebezpečnější bylo, že se alespoň fragmentů těchto kouzelných formulí a teorií intelektuální simplicity ujaly masová populistická hnutí - nekomunistické levicové strany, odbory, nacionalisté - a se smrtelnou vážností je uvedly do praxe **guerrillas**, jejichž příslušníci většinou pocházeli ze středních vrstev, pokud dokonce nevyšli z místní „aristokracie“.

***

Zde namátkou jen dva příklady zhoubného vývoje, způsobeného zesílením levicácké demagogie:

- v **Argentíně** zvolili po sedmi letech vojenské diktatury v roce 1983 prezidentem **Raula Alfonsína**, jehož strana, **Unión Cívica Radical**, patří k levému středu. Tento politik se sympatiemi k Třetímu světu a -

v případě Evropy - k sociální demokracii si nechal jaksi potvrdit svou demokratickou legitimaci tím, že se soustavně a intenzivně ucházel o přátelství Managuy a Havany. Ne, že by se tento **měšťák** byl chtěl stát marxistou; jen se domníval, že levé zaměření poslouží jeho popularitě. Ministr zahraničí v jeho vládě **Dante Caputo**, trockistické dítky pařížského roku 1968, ho v těch bludech utvrzoval.

- V **Mexiku** byly vysoké školy předlouho pod marxistickým vlivem. Prakticky veškerý mexický tisk byl antiamerický a antikapitalisticky orientován, poplatný „pokroku“, socialismu a levému neutralismu a někdy i závislý na sovětských desinformátorech. Ze taková situace nezůstala bez vlivu na praktickou politiku, potvrzuje mexická posice vůči Castrovi v sedmdesátých a vůči nikaragujským sandinistům v osmdesátých letech, nebezpečná nejenom pro Spojené státy, nýbrž také pro západní Evropu. Poplatnost zahraničně politickému „pokrokářství“ byla doplněna různými socialisujícími opatřeními v ekonomii (tak třeba zestátnili v roce 1982 bankovnictví). Ve vnitřní politice se režim pod nánošem levicáckého blábolení nicméně přikláněl k fašistoidnímu autoritářství.

***

Na počátku devadesátých let tohle vše již není pravdou. Nastalý zvrst je zvláště zřejmý v oblasti ekonomické: odhlédne-li se od Kuby, tak dnes v Latinské Americe snad není jediného státu, kde by se alespoň rétoricky nehodlovalo liberalismu, trhovému hospodářství, odstranění překážek obchodu, odbourání subvencí, byrokracie, kontrolních aparátů. Socialistický ideál jednoduše zanikl; na systémy identifikované s „berlínskou zdí“ - ať se již jedná o bývalou NDR, ať o Sojuz, o Vietnam, o Bulharsko nebo jakoukoli jinou „lidodemo“ - se dnes hledí ze všech stran s výslovným odporem. Distančování a odpor se vztahují ale také na Kubu, kde je Castro dokonale izolován - tak dokonale, jako nikdy předtím -, a vztahovalo by se to i na Nikaragu, kdyby sandinisté nebyli měli to štěstí, prohrát loňské volby. (Že vládu přenechali oposici, byť i jen částečně, dosvědčuje, že si správně vyložili příznaky nové doby: Před dvěma, třemi roky by nebyli pustili z rukou ani nejmenší ždíbec moci...)

Co stojí za těmito závratnými zvrsty? V první řadě je to latinsko-americký dynamismus, jsou to jevy lokální, a až v druhé řadě - i v chronologickém pořádku - výcho-

doevropská revoluce let 1989-1990 a rozklad Sovětského svazu. V Chile generála **Augusta Pinocheta** se prosazoval liberální ekonomický systém už v druhé polovině sedmdesátých let, a to celkem úspěšně. (Objektivně poukazovat na pokroky této země bylo, jak známo, herezi; nad autorem těchto řádků lámal proto i Ota Šik hůl - viz „Reportér“ č. 5-1989-, ačkoliv dotýčný vlastně by měl bližší objekty k rozčilování. Dnes si může Pinochet líbovat v tom, že ho s velkou úctou citují i v Ekonomickém ústavu Sovětské akademie věd - akademik Najšul - a na Moskevské universitě, která dosud ještě - ale neví se, do kdy - leží na Leninských horách. **Vot: dialektika konkrétního!**)

Chilský příklad následovaly Bolívie (od r.1985) a Mexiko (od r. 1988); dnes se této cesty ujali dokonce i argentínští peronisté, donedávna **etatizující populisté par excellence**, a venezuelští sociální demokraté, o peruánských, urugujských a paragujských činitelech ani nemluvě. Šťastná kumulace lokálního dynamismu s pádem Říše zla - abych užil výrazu **Ronaldy Reagana**, který se o ten pád především zasloužil - způsobila, že proces „odsocialisování“ pronikl i do politiky vnitřní a zahraniční. Komunistické strany zanikají. Z KS Argentíny vystoupil samotný šéf s atraktivním jménem **Ñadra**; chilská KS je rozdělena a několik křídél a už není v stavu kontrolovat bojůvkáře, které kdysi sama zorganizovala a vyzbrojila československými zbraněmi. Mexická KS se už roky jednoduše nekoná; brazilské tři komunistické strany (prosovětská, PCB, rozpadla do dvou částí, dále pročínská, PCDoB a nakonec revolučně-stalinská, zkratka PCBR) umírají na souchotiny.

***

V době polarisace světa a konfrontace bloků měla i Latinská Amerika, **United States' Own Backyard**, svou strategickou cenu, která se vyplácela mezi jinými i ve formě hospodářské pomoci a která někdy zajistila i vládám nedůležitých zemí a zemiček hodně manévrovacího prostoru a dávala kdejakou příležitost k přímému nebo nepřímému vydírání průmyslových demokracií. Zánikem konfrontace se mění poměr mezi Severem a Jihem; hroutí se i systém dosavadních hodnot a pahodnot. Kuba je dnes pro Washington nic více než cizím tělesem v karibské oblasti. Už není zdatným pěšákem na světové strategické šahovnici, nýbrž chudákem na vlastních berličkách. V El Salva-

dorů zuří dnes, v období sovětské impotence, už jen občanská válka; děsivá pro místní obyvatelství, ale z hlediska světové politiky nerozhodující. Bylo by jisté špatné, kdyby se zítra sandinisté znovu ujali moci v Nikaragui, jelikož se jedná o zvláště odporné bandity. Ale nás se úspěchy nebo neúspěchy **Ortegů a Borgeů** bytostně už netýkají: V Moskvě mají jiné starosti, než připravovat raketová odpalovací zařízení a příslušné specialisované vojenské jednotky pro expedici do Střední Ameriky.

Pokud se dnes v Latinské Americe dá sledovat nějaká společná zahraničně-politická tendence, tak je to snaha, opustit v současné době již zcela anachronickou konstrukci „Třetího světa“ a najít své místo v novém světovém pořádku, který se na obzoru rýsuje, a to dle možnosti ne příliš daleko, ba spíše na dosah Washingtonu. Tam toho času pracují na náčrtech **Free Trade Zone** od Aljašky až po Ohnivou zem. - Argentinský prezident **Carlos Menem** - abych uvedl konkrétní případ - se o úzký styk s USA snaží s takovým zápalom, že se dokonce účastnil války proti Iráku (a argentinská vojenská delegace přehlídky vítězství ve Washingtonu a New Yorku). Menem není se svou snahou, zalíbit se Severu, sám: I v Latinské Americe nic není tak přitažlivé jako úspěch. Chudák Fidel Castro!

* * *

Zbývá samozřejmě kdejaká nezodpovězená otázka. Například otázka, jak dnes píše kolegové-novináři z francouzského, západoněmeckého, skandinávského tisku, kteří většinou dlouhá léta vychvalovali nikaragujskou „lidodemo“, žádali o porozumění pro kubánskou rudou tvrz a obdivovali kdejakého zabijáka, pokud zabíjel v intencích marxleninských. Před nedávnem jsem četl sandinisty tvrdě odsuzující komentář redaktora „New York Times“, **A.M. Rosenthala**. Překvapil mne: Dopisovatel těchže novin v Managua, **Stephen Kinzer**, po léta na mne působil spíše dojmem sandinistického akvizitéra, než amerického novináře....

Jiná zajímavá otázka: Jakou pozici dnes zaujímá **LASA**, Latin American Studies Association, spolek amerických profesorů - latino-amerikanistů? Byl jsem bezmála dvacet let členem této podle stanov nepolitické, akademické organizace. Když ale její představenstvo soustavně štválo proti Reaganovi a stejně systematicky vychvalovalo kdejaké levicově-totalitní svinstvo, tak jsem si říkal, že se na Západě a ve zralém věku nedám na cestu pokroku, míru a přátelství mezi národy, když jsem tu šanci už svého času propásl jako mládenec ve staré vlasti. Po odeslání protestního psaníčka, které **LASA** samozřejmě neuveřejnila, jsem z toho prima spolku vystoupil....

Cože? Že jsem nedal odpověď na ty dvě uvedené otázky? Nedal, protože si ji čtenář může dát sám. Svět - a do něj zahrnuji jak západoevropské novináře, tak americké profesory z **LASA** - jde zpravidla s duchem doby, s módou. A tato šla zleva napravo. Je na nás, aby tam zůstala.

Archipelag Indonesie

OTA ULČ, New York

Toto největší a nejdělnější souostroví se táhne od Malajsie a Indického oceánu až k Nové Guineji v sousedství Austrálie, přes tři časové zony a víc než pět tisíc kilometrů. Se 190 milióny lidí je to pátý nejobydenější stát světa, a poněvadž z 90 procent to jsou vyznavači islámu, nikde jinde nemají tolik mohamedánů.

Podél rovníku, tedy jak v severní tak jižní hemisféře, se natahuje tato dlouhá páteř s přemnoha obratli - 4.000 sopek a ne všechny zcela mřumilovné. Když to bouchne, tak to bouchne. Karla Čapka a jeho vizi nukleárního věku inspirovala zdejší **Kratatoa**, která v roce 1883 (též roce Marxovy smrti) explodovala s vehemencí mnoha atomových bomb a většinu ostrova i s ostrovaný smetla do moře.

Ostrovů ale zbylo požeňnaně. Prý je jich 13.677, z toho obydených je necelá polovina. Komunikace vážne nejen mezi ostrovy, ale i na ostrovech. Nejen moře, ale i těžko zdolatelný terén přispěl k etnické mnohotvárnosti, z národů jsou tam pořádně různých. Jsou jich tři stovky, mluví 365 jazyky a dialekty - tedy tolik, že by se den po dni přesně vystřídaly v nepřestupném roce. Tam má 300 Mečiarů, Moriců a Moriců, jako federaci by asi kovali a jazykové zákony prosazovali? A to všechno, zformované do 27 provincií, diriguje ústřední vláda v **Jakartě**. **Jakartocentrismus** jako hrom, občas - ale ne příliš často - s výbušným

potenciálem některé z přemnohých okolních sopek.

*

Archeologové tam vyhrabali milión let prý staré lidské kosti. Nepatřily prapředkům malajského původu, kteří se tam začali ze severu stěhovat až 3.000 let před Kristem, poněvadž jim se do domácností stěhovali a je vytlačovali Číňané, Mongolové, Siamci. Pořád někdo někoho odněkud vypuzuje.

Přicházeli i zájemci z jižní Indie. Hinduistické a budhistické vlivy trvaly 14 století, vznikla mocná království na Sumatře a Javě. V 9. století na Sumatru přijeli Arabové s islámem. Všudybyl **Marco Polo** se dostavil koncem 13. století, pár let po smrti Přemysla Otakara II., jediného našeho pořádného imperiálisty.

Permanentnější Evropané dorazili z Lisabonu a to dost později - v 16. století, tedy v době, kdy na český trůn zasedli Habsburkové. Portugalcům nešlo o export konkurenční křesťanské víry, ale o import koření - muškát, hřebíček, takovéto.

Po koření se pachtili i Arabové, zájemci z Číny, Indie a Evropy, a ty všechny přetrumfl Holanďané. Se svou **Vereenigde Oost-Indische Compagnie** založili kolonii v nejlepší vykořisťovatelské tradici. Systém nucených prací, robota jako řemen a patba pánům v podobě téměř poloviny úrody. Páni též poručili,

co na poli poroste. Nikoliv tedy příliš rýže do talíře, ale novinky jako káva a čaj na export, cukr a též indigo na výrobu barev. Účelem kolonie bylo sloužit mateřské či spíš macešské zemi a nikoliv kolonizovaným. Olej, kopra, kaučuk (třetina světové produkce), chinin (většina světové produkce) - z těchto zisků se financovala industrializace v Nizozemí. Přísní historici tvrdí, že Java zachránila Holandsko před bankrotem, že bez ní by bylo chudobnou evropskou zemičkou.

Druhá světová válka, pád Singapuru, potupná porážka Britů, debakl bílého pána. Domorodci vítali japonské agresory jako osvoboditele, připomínajíce si starodávnou věštbu, že po vládě bílého buvola přijde vláda žluté slepice a po ní pak nezávislost.

Japonci si za okupace sice nepočínali příliš slepičím způsobem, ale péče jen se jim podařilo zorganizovat domorodé

o něco menší a přitom téměř třikrát tak veliká jako Československo, prapodivně zformovaný Celebes, přejmenovaný na Sulawesi, centrální Java s 90 milióny duší, bájně Bali... Džungle na Sumatře se slony, tygry a organgutány, též s kytkou rafflesii, jejím květem metr velikým - tisíce druhů orchidejí včetně orchideje zcela černé - Komodo dragon, tři metry dlouhý ještěř, supersalamandr 150 kilo na ostrově Komodo - Birds of Paradise, Ptáci ráje na Nové Guineji, kde pobíhají nahatí páni s trumpetou na penisu, v dolinách vlhké horko k uzoufání, v dohledu pak hory s věčným sněhem, SELAMAT DATANG čili VITEJME DO INDONÉSIE.

S výjimkou dychtivých antropologů a etnologů nikdo se tam příliš nehrne, turisté jen na Bali a nikam jinam. Tedy země, přesně taková, která mě zpravidla přitahuje - ale ne v tomto případě. A přitom jsem se v tamějším sousedství

největší mešitu kteréhokoliv světa, na náměstí Merdeka (Svobody) monument Merdeka skoro 150 metrů vysoký, též sportovní, Sověty financovaný velestadion Merdeka, kde pak dlouze promlouval k davům. Nehřímal jako Fidél Castro, ale jakoby dobrácky důvěrně promlouval a s leccíms se svěřoval: nikoliv však se svým vskutku mimořádným chlipnictvím, jímž nejednou komplikoval život pořadatelům mezinárodních mírových kongresů. Kamkoliv se dostavil bojovat za mír a horlit proti americkým imperialistům, všude si poručil a dodávány mu byly rozkošné ženy na hraní. Manželky měl jen dvě - místní a jednu japonskou, bývalou gejšu. Vzdor mnohým omylům a extravagantcím, osobní popularitu u lidu neztratil.

Tak jako Edvard Beneš se nikdy nezabavil svého mnichovského traumatu, Sukarno trpěl pocitem potupy vůči západnímu světu, jemuž by se dychtivě rád chtěl revanšovat. Na sousedních Filipínách seděli Američané, v Malajsku nadále uplatňovali svůj vliv Britové a Holanďané dosud nevyklidili západní polovinu Nové Guineje.

Výhoda ostrova je v tom, že se nemusím hádat se sousedem o hraniční čáru. Indonésie sdílela územní hranici se dvěma státy a míromilovný Sukarno se rozhodl pustit se do obou krví a železem. V případě Holanďanů násilí nebylo třeba, ti pod tlakem Američanů, obávajících se, že Sukarno povolá Sověty na pomoc (doba to berlínské zdi a kubánské krize), s asistencí OSN z nové Guineje odjeli, aby tedy Indonésané v roce 1963 mohli převzít koloniální správu nad domorodci, kteří je právem pokládali za nemensší vetřelce než jejich bělošské předchůdce. Získané území přejmenováno na Irian Jaya (Vítězný Irian), z hlavního jeho městysu Hollandia se stala Sukarnopura.

Téhož roku 1963 se Sukarno též pustil do Malajsie, svého severního souseda, s iniciativou zvanou *Konfrontasi*.^{*} Údajně šlo o hranici na Borneu, jehož indonéská část již byla přejmenována na Kalimantan. Britý podporovaní Malajci se ale nedali, nepřijemné válčení v džungli nikam nevedlo a Sukarno se rozzlobil na svět do té míry, že oznámil vystoupení své země z OSN, čímž ale způsobil delikátní ústavní krizi, neboť charta OSN s něčím takovým nepočítala a příslušný článek postrádá.

Mezitím na domácí frontě byl rovněž neklid, místní soudružská bratrská strana PKI sílila, jen v Sovětském svazu a Číně měli početnější. Měla též podporu Sukarna, který jí zařídil tajnou dodávku 100.000 pušek z Číny. Chýlilo se ke *konfrontasi* s armádou.

V říjnu 1965 velmi pokrokové živly uspořádaly noc dlouhých nožů, podařilo se jim odpravit několik generálů, ale nikoliv ministra národní obrany. Špatná koordinace a bylo po povstání, zejména

^{*}Acronyms - tyto zkratkové novotvary jsou v Indonésii populární dodnes. Jména provincií, propagandistické nálepky jako NEFOS (New Emerging Forces) či OLDEFOS (Old Established Forces) atd.

Djakarta

Snímky archiv autora

dobrovolnické jednotky. Významní patrioté včetně Sukarna neváhali kolaborovat.

V Evropě válka skončila v květnu 1945 a Japonci slíbili Indonésanům nezávislost ke konci srpna. Jenže mezitím došlo k Hirošimě a bezpodmínečné kapitulaci. Sukarno vyhlásil nezávislost bez jakékoliv cizí asistence, v září se dostavily první jednotky Britů a Australanů, započaly těžké boje k znovunastolení předválečného stavu věcí. Oslabené Holandsko mělo proti sobě i světové mínění, Američané tvrdohlavým hrozili ekonomickými sankcemi, nezbylo, než se s kolonií a kolonialismem rozloučit. Stalo se tak čtyři dni před silvestrem roku 1949. V Jakartě zaplápolala vlajka nezávislé Indonésie, červenobílá jako vlajka polská, jenž s tím červeným navrch.

*

Nová Guinea, po dost odlišném Gronsku největší ostrov na světě, Borneo, ostrov třetí největší, Sumatra,

potuloval několikrát - jihovýchodní Asie na sever, Filipíny na východ a na jihu Austrálie, vědomá si dilematu, co by se asi stalo a jak dopadlo, kdyby mnohamiliónové hordy právě z Indonésie se jim začaly valit do jejich velikánské prázdnoty.

*

Jenže v cestě mi bránily politické předsudky. Proti Sukarnovi, tamějšímu tatíčkoví zakladateli osvoboditeli, jsem byl zaujat už v Československu. Však patřil do party oněch bojovníků za světový mír podle sovětskéhoustru - Nehru, Nasser, taková. Poté, co se mu doma za 13 roků vystřídalo 17 vlád, Velký Bratr (zvaný Bung) Sukarno začal vládnout stále víc nedemokraticky. Pořádal hostiny za záře tisíce pochodní, servírováno za 13 roků vystřídalo 17 vlád, Velký Bratr (zvaný Bung) Sukarno začal vládnout stále víc nedemokraticky. Pořádal hostiny za záře tisíce pochodní, servírováno na zlaté talíře, kdežto lid neměně nedemokraticky hynul. Jako náhražku za nepovedené skutečné budování se věnoval faraonským projektům: široké bulváry - Champs Elysées Třetího světa,

zásluhou generála Suharta. Místo sametových usmiřovaček došlo k řízné odplatě: nejen lustrace, normalizace a vyhazovy, ale masakr s výslednou cifrou více než půl miliónu mrtvol. Masakrování byli nejen komunisté, ale i Číňané - hospodářsky úspěšná a proto všeobecně záviděná a nenáviděná menšina - bez ohledu na jejich politické preference.

Proč k pokusu o puč ale vůbec došlo? Příznivci konspiračních teorií, tamější Miroslavové Dolejší či Dolejšové zformulovali mnoho verzí, včetně té, že všeho obviňující Suharta, jenž prý puč vyprovokoval, aby se zmocnil moci.

Každopádně prokomunistický Sukarno padl a vládnoucí generálové nastolili rovněž nepřijemný režim. I když vše nesusvisí dialekticky se vším, mnohé souvisí s mnohým. V Portugalsku došlo v roce 1974 k převratu, pádu diktátora Salazara, rozkladu koloniálního panství a při té příležitosti se zjistilo, že do něho 450 roků patřila i východní polovina zastrčeného indonéského ostrova Timoru. Revolučně naladěni předáci tam mezi katolíky v sousedství mohamedánů vyhlásili nezávislost.

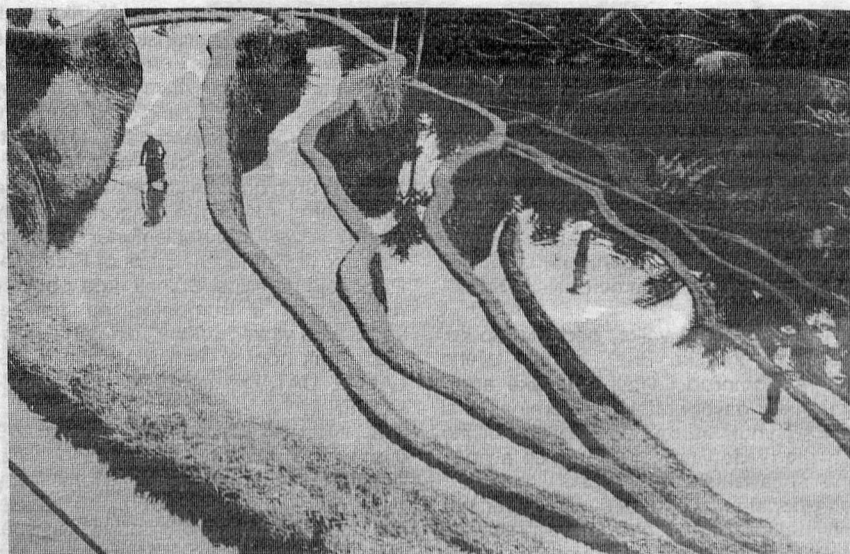
Za devět dnů - a jeden den po odjezdu tehdejšího amerického prezidenta Forda a ministra zahraničních věcí Kissingera z Jakarty - Suharto poskytl bratrskou ozbrojenou pomoc, Východní Timor přepadl a procentuálně tam povraždil víc lidí, než se povedlo Pol Potovi v Kambodži - 250.000 z celkového počtu 680.000. Policejní stát jako řemen, trest smrti i za projev nepozornosti při vztyčení indonéské vlajky.

Vláda Suharta už trvá víc než čtvrt století. Úděl lidu se všeobecně vylepšil a není se co divit: Indonésie se totiž stala vývozcem ropy. Toto náramné zboží přináší zisk, z něhož se hradí většina vládních výloh.

A na všem se přizívají potentáti, jejich rodiny, všechno příbuzenstvo - kleptokracie, výstižně tak nazvaný vládní systém zlodějství unlimited. Staré struktury ČSSR v porovnání jsou žabaři, Babinický hadr. Suhartův syn Bambang kontroluje konglomerát devadesáti společností. Syn zvaný Tutut rýžuje na výstavbě silnic, dálnic, mostů a řádný podíl z mýta mu jde do kapsy. Odhaduje se, že aspoň 80 procent vládních kontraktů dostávají prezidentovy děti či přátelé. Krásný to cíl orientálního vládce - ztožnit zájem rodiny se zájmem státu. Co je doma, to se počítá, že ano.

Lakotní hrabivci a k tomu ještě nemětelové dovedou vlasti pořádně ublížit. Například generál Sutowo, ve funkci již od doby bývalého prezidenta Sukarna, zruinoval olejářský podnik jménem Pertamina tak důkladně, že jeho ztráty převýšily celostátní rozpočet. Něco se nakradlo, část se prošustrovala na výstavbu mešit a sportovních stadionů, též na koupi restaurace v New Yorku, a velmi se obohatily japonské společnosti prodávající za nehorázně vysoké ceny státu, jehož podmazaní reprezentanti předstírali slepotu a hluchotu.

Každá země, závislá na vývozu pře-

Rýžové terasy

vážně jednoho produktu, je též závislá na nepředvídatelnosti cen, které nemůže kontrolovat. Pohyb ceny ropy o dolar za barel na světové burze znamená, že Indonésie bude mít v ročním rozpočtu buď půl miliardy dolarů víc nebo míň. To se pak špatně plánuje v národě, jehož polovina - čili téměř 100 milionů, je mladší 19 let, do života se teprve pouští a je pro ni třeba stvořit pracovní podmínky, aby se užívala.

*

Indonéská jižní část velikánského ostrova Bornea se jmenuje Kalimantan - „Diamantová řeka“ či „Řeka diamantů“ doslova. Řek se tam z mokřých kopců valí víc než sto, nikdo neví přesně, ale po drahokamech se vesměs pídí na souši. Do deset metrů hlubokých jam se spouští speciálně nadané ženy zvané galuh a ty prý rozpoznají, co tam bude k nálezu. Tohle tedy nemají na diamantových polích v Jižní Africe, tam velebuldozery přehrabují tuny zeminy, než něco pořádného objeví.

Kalimantan je především končina ropy. Kromě vzácné mazlavé tekutiny se tu kácí pralesy na export do Japonska. Kolik prospěchu z toho všeho budou mít Dajáci v okolní džungli?

Před lety jsem se s nimi setkal v Sarawaku, na severní, malajské půlce ostrova. Lezl jsem do jejich vesnic a dojel až na konec cesty, ke kopcům s pomyslnou hranicí, kde se mínil Sukarno agresivně prosazovat se svou konfrontací.

V chýších jsem občas postřehl užnutou hlavičku. O obyčejí lovení lebek, proč že druhému řezat hlavu, jsem se už zmínil v dřívější knížce o Pacifiku: v hlavě sídlí duševno, prapodstata, akt vylepší potenci a plodnost, přibude i síly a radosti ze života. Převládaly či ještě převládají krajové nuance v lovu. Někde pižlat opatrně, aby se hlavičce neublížilo, jinde bezohledně praštit do lbi tupým nástrojem.

O Dajácích indonéských jsem se ne-

dávno dozvěděl, jak racionalizují zachovávání tohoto obyčejí: čerstvě ufaté hlavy prý zaručují prosperitu, výkvět vesnice, jenže i hlava ufatá dále stárne, vadne usychá, už to není ono, nových úlovků je třeba a tak o stav permanentních mezikmenových svárů je postaráno.

Domorodci na té či oné straně Bornea se bohatě tetují. Tetované mají i zadnice. Jednak to značí status, společenské postavení, jednak rozpoznávací znamení po smrti pro předky v Hádu. Starší ženy nosí velké kovové kruhy v uších, až jedno kilo váhy na ucho. Žádný div, že lalůček se protáhne.

Mnohé vědce mate jiná, transoceánská totožnost, totiž podivný symbol opeřeného hada jak u Dajáků, tak Azteků v Mexiku.

Po smrti přijdou Dajáci do nestejnoroitého nebe. Dekapitovaní jdou do jednoho, utonutí do jiného. Bojovník zahynuvší v bitvě a žena při porodu se ale dostanou do téhož ráje.

S výjimkou domorodců hodně zastrčených v divočině, většinu se misionářům podařilo od konce druhé světové války obrátit na křesťanství, buď v jeho katolickém či protestantském provedení. Jinde dominující islám tady neuspěl. Prý hlavně proto, že zakazuje jíst vepřové a rovněž nedovoluje mít psy, tolik užitečné při lovu.

Kalimantan se skládá ze čtyř provincií, nejvíce vyvinutá je východní, zvaná Kaltim (zase ta jejich posedlost se zkratkami, timur znamená východ), hlavní město se jmenuje Samarinda a hlavním centrem těžby ropy je Balikpapan. Turistům není radno vydávat se tamější směr. Ne kvůli nevládnému počasí či domorodcům, ale zabijácky vysokým cenám za všechno.

*

Začal jsem korespondovat s Pavlem a Klárou, českým manželským misionářským párem. Zvídal jsem o jejich víc strastech než slastech v Jakartě, sedmimilionovém veleměstě, které leckterí

znalci přisuzují naprosto poslední místo v tabulce přitažlivosti - i Kalkatu hodnotí příznivěji, a to už je co říct.

Prý to s tím mohamedánstvím není tak žhavé jako v jiných zemích, psali, ale upozornili, že je to národ, který obohatil svět slovem AMOK. Když davy pak něco posedne, nejsou k udržení.

Ve světových solidních *New York Times* jsem postřehl zprávu o upíru, který se tam na Sumatře zakousl do hrdla 21 mladých žen, aby jim vysál krev. Skeptický člen parlamentu se vydal na místa činu a vrátil se přesvědčen o spáchaných hororech.

Paní Klára mi posílala výstřižky místních novin. Nebyly náboženského rázu, až snad na sdělení o pekelném trestu, který podváděná manželka připravila prostopásnému choti: šiletkou mu ušmíkla hříšní penis a spláchl. Téměř tolik si ublížil spěchající šofér autobusu příliš energickým zatažením zipu čili zdrhovadla dle Slovníku spisovné češtiny (Praha: Academia, 1978). A do třetice všeho horozného, seznámen jsem byl s útrapami sedláčka, který se mýnil za stromem vymočít a do šourku se mu zakousla mladá kobra. S plazem zafatým chudák běžel zpět do vesnice a cestou vypustil duši.

Též jsem se dozvídal o osudu českých, tam provdaných děvčat.

Proč že nepřijedu, když vandruju všude možně. Od května do září je suchá sezona, když ovšem rovněž prší, ale míň. Však jsou tam na rovníku, vlhké horko je pořád, před ním lze utéct jedně do vysokých kopců. Rovněž se nemění doba východu a západu slunce - kolem šesté hodiny, co je rok dlouhý. Státní letecká společnost Garuda (tak pojmenovaná po jakémsi mýtickém ptákově) létá na 33 míst v archipelagu a nabízí výhodnou koupi na dva měsíce navštívit tučt míst.

Něco takového jsem absolvoval v Brazílii. Napřed do Rio de Janeiro a tam vydumat, kam pak zaletět, od Manaus v amazonském vnitrozemí po vodopády na argentinské hranici. Jenže tam jsem měl na výběr mezi čtyřmi leteckými společnostmi, a i kdyby mě ani jedna nevzala - poněvadž je špatné počasí, rozpadl se jim aeroplán, vše je beznadějně vyprodáno, což vše se nezdá stává v zemích Třetího světa - mohl bych se pohybovat po souši. Po štezkách bych se za pár dnů či týdnů někam dokodrcal. Jenže v Indonésii v archipelagu shánět plachetníčky, a jak bych se tam domlouval, nemám tušení ani o jednom z jejich 365 jazyků. V jádru stále zřejmě Čech, zbabělost mě přemohla.

*

Když už jsme pak ale byli v Malajsii, s Indonésií téměř v dohledu, přece jen jsme neodolali - ne se pustit na velikánské komplikované safari, ale jen tak trošku okusit tamější atmosféru záskokem na Sumatru, tam co řádil onen upír, vysávající nevinné dívky, kde v džungli rovněž ledacos zajímavého pobíhá. Ze Singapur to tam letadlem

pohodlně máme za necelou hodinku a máme tam i příbuzné.

My Číňané je máme skorem všude. Oněch *overseas Chinese* či *huaqiao* po čínsku je 30 milionů, bohatých, úspěšných, nenáviděných, pronásledovaných a příležitostně i podřezávaných. Však s jednou takovou tetou ze Sumatry jsem se před lety seznámil na Taiwanu. Rozkulačena o kaučukové plantáže, nikoliv ale o život připravena, vykládala tehdy nehezke věci o masakru v souvislosti s pokusem o komunistický puč.

Ostatní příbuzenstvo rovněž přežilo a dosud existuje v Medanu. Co je Medan, neměl jsem tušení. Přece třetí největší město Indonésie, obyvatel dva miliony. Vída, kdo by to byl řekl. Jak bych se tvářil na místního vzdělance, který nikdy neslyšel o Praze poloviční velikosti?

Cosí politického sympatického jsem si ale pamatoval ještě z dávné doby, když jsem v západočeském pohraničí jménem republiky a lidu vynášel rozsudky pochybných kvalit. V roce 1958 se totiž na Sumatře pokusili o separatistickou a zejména protikomunistickou vzpouru. Nikdo ve světě jim ovšem nepomohl, jejich beznadějný boj trval tři roky.

Sumatra má dvakrát tolik lidí a téměř třikrát tolik prostoru, co Československo. U okénka oné Garuda nahlížím na nížiny - *mangrove swamps*, nevábné močály, tady nouzově přistát a už se odtud nevymotáme. Kopce pak před námi, aby ne, nejvyšší hoře Kerinci chybí jen padesát metrů do výše čtyř kilometrů, jak vlastně vysoký je Mont Blanc? A na rozdíl od Švýcarska tady na Sumatře mají 100 sopek, z toho 15 stále činných, dusajících. Taková energie jistě nedodává klidu, ale prospívá zemědělství, sopečný popel, smíšený s prstí působí blahodárně, Mičurin by si pochvaloval.

Na export odtud zejména putují olej, dřevo, kaučuk, káva, pepř a tabák. Nevěřím, že by uspěli s vývozem jejich cigaret zvaných *kretak*. Koření si je totiž, kretění jedni, nadávky jsem slyšel. Pajcují je hřebíčkem, výtečné pak na odvyknutí nikotinu.

*

Jestliže Singapur je ve vývoji několik vysokých stupňů nad Malajsií, Indonésie je pár stupňů pod ní. Tenhle dojem si člověk udělá po pár minutách v děravých, neasfaltovaných ulicích. Když se dostaví deště, bláta aby bylo až po uši. Pedicabs s řvavým motůrkem se předhánějí v chaotické, ale fungující dopravě. Tyhle postrachy jsou různě zmalované, mají i svá jména, několikrát jsem postřehl jméno TEROR. „Harmonická anarchie“, shodli jsme se na diagnoze. Neslepec vede slepce s kasičkou, děcka bezostyšně žebrají. „Když mi nechcete dát peníze, dejte mi aspoň tužku,“ anglicky se mnou mýnil smlouvat protřelý capart.

Po soumraku zasedneme v restauraci a už mi nad hlavou serenáduje chlapík s kytárou. Jiný klečí u boty, aby ji cídlil.

Opakované urgentní nabídky květin pro dámu, cetky či aspoň nafukovací balonky. Zkrátka situace neprospívající našinci při zažívání. Lze se ale divit, máme právo sopotit? Jedině na ony hanebné nenasytné kleptokraty, kteří tolik tyjí a vysávají zemi s tak bohatým potenciálem. To jsou ti praví upíři, na ně by se měl soustřeďovat zájem členů parlamentu. (Jenže co by se soustřeďovali, však i oni bezostyšně kradou, když se jim naskytne příležitost. Co jiného v té zemi zbývá, plat úřednický, učitelský, policajtský atd. nikoho pořádně neuživí, nutno si přivydělávat jak se jen dá a proto úplatky se staly nepominutelnou kolomazí celé té gigantické mašinérie.)

Jenže i největší vědci a světáci by si těžko poradili s horou problémů tak velikánského, početného národa. Jak vymyslet a rok co rok sehnat fondy na tvorbu několika milionů nových pracovních příležitostí? Synátor mi povídal o setkání s maturantkou na letišti v Jarkartě. Hezká inteligentní dívka tam pracovala jako hajzlzába, dvanáct až čtrnáct hodin denně za žold, rovnající se jednomu dolaru, sedm dní v týdnu. A nenařkala, však na tom není tak špatně, však jen málokdo může pracovat v airconditioned prostředí. To pak při pomýšlení na naše luxusem zkažené, permanentně si stěžující západní spratky hned mám po náladě, jakkoliv si připomínám, že život je přece až k uzoufání nefairový.

V zemi tam islámské a přitom není nic snazšího, než s dívčinou navázat eye contact. O něco takového se pokusit u zarputilých mohamedánů a ukamenují nás. Tady ale jen trochu se na ně usmát a reagují veleušměvem. Totéž v supermarketech, kde prodavaček je jako máku, všechny navíc příjemné, úslužné, snad i osudu vděčné. Návštěvník s československými zkušenostmi aby z toho překvapení právem omdlel. Plácají si tam hodně rouge na rty, zprvu mi to vadilo, ale posléze jsem se utvrdil v dojmu, že to k tomuhle typu patří.

Jak už jsme postřehli i jinde: knihy, gramo desky, magnetofonové pásky, videa, software programy včetně nejposlednějších noviněk - všechno pirátské kopie za zlomek ceny v zemích, kde dodržují copyright.

Řeku lemowały plesnivé dřevěné baráky, ženy bušily do prádla na kamenech a máčely ve stoce. Za pár minut lze dojít do luxusních čtvrtí, s vilami v částečně holandském, částečně domorodém stylu v perfektně piplaných zahradách. Místní tradiční architekturu charakterizuje její střecha - poměrně úzká, vysoká, s ohnutými protaženými rohy. Na některých je posazena vyčpaná hlava či jen lebka zvířete - buvol, třeba jen koza.

Pár mešit a úřadů, které si zachovaly svůj koloniální nizozemský říz. ÚŘAD se řekne KANTOR.

*

„Kleptokrati se spojují,“ jsem si řekl, neboť to bylo ještě za Jakeše. Filipínská vlajka je jako ta československá s trošku přeházenými barvami (což jsem roz-

Dáma s velemušnicemi

košatil v zápletku - Leitmotiv v opusu Špatně časovaný běželec) a ta indonéská je jako polská s červeným navrch, jak již víme.

Jenže nevím, proč se letiště v Medanu jmenuje Polonia.

Proč náš hotel se jmenoval Polonia

Před hotelem parkovala dodávka, na okně měla přilepen nápis SOLIDAR-NOSC.

*

Mata Hari, slavná, nešikovná, tragicky skončivší špiónka, pocházela právě odtud ze Sumatry. Její jméno doslova znamená „oko dne“ v Bahasa Indonesia, národní řeči země, v podstatě totožné s malajštinou, nahradivší oficiální jazyk holandský. Se sloganem „Jedna země, jeden lid, jedna řeč“ vládcové rozumně rozhodli nezvolit javajštinu, dorozumivací nástroj největšího počtu Indonésanů. Je to totiž nástroj příliš komplikovaný, na rozdíl od této bahasy (což znamená „řeč“). Nemá členy, nečasuje, někdy jedno slovo vyjádří mínění celé věty, k plurálu stačí slovo zopakovat, psaná je latinkou a hlavně: žádné toniny, charakterizující čínštinu či thajštinu, s čímž pak musí úporně zápolit žák i s výtečným sluchem.

Ve vzdělanějších vrstvách starší generace se ještě lze domluvit holandsky, mládež ve školách se seznamuje s angličtinou, nejuniverzálnější řečí naší doby. Má vyženěná sestřenice Margareta kromě bahasy, angličtiny, holandštiny a francouzštiny mluví též čínsky ve třech vzájemně zcela odlišných verzích - Mandarin, Hokien a Haka. Právem jsem si připadal jako bíbeček. Se svou skoro devadesátiletou tetou vede soukromou hudební školu - LEMBAGA MUSIC MURNI. Vzali nás na prohlídku mnoha učebnami, divil jsem se, jak že ta piána odolávají v tak zabijáckém klimatu.

K návštěvě rodinného domu - či spíš paláce na místní poměry - mě měl doprovázet Jiří Karásek ze Lvovic ocenit tu zašlou slávu a dekadenci. Z komnaty do komnaty s vysokými stropy katedrály, obrazy, sochy, rodinné oltářičky a k tomu sem tam divý drak, přísladlé vůně či pachy jakýchsi kadidel, těžký vzduch, tmavozelená vlhkost neboť air-conditioning tam nemají.

Představují nám řadu dalších příbuzných. Dojem na mě udělala vysoká štíhlá našminkovaná krasavice s útlými boky a bujícími řadry v našponované podprsence. Promluvila kultivovaně anglicky, spíš alt než soprán, hladila si poněkud předimenzované náušnice, nepochybně koketa. Jemnou ručku nabídla, s omluvou, že má schůzku s přítelem.

„To byl můj synovec,“ naše průvodkyně zpřesnila kádrový profil. Věcně adresně, bez omluv a upejvání, že tedy ve famílii máme transvestitu.

„Se tím žíví - čím se žíví?“ opravil jsem se, s hubou dosud pořádně nedozavřenou.

Profesionální muzikant, hraje na piáno v lepších nočních podnikcích. Půl roku tady, půl roku v Amsterdamu.

Tady v islámském světě, kde je k máni vepřové v hospodách a kde jsme mohli popít alkohol bez obav, že nás někdo bude bičovat..

Islám do těchto končin doputoval v 7. století a nikdo nedovede vysvětlit jeho tak převážný úspěch. Tolik je ale jisté,

že cestou polevil ze svých přísných principů. Ženy tu nenosí škrabošky, nese-segregují je, muž smí mít ne čtyři, ale jen dvě manželky a k přivedení druhé musí být souhlas té první, i žena smí žádat o rozvod - takovéto novoty.

Tak jako kdysi u příbuzných na Filipínách, i zde měli auto se šoférem stále k dispozici: druh chudáka, který je s ním de facto oženěn.

Nabídku jeho služeb jsme odmítli a se-dět tady v anarchii za volantem jsme si netroufli. Zbývaly autobusy, které na některých trasách mají reputaci, imponující jen sebevrahům. Uletí kolo a už se lze kutálet do strže. Uletí most, trčí se v bažinách, však tady mají i takzvané krácející hory, kdy příliš zvlhlé kopce se dají do pochodu - taková to překvapení.

Oželel jsem tedy zájezd k dceři dramatika Vratislava Blažka, která tam severním směrem byla provdaná za českého inženýra u koncertu Mobil s titulem Corrosion Specialist na vizitce. Ovšem v tropech přímo na rovníku aby korodovalo, plisním podléhalo ledacos, všechno.

(DOKONČENÍ PŘÍŠTĚ)

ZRYCHLENÝ TEP DĚJIN

Vladimír Hanzel
(osobní záznamník V. Havela)

**AUTENTICKÉ ZÁZNAMY JEDNÁNÍ
PŘEDSTAVITELŮ STÁTNÍ MOCI
S DELEGACEMI HNUTÍ
OBČANSKÉ FÓRUM
A VEŘEJNOSTI PROTI NÁSILÍ
V LISTOPADU A PROSINCI 1989**

*Za jediný vskutku autentický, věrný, verobodný
a směrdatý přepis Hanzelových zázet považují
jeho vlastní přepis, obsažený v právě vydané knize
"Zrychlený tep dějin".*

Václav Havel

OK CENTRUM VYDÁVÁ

BESTSELLER

Objednejte si u svých knihkupců,
velkoobchodatelů na adrese:
OK CENTRUM
box 671, 111 21 Praha 1

Dopis do Československa

MILOŠ ONDRÁČEK, Austrálie

Do Austrálie přijel na státní návštěvu Alexander Dubček a připomněl nám Pražské jaro, i když je zde podzim. Židovská náboženská obec v Melbourne mu udělila medaili „Za lidská práva“ a na slavnostním večeru promluvil i australský ministerský předseda. Uvažuji, zda mám být Dubčekovi vděčný za to, že žiji dvacet tisíc kilometrů od rodné země a kam vlastně stále patřím. Dubčekova návštěva ve mně vyvolala smíšené pocity. Dubček se stále nemůže zbavit starých manýrů komunistického politika, přední australské noviny ho požádaly o rozhovor a on si vyžádal otázku předem a písemně.

Téměř ve stejnou dobu přijeli do Austrálie na pozvání vlády manželé Havlovi. Bratr presidenta Ivan Havel přednáší na Karlově univerzitě programování počítačů a Dáša Havlová, socioložka, pracuje v aparátu Občanského Fóra. V Melbourne diskutovali o současném politickém a hospodářském československém vývoji a o vztahu státu k mezinárodním organizacím a jednotlivým zemím. Setkali se s krajanskou veřejností, já jsem je slyšel na semináři melbournské univerzity. Havlovi žádali Austrálii o pomoc, neměli na mysli jakkoliv dobře míněné rady, ale dolary. Tomu bych rozuměl, většina jejich dalších sdělení mi byla také známa, ale jejich přímé a kompetentní potvrzení na mne působilo tísňivě. Dáša Havlová při nastínění domácí občanské úrovně uvedla, že brzdu národní konsolidace vidí ve všeobecné chamtivosti a Ivan Havel prohlásil, že sobectví zachvátí celou zemi. A současně žádali pomoc odjinud. Na dotaz, proč československá vláda nezačne proti představitelům a zneužívatelům státní moci v období 1948-1989 Ivan Havel odpověděl, že jedním z hlavních hesel listopadové sametové revoluce bylo: „Nejsme takoví, jako jsou oni“. Takže ke spravedlivé odplatě nedošlo a nedochází. Ani se nedivím, pilíř ústavně právního výboru Národního shromáždění tvoří poslanci Masopust, Bárta a Bartončík, každý s archívním tlustospisem dokládajícím spolupráci se Státní bezpečností. Národní shromáždění se vyznačuje další nechutnou kuriozitou, československé voliče, ale nikoliv nové demokratické zřízení, v něm zastupují a za ně rozhodují poslanci, kteří stáli na nejvyšších příčkách bytšího, zdiskreditovaného, totalitního systému ve výbořech KSČ: od okresních přes krajské po ústřední. Zcela absurdní skupinu pak tvoří skutečná marx-leninská poslanecská pětka generálních tajemníků KSČ: Dubček, Adamec, Mohorita, Urbánek a Svoboda. Jak se tato liga gentlemanů musí bavit při lustrádách! Řídili mašinerii státní bezpečnosti a sami jí byli řízeni! Vůbec nepochybují, že by rádi zase krutovládou nastolili, úzkost na mne doléhá až na druhý konec světa a je navíc ještě prohlubována slovenskými pohodnými a moravskými hrobníky, kteří chtějí zahrabat Václava Havla.

Po čtyřicet let Hradčany a Prašná brána považovaly demokratický exil za nepřátele lidu a zločineckou sedlinu. Nevadilo mi to, s tou hradní a podhradní elitou jsem neměl nic společného a tomu, že většina národa nás z pudu sebezachovy a ještě více ze strachu zapírala, jsem se pokoušel porozumět. Listopad 1989 nás rehabilitoval, což bez uzardění písemně potvrzují okresní soudy, které nás odsuzovaly. A soudcovská garnitura si nevyměnila ani taláry, ani kabáty, ani kravaty. Po desíletí nás sdělovací prostředky v ČSSR prohlašovaly za utečence, ztroskotance, zrádce a zoufalce a přes jednu listopadovou noc se na nás kde kdo začal obracet o něco a všechno ostatní. Jeden žádá stroj na střihání ovcí, druhý počítač i s tiskárnou, další auto, třeba i poněkud ojeté, poptávka je po knihách, vědeckých přístrojích či zařízeních do laboratoří, dle vlastního prohlášení neopotřebované dámy se chtějí podívat do světa a nabídka těl je provázena bezostyšnými valutovými nároky. Kdyby existovala exilová centrála, jak po léta tvrdilo Rudé právo, měla by udělovat československým státním příslušníkům řád bílého zajíce za vynikající schopnost kličkování za každého počasí v jakémkoliv terénu.

Nepopíratelným rizikem je přiložení fotografie či novinového výstřížku do dopisu s československou adresou, nikdy se neztrácelo tolik poštovních zápisů jako nyní. Fotografie mého trpasličího hrubosrstého jezevčika Ferdinanda pošťáka či koho nezajímá, v dopise by ale mohlo být pět dolarů, které posílám dětem neteře za vysvědčení. V dopise nakonec nemusí být ani žádná příloha, stačí atraktivní známka, hrabivost a nečestnost anonymního „sběratele“ pak může způsobit nezaviněné nedorozumění mezi příbuznými a přáteli. Federální ministr pošt se může ozvat, že peníze se posílají jinak. Má pravdu, velký úřad malé radosti nerozumní.

„Chlapi tam mýslj hlavně na to, jaká by byla holka v posteli, ženský zase, jak by koho splašily... zkus se pak s takovýma lidma o něčem bavit“ lamentovala před několika měsíci krajanka v jednom pražském deníku. Vrátila se domů z Austrálie a dva a půl roku „jsem tam proprasila nazdarbůh“. „A školství? Mý vlastní dítě by tam šlo jen přes mou mrtvolu,“ atd. atd. „Vědí vůbec co jsou to památky a historie? U nás jsou lidi naučený uznávat přeci jenom i jiný hodnoty než peníze.“ „Do tohoto mumraje pere slunce... s převařeným mozkiem se dobře řeší problémy“ popisuje život v Austrálii tato paní či slečna, myšlením ale definitivně soudružka z padesátých let. Jak svůj problém na rodné hroudě dovařila mne nezajímá, ještě že nechrstla svůj vitriol na australské pošťáky, že neslídí v doručovaných dopisech po pětidolarovkách nebo po známkách na obálce. Měla by také své bystré poznatky předat na příslušné federální mini-

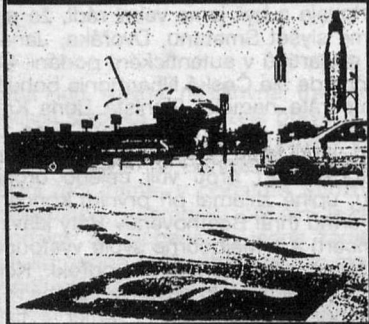
sterstvo, aby odvolalo z melbournského univerzitního učiliště 7 mladých Čechoslováků, kteří zde post-graduálně studují v 30týdenním kurzu podnikové řízení; proč ztrácet čas a peníze, když australské školství za nic nestojí.

Český tisk informoval o neobyčejně úspěšném zájezdu České filharmonie do Austrálie a členové orchestru a dirigent se silně pochválili v 90 minutovém pořadu pražského rozhlasu. Česká filharmonie má v Austrálii dobrou pověst, po více než třiceti letech zde opět koncertovala a byli jsme velmi rádi, že můžeme slyšet Smetanu, Dvořáka, Janáčka a Martinů v autentickém podání. Úspěch zde ale Česká filharmonie bohužel tentokrát neměla. Pianista Boris Krajný, kterého dle tvrzení členů ČF na zájezd vnutil ještě nomenklaturou zatížený Pragokonzert proti vůli celého orchestru, úplně zklamal při prvním koncertě v Perthu (hrál Beethovenův Pátý klavírní koncert) a v Melbourne svoje vystoupení těsně před koncertem odřekl. Koncert byl velmi málo navštíven a aby rozptýl posluchačů v síni s téměř 4 tisíci sedadly nebyl tak markantní, pořadatelé uzavřeli galerie. Koncert se mi líbil a dosud mne mrzí, že měl tak malou návštěvu a nevalný ohlas novinové kritiky. České sdělovací prostředky by ale neměly referovat v polopravdách nebo dokonce ve lžích, to bylo doménou totalitního žurnalismu a zamlžování skutečnosti nikomu neprospěje. Jestliže máme ve státním znaku opět lva s korunou a hrdě hlásajícího „Pravda vítězí“, pak by představitelé kulturního života a novináři neměli toto základní názorové stanovisko narušovat. Na Václava Havla přísaháme dvěma vztyčenými prsty, to vyjadřuje nejen vítězství, ale i věrnost masarykově pravdě a tak okrajová informace o české hudbě v Austrálii se může přenést v dilema mravnosti.

Po klasickém kytaristovi Štěpánu Rakovi přijel z Prahy do Melbourne skladatel a varhaník Petr Eben, jeho dílo tvořilo programovou osu melbournského hudebního festivalu pro cembalo a varhany. Závěrečný koncert tohoto festivalu byl nazván „Pražské jaro“ s programem české hudby, byl to manifestační projev uznání nejen naší hudební tradici i současnosti, ale i všem těm, kteří se zaslužili o to, aby fanfáry z Libuše mohly zaznít v pině slávy. Musica Viva pozvala na zájezd v polovině roku Pražákovu kvarteto, v červenci bude uspořádána v Melbourne mezinárodní soutěž komorních souborů, smyčcová kvarteta

a klavírní tria přijedou z dvanácti zemí a první cena nebude mít jen váhu prestiže, ale i 30 tisíc dolarů. Favoritem se naráz stalo Wihanovo smyčcové kvarteto z Prahy, které před několika týdny vyhrálo významnou soutěž v Londýně. Nevím, zda pražské divadélko Semafor zvítězilo někde a někdy v nějaké soutěži, zajisté ale získalo srdce mnoha diváků, tři členové Semaforu (Miloslav Šimek, Jiří Krampol a Josef Fousek) jsou právě v Sydney, kde mají dvě představení, tak jako pak v Melbourne a Adelaidě. V červenci také přijede zpívající advokát Ivo Jahelka, nejsem si příliš jist, zda zapěje také o restitučním dekretu. O tom by nám mohl více povědět federální ministr financí V.Klaus, o kterém se říká, že se na ekonomickou reformu připravoval po více než dvacet let. Austrálie má také inteligentního ministra financí, takže jejich jednání na zdejší půdě by mohla být pro Československo plodná, přál bych si to.

ELÁN

Měsíčník Elán, je časopis zdravotně postižených občanů v ČSFR. Má nezastupitelné místo v sociálně právním poradenství, informuje o novinkách z domácí i zahraniční produkce kompenzačních a rehabilitačních pomůcek. Na jeho stránkách si přečtete, jak žijí zdravotně postižení v ČSFR i jinde.

Redakce časopisu se obrací na čtenáře Západu, aby pomohli snížit informační deficit z této tak důležité oblasti. Nemůže slíbit vysoké honoráře. Podařilo se totiž udržet cenu na 3 Kčs (ostatní časopisy stojí kolem 10 Kčs). Tento fakt snižuje ostatní možnosti časopisu. Přesto by ráda umožnila svým čtenářům, aby poznali, jak žijí postižení jinde, co by se dalo využít nebo vylepšit i u nás. Chtěli bychom například, aby i u našich silnic byly bezbariérové motoresty systému Drive In, kam by mohli i vozíčkáři. Jistě má někdo ze čtenářů Západu v tomto oboru znalosti. Prostě každá zkušenost je vítaná. Napište nám, prosím, na naši adresu: **REDAKCE ČASOPISU ELÁN, SOKOLOVSKÁ 63, 186 00 PRAHA 8- KARLÍN**

Jonáš a Melicharová v Masaryktownu

PAVEL KRÁL, Toronto

Je 7. září 6.45. Sobota. Na Masaryktownu je neobvykle živo. Lidé se sjíždějí ze všech koutů Toronta a přilehlých měst. Všichni jsou svátečně naladěni. Bude zde totiž vystupovat žijící klasik Jiří Suchý spolu s Jitkou Molavcovou. Nikdo se neptá o co vlastně půjde a kdo je kdo. Všichni se těší, že uvidí toho, s jehož písničkami na rtech odcházeli do exilu a jehož písničky dodnes znějí v našich domácnostech i u táboráků či vznesenějších parties. Časopis Západ požádal člena Nového divadla v Torontě Pavla Krále, aby tento historický moment přiblížil i čtenářům Západu. A zde je výsledek.

Snímek Věra Rollerová

ND: *Paní Molavcová a pane Suchý, byl jsem prověřen a potom pověřen, abych s Vámi provedl interview pro časopis Západ. Takže kladu otázku? Znáte nebo četli jste již tento obměsíčník našeho exilu?*

S: *Já jsem ho nečetl, já jsem slyšel o něm akorát, že hák vyšel pozdějc než měl. To je jediný co o něm vím.*

ND: *Tak je to - nebo byl - nejkvalitnější časopis vydávaný v Kanadě, který vychází od roku 1979. Já bych ho teď spíše nazval „Východ“, protože celý tisk časopisu byl předán do Československa a tím se stalo, že jsme obdrželi dubnové číslo právě před čtrnácti dny, tedy s čtyřměsíčním zpožděním.*

S: *Co jste taky mohli z Československa čekat?*

ND: *No jo. Ale jestli to takhle bude pokračovat dál, tak tohle interview vyjde... počkejte teď máme září, plus dva měsíce výrobní doba, plus čtyři měsíce zpoždění, takže toto interview by mohl čtenář číst tak v měsíci únoru. Proto bych vám doporučoval, abyste se nedopouštěli nějakých prognóz, protože byste mohli být...*

S: *Dopaden při činu.*

ND: *Přesně tak. A otázka druhá. Kde všude jste v Kanadě vystupovali a proč?*

S: *Jitka má na to hlavu a řekne vám přesnou posloupnost.*

J.M: *Tak nejdříve jsme vystupovali v Montrealu, potom v New Yorku, potom tak to nevím přesně, v pondělí v Torontu, v Detroitu, Londonu, dneska opět v Torontu a zítra jedeme myslím do Ottawy.*

N.D: *Tak to bylo docela velké turné; a proč jste to dělali?*

S: *Tak ona to vlastně měla být dovolená spojená s obchodním jednáním. Potřebovali jsme jednat s Video el Canada - panem Márou. Totiž divadlo vydává svůj časopis. Byl to měsíčník a teď to bude čtvrtletník a ten bychom chtěli prostřednictvím Video el Canada rozšířovat i v Kanadě. A nejen časopis. Chystáme se natáčet všechny svoje inscenace a možná budeme dělat i průběžné záznamy ze zkoušek. Prostě takovou dokumentaci, jak vzniká inscenace. A to vše by měli mít k dispozici i naši krajané zde v Kanadě.*

ND: *A jaká byla vaše dovolená?*

S: *Ani jsem si nevším.*

ND: *Takže můžeme spíše děkovat souhře okolností, že máme možnost vás spatřit na jevišti - no na jevišti ne, ona tam vlastně nejsou ani prkna, spíš cosi umělého. A paní Molavcová, slyšela jste někdy o herečce jménem Carol Burnett?*

J.M: *Tak trochu. A proč se ptáte?*

ND: *Protože máte velice podobný projev jako ona. Ona je zde velice slavná. Výborná herečka, zpěvačka a komička. Jenom nevím, jestli také umí hrát na saxofon jako vy.*

J.M: *To srovnání mne těší.*

ND: *Slyšeli jste někdy něco o Novém divadle v Torontě?*

S: *Samozřejmě. Vždyť vy jste přece kdysi hráli naši Kytici. A prej dobře.*

ND: *Tak tohle zase těší nás. No dosti poklon, musíme pokračovat. Jak se vám hraje pro svobodné divadlo, když můžete říci z jeviště vše co chcete a nikdo vás za to nepopotahuje?*

S: *No je to do jistý míry trošku těžší o to, že zmizelo takový to tajemný spikleneckví mezi hledičtům a jevištěm, který tam bylo vždycky. Ale zase na druhou stranu jsme se s tím vyrovnali, poněvadž teď můžeme říkat*

některý věci naplno a to je pro lidi novinka. Takže voni vychutnávají tuhle tu pěknou stránku tý svobody. Ale teď mi musíte prominout...

ND: *No samozřejmě. Pan publikum čeká.*

A pan Suchý vstupuje do nabitého sálu. Je dusný, teplý, spíše horký podvečer. Dýchat se moc nedá. A zaznívá „Pramínek vlasů ti ustříhnu potají“, je mi tak trochu do breku a vidím, že nejsem sám. Stojím na jedné noze mezi dveřmi a vybavuji si, kdy jsem tuto píseň slyšel poprvé. Ježíš to je let. A již se prodírá paní Molavcová na scénou a v perfektní kreaci americké profesorky rozebírá sexuální revoluci v ČSFR. Diváci bouřlivě aplaudují a vůbec jim nevadí, že se nedá dýchat a že nesedí v pohodlných křeslech divadla Semafor. Končí první polovina. Úplně zpacení herci odcházejí do provizorní šatny a za nimi se nesměle prodírá i já, abych pokračoval v našem rozhovoru.

ND: *Jsem tak trochu naměkko. Jsem po plném zážitku vašeho vystoupení, tedy té první poloviny a jsem nadšený. Vy jste začali dělat aktuální divadlo. Já jsem si myslel, že to bude taková retrospektiva, nostalgje...*

S: Já jsem nechtěl sem nosit ty... Samozřejmě, že tady zazní, tedy zazněl Pramínek vlasů... vzpomněli jsme si na Šlitru, ale pořád se vracet k tomu nejde. Sem si říkal, ať tady viděj, kde je Semafor dneška.

ND: *A je pěkně daleko. Je to výborný!*

S: To jsem rád. Já jsem do jistý míry byl na rozpacích, říkal jsem si, jestli to publikum nebude zklamaný, že bude třeba chtít slyšet ty starý písničky...

ND: *A vidíte, zabíralo to. Takže jste mi vlastně vyšel vsťvic, protože moje další otázka zda máte na repertoáru nějakou aktuální hru, je vlastně zodpovězená tímto.. Máte, protože „Ach ta láska nebeská“ je krásná věc a ta vaše další hra, kterou připravujete „Nižní Novgorod“, to bude něco podobného?*

S: Ne. To je spíš taková fantaskní hra, která by samozřejmě taky nemohla v minulým režimu vzniknout, protože se příliš dotýká Ruska, teda spíše ruské duše...trochu, ale ne zle. Ale oni byli tenkrát háklivý dělat si legaci z čehokoliv, co se týkalo Ruska. Bude to taková fantasmagorie.

ND: *Pane Suchý když jste potkal Jiřího Šlitru, Ferdu Havlika a Jitku Molavcovou byla to pro vás směla, štěstí nebo zázrak?*

S: To třetí.

ND: *Tak já vám přeju aby těch zázraků bylo ještě několik... ne, špatně. Já vám přeju abyste příště už nikdy žádný zázrak nepotřeboval.*

S: Tak. To je lepší. Ten jeden bodnul v tý největší nouzi a jsem za něj vděčný do dneška.

ND: *Po dobu vašeho pobytu v Kanadě se rozpadl Sovětský svaz. Cítíte se za to nějak zodpovědní?*

S: Ne! Ale počkejte. My jsme zodpovědní za to možná trošičku přece jenom, to byste se divil. Poněvadž jsme před léty byli v Moskvě v době, kdy Jelcin byl odstavený a tam se konaly veliký akce na podporu Jelcína a my sice jsme vůbec nevěděli kdo to je, ale více méně jsme přesto podepsali tu akci na jeho podporu. Na Arbatu tam stálo množství lidí a vykřikovali a měli ty placky s Jelcinem na klopě tak po americkým způsobu, poněvadž tam... tam už tehdy byla veliká amerikanizace. Takže měli ty placky s Jelcinem a žádali o podporu. A tak jsme se podepsali a podpořili jsme ho. Takže vlastně jsme mu pomohli.

ND: *A udělali si u Jakeše další škrálop.*

S: Ani ne. On o tom tenkrát nikdo nevěděl. Ale my jsme to vlastně podepsali z legrace tak trochu, my jsme vůbec nevěděli, kdo to je. Ale řekl jsem si tak ať. Podepíšeme mu to.

ND: *Takže možná vaše osoby třeba...*

S: Ano. Naše podpisy třeba rozhodly.

ND: *A teď bych se chtěl zeptat, jakým způsobem vládnete ve svém divadle?*

S: No snad tak, že nevládnou...moc. My jsme divadlo, kde se tak od premiéry k premiéře domlouváme. Samozřejmě, já to musím napsat. Musím rozhodnout všechno. Jak ta premiéra... jakou bude mít podobu, kdo tam bude hrát, kdo tam nebude, ale prakticky to jsou věci provozního charakteru, ale jinak bych byl rád a bylo u nás vždycky zvykem, že každý, kdo na té premiéře pracoval, tak mohl říct svůj názor, svý podmínky, svý nápady a tak. Takže to byla taková do jistý míry kolektivní práce.

ND: *Takže žádná hrůzovládná ruka. Ačkoliv ona je někdy potřebná.*

S: No je zapotřebí. To víte, nesmí se to rozšpat. Musí tam pořád být nějaký pořádek, ale jsme vděční za každý nápad a kdokoliv má právo, počinaje inspicentem a konče rekvizitářem, aby řekl: „Tohle se mi zdá divný“ a my buď řekneme, že to tak zůstane anebo se nad tím zamyslíme a řekneme: „Ten člověk má pravdu.“

ND: *A to je možná ten důvod, že to divadlo trvá 33 let.*

S: I to je možný.

ND: *A já bych se chtěl teď zeptat, jak tvoříte svoje dialogy? Společně s paní Molavcovou anebo jí to diktujete?*

S: No, já je napíšu do nějaký podoby a ona velice... hlavně to, co je pro tu Melicharovou... nesmírně dobře cítí a dokáže mně říct třeba: „Tuhle tu větu by nikdy Melicharová neřekla takhle.“ A já říkám: „Jak myslíš, že by jí řekla“...a domlouváme se. Já mám ten autorský cit a ty nápady a ona má zase cit

pro tu... figuru a přesně ví, co a jak. A za chvíli tu Melicharovou uvidíte a uvidíte, jak to funguje...

ND: *Už se těším. Ale teď by mě zajímalo, jak byste chtěl dělat divadlo, kdybyste nebyl vůbec ničím omezen? Jak po stránce technické, tak i ekonomické. Šel byste třeba cestou jako je představení „Fantom of the Opera“?*

S: *Já bych se držel pořád tý proklamovaný chudobnosti naší. Poněvadž i kdyby sme měli peníze, tak nemáme u nás ty tradice na velké muzikál, nemáme ha to lidi, který opravdu by to měli v krvi a byli bysme vždycky, i kdyby to dobře dopadlo, tak byli bysme druhý, nikdy bysme v tom nevyunikli... kdežto zkusit třeba takovej program jako je Vetešník, nebo takový ty programy na půl na koleně, ale pečlivě vypracovaný, to je tak trochu naše speicalita. Takový to chudobný divadlo... chudobný muzikál. A na tom já si zakládám a myslím si, že bychom to neměli opouštět. Ono totiž ty špatný podmínky, který máme... ekonomický a technický nás nutěj zase, abychom tu fantazii trochu prohnali. Což není na škodu.*

ND: *Musí se víc přemýšlet.*

S: Ano. A já se teď musím omluvit, poněvadž se musím převlíct.

A pan Suchý znovu odešel spolu s paní Molavcovou přiblížit za velice tristních podmínek naším divákům Jonáše a Melicharovou. Malý sál na Masarykovnu bouřil potleskem a kdyby byla opona, tak jich na závěr bylo nejméně dvacet. A přidávalo se a přidávalo. Oba umělci konečně byli propuštěni jásajícím publikem a odcházelí strašně unaveni do šatny. A za nimi s provinilým pocitem jsem se plížil i já. Nejraději bych ten magnetofon rozšlapal. Proč mám ty strašně unaveny lidi obtěžovat svými otázkami. A oni jsou tak strašně slušní a ještě se na mne usmívají. Tak co se dá dělat. A klepu na dveře šatny, tedy kanceláře za šatnu sloužící.

ND: *Tak a máte po představení.*

S: Počkejte.. on to byl spíše takový polotovárek.

ND: *No, polotovárek. Hráť v takových podmínkách. Ale to právě dokazuje, že umění je od slovesa uměti.*

A nežli jsme se dostali k pokračování naší práce, zaklepala nějaká paní, vstoupila dovnitř, kde pan Suchý seděl v promočené košili a držíc v hrsti peníze, řekla: „Pane Suchý, promiňte že ruším, ale já jsem neměla šanci zaplatit vstupné a mě se to tak velice líbilo, že bych se neodvážila odejít bez zaplacení...“

S: Mně? Já prosím vás nevybírám vstupný. Ale je to od vás hezký, vy jste mohla dneska krásně proklouznout...

Paní: Ne, to by nebylo fair. Byl to krásný zážitek a já bych měla výčitky svědomí. Nashledanou.

- ND: *Tak tohle je za všechna slova. Nemusíte si lámat hlavu jak se to lidem líbilo...*
- S: Počkejte, tohle není poprvé. To já jsem jednou režíroval film „Nevěsta“, jediný celovečerní film, kterej jsem režíroval a točili jsme ve Velvarech a jak jsem tam stál, tak najednou ke mně přišla paní s památkem, taková Velvaňanka, jestli bych se jí podepsal do památkem a cpala mi do kapsy desítku Lip a říkala - to máte za to, to máte za to... Já jsem říkal, já za to nic nechci. Já nekouřím. To nevdá, tak to někomu dáte. A nacpala mi do kapsy za podpis desítku Lip. Takže to už jsem vlastně dostal za podpis druhé honorář.
- ND: *A vidíte, jak se hodnota zvyšuje. Teď je to za dolary.*
- S: No, hodnota se zvyšuje... to je realitní. Tady nedostanete desítku Lip ani za 100 dolarů.
- ND: *To máte pravdu. Ale vrátíme se zpět, kde nás paní přerušila. Lidí byli nadšení vaším vystoupením a co je zvlášť zajímavé... říkali: „Ten Suchý, ten se vůbec nezměnil, von je furt stejný! To je tak nádherný. Víte, ono to má logiku. Vy jste naše mládí. Ono nám bylo 16 let a chodili jsme do vašeho divadla a říkali nadšením, no a uběhlo pár let a teď zde v Torontě se to vše vrátilo. Vy jste vlastně s Jitkou Molavcovou kouzelníci. Vy jste vrátili nám všem jeden večer našeho mládí. A to málokdo dokáže.*
- A navážu hned další otázkou. Jaký je rozdíl mezi divákem doma a zde?
- S: Ta dnešní zkušenost je snad nejhezčí a nejsilnější, poněvadž myslím, že až do včerejška jsem říkal, že se prakticky neliší ten divák zdejší od

pražského a strašně jsem to kvitoval s radostí, že to takhle vypadá. Ale teďka mám pocit, že možná tady ty diváci jsou ještě vděčnější, poněvadž přeje jenom v tý Praze si můžou zajít do Semaforu kdy chtějí, kdežto tady je to pro ně vzácnější. A dali nám to najevo tak, že prostě to bylo pro nás až dojemný.

ND: *To jsem velice rád, že to o našich divácích říkáte. Myslíte si tedy, že by prospělo lidem doma a krajanům zde, kdyby začali vzájemně spolupracovat?*

Konkrétně v našem případě. Že by třeba Nové divadlo nastudovalo nějakou vaši hru a vy jste s paní Molavcovou to přijeli skouknout a stříhnout si s námi svůj part?

S: Ano. Vždyť jsme už o tom mluvili, že to vlastně tak uděláme nějak. A bude to věc... je to otázka příštích týdnů, abychom to nějak upřesnili.

ND: *Já vám slibuju, že se opravdu ozve abychom to dotáhli až do dobrého konce. Protože my už našim lidem zde hrajeme 21 let, a tak oni si to za svou lásku k divadlu zaslouží.*

S: To víte že jo.

ND: *A poslední otázka. Co vzkážete našim čtenářům a našim divákům v severní Americe?*

S: Divákům můžu vzkázat to, aby byli furt tak fajn a tak vlnití na nás jako byli dnešního večera. A čtenářům? Aby se stali taky čtenáři toho co budeme sem posílat do Kanady v budoucích týdnech. Abychom si rozuměli tak, jako jsme si rozuměli v dobách, kdy jsme měli ještě k sobě blíž.

NEMOVITOSTI V ČESKOSLOVENSKU

INFORMACE
O PODMÍNKÁCH
PRONÁJMU A KOUPI
DOMU A BYTU
VÁM ZAŠLE
A NA MORAVĚ
VŠE ZPROSTŘEDKUJE:

REALITY

Ing. Jiří Pelánek
M. Pujmanové 18
602 00 Brno, ČSFR

ND: *A my vám slibujeme, že tomu pomůžeme. Děkuji za rozhovor.*

S: Já taky děkuji.

A Jiří Suchý a Jitka Molavcová se vracejí do sálu a s úsměvem ve tváři podepisují desítky či stovky knih opotřebovaných používáním či jenom kousky papíru.

Děkujeme, pane Suchý a paní Molavcová, a hodně brzy navíděnou.

ZÁPAD VŽDY KOUPITE V PRODEJNĚ
RUBÍN VODIČKOVA 28, PRAHA 1
(PASÁŽ DIVADLA ABC)

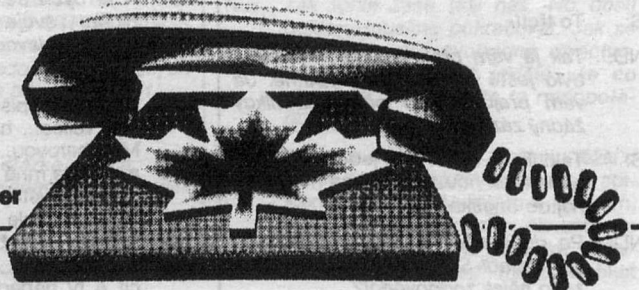
QUESTIONS ABOUT THE FUTURE OF CANADA?

For more information about the federal government's proposals
for constitutional reform, call toll-free:

1-800-561-1188

 Deaf or hearing impaired call: 1-800-567-1992 (TTY/TDD)

Canada
Shaping Canada's Future Together

Rozhovor s Ludvíkem Vaculíkem

MICHAEL KONÚPEK, Norsko

Letos na jaře navštívil Oslo Ludvík Vaculík. Promluvil v norském PEN-klubu a na universitě a poskytl interview krajskému věstníku. Otázky kladl Michael Konůpek, Norsko.

Forum: Pane Vaculíku, ve svém projevu v PEN-klubu jste řekl, že spisovatelé jsou teď po Sametové revoluci svobodní a mohou tedy psát nejen „pro“ a „proti“, ale především „mimo“. Sám této nové příležitosti ale nevyužíváte - přišel jste s vlastním návrhem nové ústavy a angažujete se také v diskusi o trestu smrti...

L. V.: Vychází to z mého postavení občana. Jako spisovatel se naopak hodlám vrátit k tomu, co je nezávislé na režimu, politice a konkrétní době. V roce 69 mě okolnosti donutily, abych přerušil práci na rozsáhlejší knize a napsal něco, co by bylo možné rychle vydat. Napsal jsem „Morčata“. Ale poměry se tak rychle změnily, že mi to nakladatelství už nepřijalo. Dokonce jsem jim musel vrátit zálohu... K té rozsáhlé práci, kterou jsem tehdy přerušil se teď hodlám vrátit beze všech cavyků, aniž bych vysvětloval rozdíl doby anebo mého věku. A k „angažovanému“ psaní se nenechám nikým nutit. Píšu jen to, k čemu se donutím sám. Mám exkluzivní smlouvu s Lidovými novinami, že cokoli napíšu, dám jim.

Forum: Spisovatelů, kteří by teď rádi psali „mimo“, je v Československu spousta, jenomže se nedokázali ubránit tlaku okolností - Havel sedí na Hradě, Pithart ve vládě, Uhde je ministrem. Jak jste se dokázal ubránit?

L. V.: Usnesením! Jednoho dne už před mnoha lety jsem se usnesl sám se sebou, že se nikdy již nedopustím takové chyby, abych se nechal strhnout politikou. Jestliže by doba byla blbá, třeba ještě blbější než byla, bude to jednoduché. A jestli bude doba normální, bude to také jednoduché. Jestliže se dostaví to, co jsem si jako občan přál, já už se nemusím do toho plést. Ať se starají zase jiní občané. Ať si občané vytvoří režim ke svému obrazu. Z toho, že jsem jim tuhle starost přenechal, pramení má grandiozní snášelnost. Nic, co se děje, nekritizují, všechno považují za normální, nekritizují ministra kultury, protože bych jim být nechtěl. Když se mě ptají na pana presidenta, říkám, že líp bych to mohl dělat už jedině já sám. Slíbil jsem si, že už nikdy nevstoupím do žádné politické strany, do žádné organizace, nejsem dokonce ani členem Obce spisovatelů. Mám to všechno jednodušší. Ale vlastně to nebylo zase tak těžké, toho dosáhnout. Stačilo si uvědomit, že kdykoli člověk vezme nějakou funkci, obětavě se ujme nějakého úkolu, vždycky v tom ješ-

tě je - i u člověka velmi kultivovaného - trochu té touhy po sebeprosazení. To známé: Já to tak nemohu nechat... Já jsem se ale přesvědčil, že když se ovládnou a počkám, stejně to řekne nebo udělá někdo jiný. Tím dochází k užasné redukci úlohy mé osobnosti v dějinách.

Forum: Přístupme teď k dnešní hlavní otázce, kterou jste sám v PEN-klubu naznačil: Nakolik dochází k rozporu mezi Sametovou revolucí a Havlovým požadavkem odpuštění na jedné straně a nutností potrestat nejkřiklavější případy zneužívání pravomoci a co nejrychleji obnovit právní vědomí mezi obyvatelstvem na straně druhé? Jak přesvědčit řadového občana, že má přestat krást, když nejznámější členové komunistické mafie do dnes sedí ve svých vilách postavených za státní peníze a smějí se nám a do dnes nebyl nikdo potrestán kupříkladu za smrt Pavla Wonky, abychom jmenovali jeden křiklavý případ z tisíců podobných?

L. V.: Naše revoluce proběhla tak, jak si malá skupina ušlechtilců představovala, že by revoluce ideálně měla proběhnout. Bez kapky krve. Bez násilí. Teprve teď se stává zřejmým, že určité věci asi měly proběhnout jinak. Malý příklad jsou lustrace. Bývalo by stačilo, aby parlament - ještě před volbami - stanovil a specifikoval, které funkce nesmějí v blíže určené budoucnosti vykonávat lidé z určitých „starých struktur“. Parlament by to pravděpodobně v šoku a pod tlakem revoluční nálady udělal. To by nám dnes pomohlo... Jinak začínám mít dojem - který je kontraverzní a možná nedemokratický - že totiž ta elitní skupina, která převrat režirovala a provedla, měla využít všeobecné euforie a dotáhnout to ještě trochu dál. Ale kdo by to dokázal rozhodnout a vzít si to na svědomí? Něžnost naší revoluce nám získala velké sympatie mezinárodně, ale budeme to mít o to těžší vnitropoliticky.

Forum: Pokusil jste se získat své papíry z archívů vnitra?

L. V.: Pokusil. Jan Ruml mi slíbil, že mi do nich nechá nahlédnout, je jich tam prý asi metr... ale pak za pár dní se omluvil, že to byly spisy někoho jiného, kde se mé jméno vyskytovalo tak často, že je považoval za mé. Myslím že by každý měl být seznámen s tím, co na něj StB měla, a je to také názor lidí, kteří s tím teď pracují. Ale ty moje spisy zatím ne-

Snímek Glenn Hertowitch

objevili. Dřív jsem si myslel, že se se svými vyšetřovateli budu chtít setkat a popovídat si s nimi, ale teď se mi do toho chce čím dál tím méně. Jednoho jsem tuhle potkal... Ten se vyznačoval tím, že když jsem odmítal vypovídat tak se mnou klidně mlčky seděl 24 hodin v místnosti a ironicky se usmíval. Zeptal jsem se ho co teď dělá. Řekl: Já jsem teďka u policie... A hlavní postava ze „Snáře“ major Fišer je v důchodu. Tak co s tím? Ale zaslouží si si myslím, že by se jejich jména měla uveřejnit...

Forum: Vy máte tendenci spíš jména uveřejňovat. Už kvůli „Snář“ se pár lidí zlobilo.

L. V.: Jenomže nemůžeme ručit za to, co s tím udělá „ulice“. Kdybychom si mohli být jisti, že to zase neodskáčou ty nešťastné rodiny a nevinné děti, tak by to bylo podle mého názoru jasné. Zveřejnit...

Forum: Cítíte potřebu ještě se k těmhle všem záležitostem vrátit, nějak je literárně zpracovat? Říci věci, které jste jako disident, anebo ze zbytků cudnosti ani ve „Snář“, ani ve fejetonech neřekl?

L. V.: Je jen jedna věc, kterou si nechávám ke zralejší úvaze a rozhodnutí, případně zamítnutí, a to je celá kampaň proti Chartě. Ta situace, kdy se člověk musel rozhodnout, zda opravdu, se vším důrazem říci Ne! Tímhle Ne si člověk často hrozně ublížil, ale zároveň se zachránil. Podpisem Charty a tím, že pak člověk na svém stanovisku pevně stál, jsme se rozhodli nic už nečekat ani od režimu, ale ani od svého okolí. Co to pijeme? Liebfraumilch? To mi připadá od Němců neuvěřitelné, nazvat víno „Liebfraumilch“. Poezie to od nich být nemůže... snad je to německá opzlost? Tak Skall jak se tedy u vás říká... O tom osvobozujícím, ale zároveň problematickým Ne bych možná chtěl něco napsat. Ale až po důkladné úvaze.

Forum: V článku v Aftenpostenu jste hezky napsal, jakou radost jste měl z 240 signatářů Charty 77, jaká to byla zajímavá a různorodá společnost. Ale

nebyl jste zklamán, že signatářů bylo tak málo? 699 ke konci roku 77. Ani ne dva tisíce k 17. listopadu 89. V 15-ti milionovém národě?

L. V.: Nemohu říci, že bych byl zklamán. Jak to říct? Charta položila určitou otázku a dostavila se na ni odpověď. Jako když ponoříte lakmusový papírek a děláte chemický pokus. Chemickou reakcí nemůžete být nebo nebyt zklamán. Prostě to tak je. Charta formulovala na papíře stav lidských práv ve společnosti a bylo to tak, byla to pravda, i kdybychom to tvrdili jenom dva. Na počtu podpisů nezáleželo.

Forum: Nemyslíte si, že Charta byla příliš diplomaticky a opatrně formulována, že měla být víc výkřikem protestu a méně příspěvkem k Helsinské konferenci? Neurychlil by se tím vývoj?

L. V.: Nemyslím. Charta tehdy ještě nemohla nic „vyhrát“. Režim musel dohnít. Pár tisíc podpisů navíc by to podstatně neurychlilo. Většina z nás také viděla vývoj v Rusku hrozně pesimisticky.

Forum: Teď nakonec povinnou otázkou: My krajané tady v Norsku, jak vám máme nejlépe pomáhat?

L. V.: Budujte si vlivná postavení, prosadte se ve svých oborech... Samozřejmě je to dobré nějaké nemocnici sehnat přístroje, nějaké redakci dát xerox.. ale důležitější pro budoucnost je seznámit lidi u nás se skandinávským životním stylem a způsobem myšlení. Já třeba zjišťuji, že ve Švédsku i Norsku se žije mnohem skromněji, než si myslíme. Takže snad ta nejlepší investice je vzdělání a poznání. Umožnit co největšímu počtu našich studentů delší pobyt venku.

Forum: Srdečné díky za rozhovor.

Co by tomu řekl dědeček?

JIŘÍ SEYDLER, Praha

28. říjen se stane vždy příležitostí k různým úvahám a zamyšlením o jeho významu pro zrod našeho prvního moderního státu i pro dnešek, který na mnohý jeho odkaz navazuje. Zcela určitě budou vzpomenuy zásluhy osobností, které se nejvíce o jeho vznik zasloužily, po zásluze bude jistě zdůrazněna činnost a úsilí našeho prvního prezidenta T.G. Masaryka. Západ volil poněkud jinou cestu - požádal vnučky TGM, paní Herbertu a Aničku Masarykových, aby se ve vzpomínkách vrátily do svého dětství a mládí.

Jaký byl dědeček na své vnučky? Dalo by se bez váhání říci byl vynikající. Rychle se vžíval do našich dětských dušiček. Jezdily jsme k němu do Láň každý týden vždy v neděli. Měly jsme tam svůj pokojíček; jsme rády, že dnes tvoří součást bytu „našeho“ Havla. Napřed jsme běžely do parku a s maminkou nebo s tetou Elis jsme natrhaly ty nejmenší květinčky a daly je na stůl k dědečkovu talíři. Vždy si toho všiml a sám je dal do vázy.

Mluvil s námi ne jako s malými dětmi, ale jako s dospělými. Hodně žertoval, později hovořil s námi i o vážných věcech. O všechno měl zájem, chodíval s námi rád do skleníku a vyptával se zahradníků na jejich práci. Nikdy neměl profesorské manýry, nerad měl prázdné řeči,

ale vždy nám dovedl všechno vysvětlit. Někdy jsme jely kočárem na výlet, bývalo to vždy moc veselé.

Samozřejmě jsme chodily do normální školy. Neměly jsme žádné výhody, spíše naopak - když jsme dostaly jedničku, sem tam někdo utrousil - no bodejť, Masarykovny! A když byla horší známka, povzdychl učitel - co by tomu řekl dědeček!

Výroční 28. říjen byl samozřejmě zvláštním dnem. Děda prezident musel přijímat všelijaké potentáty, radost velkou z toho neměl. My jsme ten den mívaly svého „Medečka“ - tak se říkalo Rudolfovi, za něhož se provdala naše nevlastní sestra Eva Slavičková. To jsme pak obědvaly u Medků na Žižkově. Bývala tam legrace a všelijaké povídaní i o legiích.

Jaké dárky nám dědeček dával? Jeho specialita byla snad litrová láhev s krásně zabroušenou zátkou s kolínskou vodou, tou obdarovával všechny ženy.

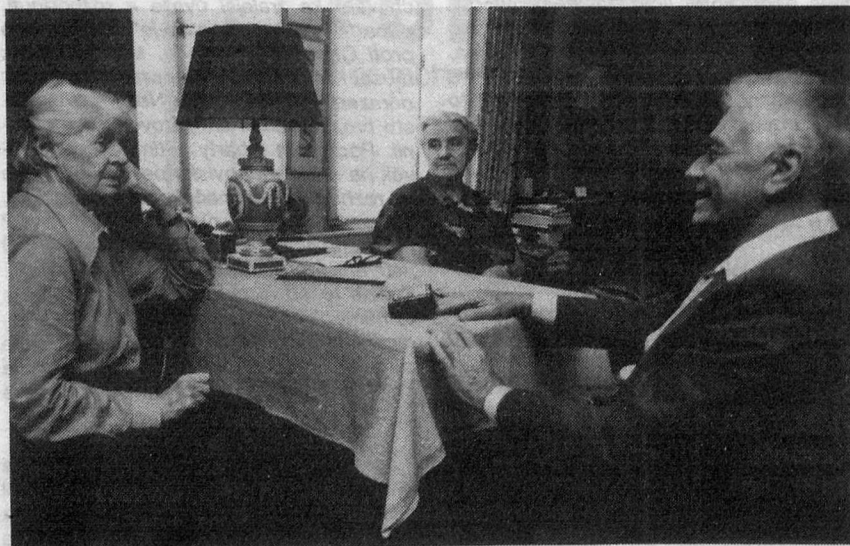
Na vánoce i naše svátky a narozeniny jsme se vždycky těšily, i o jiná překvapení nebyla nouze.

Poprvé jsme dědečka uviděly při jeho příjezdu v roce 1918. Dívaly jsme se s maminkou z jednoho domu poblíž svatého Václava, jak jede v otevřeném voze od Národního muzea. Byly jsme tenkrát ještě malé holky, vzpomínám si, říká paní Anička, jak najednou všichni začali otáčet hlavu jedním směrem a my byly přesvědčeny, že nás dědeček v okně zahlédl. Nerozuměly jsme, proč maminka pláče.

Na dědečkovi mě mrzela jediná věc, připojuje ještě vzpomínku vnučka Anička. Radil mi, abych se neučila jezdit na koni „co když na to jednou nebudeš mít!“ říkával. A opravdu bych jej těžko uživila - když mi vyměřili penzi, činila necelých 900 korun, a to bychom i s koněm splakali nad vejdělkem!

Snímky Alexander Goll

Autor článku s vnučkami TGM

CHCETE INVESTOVAT V ČESKOSLOVENSKU?

RADY A SLUŽBY PRO VÁS

o investičních možnostech, investičních fondech objektech určených k privatizaci, v oblasti nákupu akcií kontakty při uplatnění navrácení majetku, zprostředkování koupě nemovitostí a pronájmu

Kancelář

BENEINVEST

Hornátecká 791/18,
180 00 Praha 8

Zvířecí práva a duše

STANISLAV REINIŠ, Waterloo

V prvním nadšení nad návratem demokracie jsou mnozí lidé v Československu schopni natropit mnoho hloupostí jen proto, že se to za totáče nesmělo. Proto by se o tom, co se může stát, mělo často a důkladně psát, čistě jen z toho důvodu, aby se předešlo omylům. Od toho tu časopis Západ je.

Jednou z takových oblastí neporozumění je aktivita spolků, horujících pro „práva zvířat“. Tady na západě boj proti „vivisekci“ probíhá už léta. Léta se manifestovalo proti zabíjení mladých tuleňů, až zabíjení přestalo. Nikomu se nezachvělo srdéčko nad tím, kolik tito tuleni teď spotřebovávají navíc ryb. Ryby se nemusí ochraňovat, ryby smrdí a jsou studené a mokré, a koho zajímají rybáři, že nemají co lovit. Ať si koupí rybu v samoobsluze.

Aktivisté „za práva zvířat“ vesměs ochraňují zvířata přítulná, ochmýřená, příjemná k hlazení. Kvůli ochraně švábů a rusů se nedemonstruje. Přitom nebylo zatím vědecky zjištěno, že by ošklivá zvířata snášela bolest snáz než zvířata pěkná.

Bojovníky za „práva zvířat“ je nutné odlišit od přátel a ochránců přírody. Ti existují odpradávná, je nutno si jich vážit a nechci se jich dotknout. Je jasné, že musíme žít v souladu s přírodou, a kdykoliv narušíme přírodní rovnováhu, budeme trpět. Proto je nutné přírodu ochraňovat. Já studenty učím se dívat, jak si drozd obhazuje hnízdo a teritorium, na němž sídlí, jak mravenci pěstují houby za účelem lepšího trávení, jak život na Zemi je jedním obrovským celkem a my jsme jeho součástí. A naopak, působilo by mi jisté potíže napichovat červa na háček, a pak rybě háček tahat z krku, když mi chudák naletí.

Aktivisté za zvířecí práva jdou však daleko za lásku k přírodě. Naopak, zdá se, že jdou někam docela mimo. Demonstrují před výzkumnými ústavami, kradou zvířata ze zvířinců na universitách, občas vyhrožují a občas se s vědci soudí. Uchylují se i k vandalismu a terorismu. Moc odborně přítom nepostupují.

Před několika lety byla ze zvířince University of Western Ontario v Londonu v Kanadě ukradena opice s implantovanými elektrodami na snímání mozkových

elektrických proudů. Bolest, kterou opice trpěla, byla asi taková, jako když má člověk umělý zub. Čili, po zahojení bolest veškerá žáná. Pak ji aktivisté ukázali v televizi. Opice byla umístěna v malé nevhodné kleci a z hlavy jí tekla krev, která dokazovala, jak opice sama sebe v kleci zraňovala. Žádný odpovědný experimentátor by se podobné krutosti ke zvířeti nedopustil, a kdyby, universitní výbor pro péči o zvířata by mu vbrzku napravil hlavu.

Je zajímavé, že většina extrémistů hnutí za zvířecí práva jsou ženy, v Americe většinou bílé. Chtějí, aby se zvířata neuzívala ani jako potrava ani jako oděv, a některé za svoji první prioritu považují zákaz pokusů na zvířatech. Většina z nich (78%, podle průzkumu) tvrdí, že lidský život má stejnou cenu jako život zvířete. Nicméně, 53% z nich (podle průzkumu) připouští, že jedí maso a kupují produkty z kůže. K hnutí se však přidal i kupř. kongresman Bob Livingston z Alabamy, který prosadil, aby výzkum léčení válečných zranění hlavy, na kterém pracoval neurochirurg Michael Carey z Louisiana State University, byl ukončen. Je mu asi jedno, že voják, který se vrátil z Perského zálivu se zraněním mozku, bude trpět důsledky po celý život. Neměl lézt do armády, dobře mu tak.

Odkud to vše pramení? Před několika sty lety došli filozofové na základě filozofického poznání skutečnosti ke dvěma závěrům, jejichž důsledkem bylo nakonec osvobození lidstva alespoň na ten stupeň, na jakém je dnes. Na základě jednoho z těchto závěrů, učení o lidských právech, se člověk osvobodil od politického útlaku a otroctví, které se kdysi (a pro nás ne tak dávno) považovaly za přirozený stav lidské společnosti. Ve stejné době bylo přijato i moderní pojetí vědy, která lidstvo osvobozuje od nemocí, utrpení, předčasné smrti, chudoby a nevědomosti. Utrpení a chudoba byly kdysi také považovány za přirozený stav člověka. Dnes užíváme od narození až do smrti výhod, které nám tato vědecká a filozofická revoluce přinesla. Přitom oba tyto poznatky vycházely z předpokladu, že člověk je v přírodě něčím jedinečným, a liší se od ostatních tvorů rozumem a svobodnou vůlí.

Hnutí za práva zvířat vlastně pokračuje v tomto filozofickém směru až k absurditě. Aktivisté bojující za práva zvířat tvrdí, že „boj“ zvířat za osvobození je přímým pokračováním boje za lidská a občanská práva. Podle nich by i zvířata měla mít občanská práva podobná právům člověka. Zájmy člověka a zvířete jsou si morálně rovny. Kolikrát jsem již uvažoval o tom, že tyto teorie vlastně pocházejí z představ o zvířatech, které si vytvoří městské dítě, které vidí zvířata jen v zoologické zahradě, a navíc se moc dívá na kreslené filmy Walt Disneye a Hanny a Barbary. Zvířata v nich jsou antropomorfovaná, jednají a mluví jako lidé.

Zatímco boj za lidská práva vychází

z poznání vlastností člověka, jeho schopností a možností, boj za „práva zvířat“ vychází z nepochopení podstaty psychiky a chování zvířat. Zvířata mají naprosto odlišnou strukturu vrozených i získaných mechanizmů chování. Co je na první pohled jasné člověku, žijícímu v přírodě a závislému na tom, co uloví a vypěstuje, není jasné odchovanci televize, který si myslí, že maso se dopravuje do samoobsluhy z továrny, kde se vyrábí z neživých materiálů a který si navíc myslí, že medvědi mezi sebou mluví jako medvěď Yogi.

„Hnutí za zvířecí práva povýšilo nevědomost a neznalost přírodních zákonů na nejvyšší filozofický princip,“ napsal nedávno americký časopis na ochranu přírody Audubon. „Bojovníci za zvířecí práva“ nepochopili, že život v přírodě je založen na interakci živočišných druhů, a často na zabíjení jednoho druhu druhem jiným. Lev zabíjí antilopy, a není možno jej za to vsadit do žaláře. Místo toho si představují, že všechna ta roztomilá a hravá zvířátka jménem Bambi nebo Ferda Mravenec umírají přirozenou smrtí ve spánku a živí se manou nebeskou.

Je samozřejmé, že tyto názory nemají nic společného s křesťanstvím, které jednoznačně určilo postavení člověka v přírodě a oddělilo člověka s jeho duší od všech ostatních živých bytostí. Tyto názory jsou spíše podobné šamanismu, který přisuzuje duši zvířatům, stromům, mrakům a kamenům.

Podle těchto teorií lidem, kteří je myslí vážně, mizí hranice mezi člověkem a zvířetem. Ingrid Newkirková, jedna z vedoucích aktivistek tohoto hnutí v USA, tvrdí, že není rozdíl mezi zabíjením kuřat ve velkochovu a smrtí lidí v koncentračních táborech druhé světové války. Proto také je používání zvířat jako potravy, jako zdroje materiálu pro oděvy a léky a stejně tak i používání zvířat k pokusům, zlepšujícím zdraví lidí (a jiných zvířat), naprosto nemorální a musí okamžitě přestat.

Známý neurofyziolog a nositel Nobelovy ceny David Hubel k tomu poznamenává, že tito aktivisté mohou dnes, díky vědeckému výzkumu na zvířatech, demonstrovat v průměru o osm let déle než mohli před dvaceti lety. Takovéto argumenty pomohly vyhrát nedávné referendum ve Švýcarsku, kde se hlasovalo o úplném zákazu výzkumné práce na zvířatech. Zvítězil tam rozum, pokusy pokračují.

Vždyť nakonec léčení takových katastrofických onemocnění, jako je AIDS, rakovina, Alzheimerova choroba, schizofrenie a drogová závislost bude nakonec záležet pouze a výhradně na pokusech na zvířeti. To je, bohužel, krutá pravda, a jen ten, komu umírá dítě nebo jiný blízký člověk na nemoc, o které toho málo víme, pochopí zplna, oč výzkumu jde.

Otázka, kterou se sami sebe musíme ptát, je: „Je možné nemocnému dítěti odepřít právo na výsledky vědeckého výzkumu?“

V USA a v Kanadě se aktivisté zaměřili hlavně na kritiku vědeckého výzkumu.

► Tvrdí publiku, že pokusy na zvířatech dělají vědci z jakéhosi sadismu. Podle statistik se většina (94%) jejich propagační literatury týká pokusů na zvířatech. Jinak, například, jen 1,5% literatury hovoří o ničení přirozeného životního prostředí zvířat, které je tak důležité pro jejich přežití. Jen zřídka se aktivisté „zvířecích práv“ a jejich pamflety zmiňují o zemědělství a pěstování zvířat na maso. Přitom 96% všech zvířat se spotřebovává na jídlo. Prakticky nikdy se nezmiňují o krutém zacházení se zvířaty v domácnostech. Nevadí jim, že se ubohým štěnatům kupírují ouška a usekávají ocásky, vesměs bez umrtvení. Z lásky ke zvířatům dají lidé kocourka vykastrovat a vytrhat mu dráčky. Pak jej chovají jako své dítě a dělají mu pomyšlení. Přitom zvíře nepustí do přírody, kam přirozeně patří, ale drží je v zachtělém bytě.

Bojovníci za zvířecí práva hovoří prakticky vždy o savcích, trochu o ptácích, ale vůbec ne o rybách, o obojživelnících, o plazech nebo o bezobratlých. Život housenky nebo streptokoka je jim lhostejný. O lidech a o jejich utrpení se nezmiňují. Tento výběr má přidech pokrytectví.

Když si tyto názory domyslíme do konce, vyplyne nám z nich, že se podle nich ke zvířatům musíme chovat stejně jako k lidským bytostem. Vyplyne nám z nich ale také, že se k lidským bytostem můžeme chovat jako ke zvířatům. Čili, doktrína, která si klade za cíl dále humanizovat lidstvo, vlastně snižuje postavení lidstva ve světě a je vysoce antihumanistická. Někteří psychologové dokonce tvrdí, že v pozadí hnutí za práva zvířat se skrývá hluboká nenávisť k lidem.

Závěr ze všeho, co jsem tu napsal, může tedy být jen jeden: Hnutí za práva zvířat je nebezpečné lidem.

Před několika lety byli výzkumní pracovníci v Americe zaskočení terorismem aktivistů. V Československu by se to nemělo stát. I v československém tisku se už objevila prohlášení o tom, že by se jednou provždy měly zakázat pokusy na zvířatech, zvláště ty „frivolní“, jako je zkoušení kosmetických prostředků než se dají do prodeje. Jakoby nevadilo, když po umytí vlasů novým šamponem dítě ve vaně oteče a přestane vidět.

Extremistické názory nezmizí samy od sebe. Vždy bude existovat určitý typ lidí, kteří budou inklinovat k extrémismu. Sametová revoluce jejich povahu nezmění. Jednou se přidají k nějakému náboženství jako fundamentalisté, jindy k marxismu, jindy k vegetariánství. Na ty si dávejme pozor. Je třeba, aby vědci hovořili veřejně o důležitosti své práce. Je třeba, aby lékaři říkali pacientům: „Pamatujte si, že bez výzkumu na zvířatech by nebylo možné vaši nemoc léčit, a tento výzkum ohrožují extrémisté z hnutí za práva zvířat.“

Snímek Alexander Goll

Snímek Josef Molin

Poselství ulice

PETR VOLF, Praha

Obraz polepených nároží, stěn podchodů, sloupovi v metru, výloh obchodů a dveří a kdovíčeho ještě rozmanitými kusy popsaného papíru, který byl tak běžný v listopadu a prosinci devětaosmdesátého roku, máme ještě v relativně čerstvé paměti. Těch svérázných, v drtivé většině na kolenně psaných a malovaných plakátů se vzkazy komunistům, aby rychle zapomněli na svou proklamovanou „vedoucí úlohu“, byly stovky a tisíce po celé republice. Plakát se stal tehdy opravdu organickou součástí života, prožíval obrovskou renesanci a nacházel opět svůj nejvyšší smysl, totiž propagaci základních hodnot - spojoval zase jednou národ.

Umění plakátu je považováno za umění nejlidovější, snadno dostupné. Jak už bylo řečeno, obdivuhodně rezonuje s dobou. V Čechách se mu daří už dobrých sto let. Právě historii českého plakátu se věnuje kniha Josefa Kroutvora *Poselství ulice*, kterou nyní vydalo nakladatelství COMET. Nádherná publikace! Vskutku reprezentativní, velkoformátová, tištěná na křídovém papíru, pochopitelně v barvách, jež odpovídají realitě. Je to kniha, jaká podle mého v posledních měsících u nás nemá obdoby; mohl by jí snad konkurovat jedině superobsáhlý katalog k výstavě české kubistické architektury, ale ten se realizoval v Německu, kdežto *Poselství ulice* v bratislavských Polygrafických závodech.

Posuďte sami: soustřeďuje rovný čtvrttisíc reprodukcí nejzajímavějších plakátů z období 1891 až 1990. Podařilo se do ní tedy zahrnout i díla z poslední doby, což je vzhledem k tomu, o jak typograficky náročnou knihu jde, na naše poměry aktuálnost nevídaná. Pozoruhodná je i skutečnost, že ji sponzorovala Investiční banka - pobočka Praha, náměstí Republiky. Jinak by zřejmě kniha ztroskotala na nedostatku financí. Investiční banka tak navazuje na někdejší účtyhodnou tradici někdejších bankovních domů, které umění poskytovaly do konce první republiky štědré dotace.

U knihy, která pojednává o takovém tématu, je rozhodující grafické ztvárnění. Zdeňku Zieglerovi se podařilo vytvořit přehledný, čistý celek, v němž hraje hlavní roli, reprodukováné plakáty logicky dostaly veliký prostor. Řada z nich zabírá celé strany, pokud jich je umístěno více, menších, tak nechává působit světlo,

a mají tudíž své místo a neruší se navzájem.

Text Josefa Kroutvora je důkazem, že se o umění dá psát živě a čtivě, bez obvyklých kunsthistorických frázi, jimiž se prokousat a hlavně je rozšířovat často představuje úsilí až sisyfovské. Nejprve seznamuje s počátky plakátu v Evropě, především ve Francii, kde na sklonku minulého století významně působili čeští tvůrci: pochopitelně Alfons Mucha, nejslavnější autor secesního plakátu, ale také třeba Luděk Marold, K.V. Mašek nebo Jan Dédina. Stěžejní kapitola pojednává o českém moderním plakátu od roku 1905 do konce třicátých let, který měl bezesporu mezinárodní úroveň. Charakterizuje jej prostřednictvím prací Vojtěcha Preissiga, Jana Preislera, Františka Bílka a dalších. Významné místo po zásluze zaujímají plakáty Devětsílu a Osvozeného divadla, které znamenaly tehdejší vrchol a mají svou platnost i dnes. V poválečných letech se dostává i na typické práce „budovatelské periody“ (je sympatické, že Kroutvor neopomíná ani pokleslejší produkci, a to v žádném období).

Dominují však díla Jiřího Balcara, Karla Vaci, Libora Fáry a dalších skvělých výtvarníků. Z nejčerstvější minulosti pak uvádí listopadové plakáty Michala Cihláře, Aleše Najbrta a dalších, přinášející do tohoto fenoménu nově, postmodernistické impulsy.

Cenné je, že kniha odráží důsledně dobu, v níž plakáty vytvářely kolorit ulic a měst. Jejich dosah je tudíž značný.

**Expeduje : COMET
Praha 1, Těšnov 5, PSČ110 00, ČSFR
FAX 231 41 85, telefon 231 50 61.**

Ani nejvášnivější knihomol alespoň průměrné inteligence nebude dnes popírat důležitost fyzického cvičení, pohybu na čerstvém vzduchu, plavání, lyžování; sportu a sportovních her. Sport se stal po právu součástí kultury a oprávněnost sportovního zápolení či jen zdravotně prospěšného koketování v tom či onom odvětví tělovýchovy nikdo už se nepokouší vyvracet. Péče o tělo i ducha, radost z pohybu a touha po zvýšení obratnosti, vylákala dnešního člověka na hřiště, do tělocvičen, do plaveckých bazénů, na zasněžené stráně hor. Špičkový sport po léta pěstovaný amatérsky i profesionálně, zbavil se v poslední době přetvářky kde existovala, falešná a vyhaná chiméra profesionálního amatérismu vzala za své. Obec sportovních profesionálů zmohtněla, stejně jako řady manažerů, koučů, trenérů a podivných existencí, jež v různé vzdálenosti rotují kolem sportovních hvězd po dobu jejich maximální výkonnosti.

Stejně jako v jiných odvětvích lidského snažení, i ve sportu vykonanostní úroveň s časem se zlepšuje. Děje se tak nejen zvyšováním tréninkových dávek a zlepšováním tréninkových metod, ale i technickým vylepšením náradí, obuvi, výzbroje. V neposlední řadě i nepoctivostí těch, kteří se o pomoc obrátili k drogám, kteří slávu a penězům dobrovolně vydávají to nejcennější, co člověk má: zdraví. Kteří v oné pofidérní a scestné touze po slávě a zbohatnutí znesvětili základy solidního lidského soužití: poctivost a charakter. Je smutným zjevem, že zdaleka již neplatí kdysi všeobecné, v podvědomí uchované přesvědčení, že ve zdravém, silném těle sídlí i zdravý a poctivý duch...

*

Hráči golfu jistě tvrdí, že není nad teplé a slunečné ráno, kdy trojice hráčů vykročí na sytě zelený trávník zavhlý rosou, kdy se první ranou nadmíru zdařenou malíčkový míček vznesl k modré obloze a poslušen zákonu tíže a balistiky pozvolna ztrácí rychlost i výšku, aby na-

O tenise

VLADIMÍR CÍCHA, Kanada

konec dopadl blíže či dále od první jamky. Jsem dalek toho nevidět požitek několikahodinové toulky po dokonale udržovaném, kratičkém trávníku, po kopečkách a kolem jezírek; dovedu si představit to krásné napětí provázející přípravu k ráně, radost z letu míčku vzduchem, rozměklá kolena hráče vyměřujícího jeho vzdálenost od jamky, často obdařeně nevysvětlitelnou odpudivou silou.

Podobné, ač snad jinak pěkné zážitky prožívají lyžaři, skokani do vody, hráči fotbalu, košíkáři, hokejisté, šermíři. Čas od času lidská vynalézavost přidá k repertoáru již zavedených a osvědčených sportů a her další. A jejich vášniví vyznavači a pěstovatelé propadají jim jako drogám a krásným ženám, stávají se zaslepenými obhájci předností svých oblíbených zábav, znevažující podstatu či pravidla her a sportů ostatních.

Chtěl jsem se ale zmínit o tenise...

Patnáct, třicet, čtyřicet, hra! Jak to podivné, nelogické počítání? Jedinou výjimkou v té nelogičnosti je shoda, deuce, stav, kdy oba či všichni partneři dosáhli stejného počtu tří či více zdařilých bodů. Ano, shoda, to je jasné a logické, zcela přehledné. Avšak hra se krom podivného počítání vyznačuje pozoruhodnou snahou o spravedlnost na obou stranách dvorce. Projevuje se střídáním po lichém součtu sehraných her, dvěma pokusy o zdařilý servis a mnoha jinými jemnostkami, které dojdou praktického užití zřídka.

Nejen hráč golfu teče se požitkem z podařené rány, která vyšle malíčkový míček do vzdálenosti sta či více metrů. Stejně, ne-li více příjemné a slastné je mrazení po forehandu, jenž umístí kdysi bílý, dnes většinou žlutý tenisový míč do místa, kde se postranní lajna spojuje se základní. Ani nemluvě o těch báječných chvílích prvních úderů na oranžové antuce vykartáčované po krátkém, teplém deštíku, kdy sněhobílá lajna určující a vymezující míru hračské dovednosti, září ve svitu slunce! Takové vyznání lásky k bílému sportu, dnes již zpestřenému i jinými barvami tenisových úborů, mohl bych protáhnout na několik stránek. Neboť není těžké hovořit o příjemném, radost a uspokojení působícím konání.

Chci se však krátce zmínit o tenisu profesionálním, o jeho vývoji v posledních létech.

Důvodem, či snad impulsem k takovému pokusu byl mi tenisový turnaj nejlepších šestnácti profesionálů (dle hodnocení ATP), hraný v prosinci loňského roku v německém Frankfurtu.

Už po dlouhá léta trvá ona nesmyslná a vpravdě nestoudná licitace odměn vyplácených na profesionálních turnajích tenistů. Tento nemravný růst nemá nic společného s inflací, postihující ve větší či menší míře každou společnost, stát.

Obludnost těchto cifer roste zcela neúměrně všem logickým parametrům a vysvětlením a je až s podivem, že se vlastně nikdo nad tím nepozastaví. Naopak, čím vyšší je odměna pro vítěze, tím větší obdiv televizních komentátorů, diváctva, mládeže. Na zmíněném turnaji ve Frankfurtu hráč, který vypadl v prvním kole, obdržel již za svou účast 100.000 amerických dolarů. Zdatnější borec, vítěz, plně dva milióny. Finalista se musel spokojit s miliónem jediným.

Pozvání na turnaj přijaly v podstatě všechny dnešní tenisové hvězdy. Odmítl jen jediný hráč: Boris Becker. Otevřeně poukázal na obłudnost takové akce, na nesmyslnou devaluaci hodnot a konec konců i tenisu samotného. Ivan Lendl, hráč s pověstí velmi inteligentního člověka, naopak užil argumentace v podobných případech běžné: Když jsou diváci ochotni zaplatit, proč bych si nepřijel vydělat?

Ovšem, proč by nepřijel, když jsou lidi blbí...

Nemyslím, že takové vysvětlení je přijatelné z hlediska jiného než zcela jednoznačné vydělečného. Stačí však takové vysvětlení? Podobné názory jen napomáhají roztočit ještě větší kolotoč nesmyslnosti, ztráty proporcí a hodnot, další znešťování modly peněz a kapitálu.

Není všeobecně známo, že by špičkoví sportovci-miliónáři přispívali výraznější měrou na dobročinné akce, na kulturu a umění, že by na cokoli všeobecně užitečného přispívali vůbec. Snad kromě velmi ojedinělých případů (M. Navrátilová věnovala kdysi na cosi 80.000 \$, Sampras nedávno ze svých vyhraných 2 miliónů daroval čtvrtinu na výzkum choroby, kterou trpí jeho sestra, či jistá solidarita v případě vážného zranění kolegy z tenisového profesionálního společenství).

Ovšem, dobročinnost je osobní věc hráčů samotných, jejich filozofie a přístupu k životu. Mne více zarazí onen trend, který odměny na velkých turnajích velmi rychle přivedl k sedmimístným cifrám, šestimístným pak na turnajích jen o něco málo významnějších. Je tomu tak proto, že dnešní borci jsou o tolik lepší, nežli jejich předchůdci? Je tomu tak zásluhou sponzorace firem, jejichž emblémy nosí hráči na svých tričkách a kalhotách? Chápal bych, kdyby se panu Edbergovi zalíbila raketa Wilson a rozhodl se reklamně ji propagovat. Jenže je to jinak: firma Donnay zaplatí sympatickému Švédovi pět miliónů dolarů, za což on bude hrát s raketou Donnay jistý počet sezón. Ivan Lendl mívá na trikotu cedulíčku Avis. Proč?

Zalíbilo se mu snad jezdit po světě ve vypůjčených vozzech této firmy? Obdivoval snad Jimmy Connors pravidelně v provozovnách MacDonalds, jejichž emblém nosil na rukávě?

Je to ohavné. Když se jeden nad tím vším zamyslí v klidu obývacího pokoje, pokud mu ještě zbylo dosti smyslu pro základní hodnoty, pro logiku a míru věcí, je mu z toho smutno. A nebo snad je tento můj pesimismus holá blbina? Nebo snad právě proto může jeden sedět ve svém domě, v příjemném obýváku jen proto, že věci se mají tak, jak se mají?

Vysvětlením (pokud jde o tenis) není skutečnost, že tisíce snaživců nemohou se dopracovat úrovně Edberga, Beckera či Lendl. Za jejich slávou a penězi je jistě dřina a hektolitry potu, stejně jako nadání. Ale ani mozkový chirurg nenaučí se své profesi bez píle a talentu, nemluvě ani o nesmírné odpovědnosti, která jeho práci provází jako věčný stín. Oproti tomu, když favorizovaný M.Chang prohraje ve čtvrtfinále turnaje, neztratí nic než pár míst na žebříčku a vydělá méně. V dalším turnaji může však klidně nastoupit...

Status profesionálního sportu přináší s sebou zákonitě veliké výděly pro ty nejlepší. S tím se nedá nic dělat, to je vlastní podstatou věci. Co mě však děsí, je fenomén růstu turnajových cen. Neboť toto se, kromě mnohem závažnějších důsledků, nepříznivě projevuje i v životě těch, kteří tenis pěstují než pro zábavu a potěšení. Neboť ony milióny sotva zaplatí jenom diváci. Nevím, zda ve Frankfurtu je dosti boháčů a celebrit tenisu holdujících. Endorsementy firem nakonec zaplatí úředník, který si musí koupit nové tenisky, aby mohl odpoledne po práci nastoupit na kurt. Zaplatí to tatíkové nadějných dítek.

Lze namítnout, že vše je relativní. Že před dvaceti lety starý automobil pakatel v porovnání s dnešními cenami. To je jistě pravda. Ale do jaké míry? Znamená to snad, že inflace je stejně nevyhnutelná a věčně působící jako gravitace zemská? Jak vzniká? Kde začíná? Ano, odpovědi nalezneme v knihách odborníků. Jejich odbornost však zdá se nedo-

statečnou, nedokáží-li tak neblahým jevům zabránit. Není konce bez začátku, neexistuje perpetuum mobile ani ve fyzice, ani v ekonomii. Jsem ochoten přiklonit se k prostému názoru spíše vycítěnému než vědecky dokázanému, že zákon poptávky a nabídky není hlavní silou působící výkyvy, poklesy a vzestupy, latentní i zřejmou příčinou sedmi let hubených a sedmi let tučných střídajících se téměř pravidelně. Myslím, že nemalý podíl na tom nese lidská hamižnost a neschopnost vidět dále než na rok či dva dopředu. Jisté zapomnění toho, co znamená kultura a kulturnost člověka.

Mé rozezení nad odměnami na profesionálních tenisových turnajích (to ovšem platí i o dalších sportech) nepravděpodobně ze závidlivosti k hráčům. Ti jsou v podstatě nevinní. Jsem rozhořčen mašinerií ženoucí tento krásný sport do deformací a zprofanování. Profesionál dělá to, co dobře umí, za peníze. Jeho odměna měla by však záviset od dokonalosti díla. Víme však, že úroveň tenisu v posledních letech se nezlepšila v příslušném poměru k odměnám, vypláceným těm nejlepším hráčům.

Byl by důvod k podivu nad zjištěním, že i tito mírumilovní sportovci napomáhají svým backhandům a smečům dopingem? Kdosi se pečlivě stará, aby se jim dostávalo náležitých svodů, lákadel, příležitostí.

A konečně, slyšeli jste snad o Lendlově či Borgově nadaci? Já ne. Zato o exkluzivních fitness klubech či tenisových klinikách a areálech těchto hvězd, o nákupu nemovitostí, profesionálních hokejistů, ostrovů, kasin.

Je mi líto, že z oněch šestnácti pozvaných mistrů bílého sportu do Frankfurtu nad Mohanem jediný Boris Becker projevuje moudrost a smysl pro morálku, pro ony základní hodnoty, bez nichž se lidský život promění jen v beznadějnou, lopotivou snahu stát se vlastníkem věcí v pravé podstatě nezřídka zbytečných...

Básník

VLADIMÍR CÍCHA

Jaro bylo pokročilé a do teplého vzduchu sáklý vůně květin, restaurací, říčních břehů, letenské pláně, kvetoucích stromů v sadech, vůně pivnic, umytých schodů v domech, dětských kočárků a navoněných maminek, vůně jejich štědrých řader a vlasů, vůně právě doasfaltovaných ulic a v té době i kanály vydechovaly vůně i když to vlastně byly pachy, zápachy či smrady, ale velkoměsto bez kanálů je jako řeka bez vody a všechno mi v těch dnech vonělo, košile, pomáda na vlasech, pitralón na tvářích po prvním holení, horké motory nákladčáků, pršiplášť lehce namoklý. Z posledního fotbalu měl jsem pochroumanou nohu, pravačku, a místo na fotbal behal jsem se do parku, do parku se stromy jakoby obalenými ohromnými vločkami sněhu, ale byly to květy, voněly a tráva se zelenala a na opěradlech laviček skvěly se čerstvé vropy srdcí a iniciálek a neslušných znaků vytouženého místa v ženě a já jsem se posadil na jednu z těch laviček a zapálil jsem si cigaretu prstama rozzechvělýma strachem o zdraví a obavami, že mě uvidí někdo z domu náhodně procházející parčíkem: ale první šluk zbavil mě rychle obav, naplnil mi hlavu lehkostí a omámením, po krátkém zakašlání už jsem kouř lačně dýchal a popel sypal vedle lavičky. Příhlopka holub a hned viděl, že to není nic na zob a mrkal na mě očkáma jakoby prosil o kousek housky nebo sušenku, jakoby mi záviděl ten omamný kouř cigarety.

Pohodlně jsem seděl a otevřel knihu co jsem si přinesl, volně v ní listoval a pak pomalu četl jednu stránku a ještě znovu a kouřil jsem cigáro a v hlavě se mi opojný kouř míchal se stejně omamnými verši, na bílé stránce písmena a slova uspořádaná do zaklínadel poezie... byl jsem mladý a vnímavý, lačný života, poznání, bohatství, krásných žen. Holub nakonec vzlétl, díval jsem se za ním namodralým fáborem rozplývajícího se kouře cigarety a tichem parčíku zněly mi verše Mistra:

Prý smím tě, jaro, letos dvakrát prožít,
snad proto, že nám život utíká.
Smět dvakrát hlavu pod strom v květu složit,
či proto smím tě letos dvakrát prožít,
že je to věčnou touhou básníka?

A obracel jsem na další stránky a četl jsem a bylo mi jako bych ztrácel na váze, jako bych se co nevidět měl vznést a přiblížit k hlavám květů a oblékat se do nich jako do svátečního roucha...

OSMADVACÁTÝ ŘÍJEN BYL - JE A VŽDY BUDE PRO ČECHY A SLOVÁKY ŽIJÍCÍ MIMO HRANICE ČESKOSLOVENSKA:

OBRAZEM - zrození svobodného státu ze staleté poroby
DOKLADEM - bojů, obětí ale i vítězství malého národa
POJÍTKEM - svobodné minulosti, která po porážce temna, opět má svobodu
UKÁZKOU - světu, že národ, který byl jednou svoboděn, si znovu svobodu vydobyl
DEMOKRATICKÝM IDEÁLEM - k němuž po příkladu Čechů a Slováků směřuje celá řada dalších národů
POUTEM - mezi těmi co žijí doma a námi, kteří žijeme v cizině

Bata Footwear

Division of Bata Industries Limited
Batawa, Ont., K0K 1E0

Bata

v domě

Kanada

Když jsem pocítil, že je čas večeře, loudal jsem se k domovu. V domě byl chládek a na dveřích výtahu cedule: NEJEZDÍ. Vykročil jsem po točitém schodišti našeho domu U dvou malorusek a slyšel jsem jak prostorem obtočeným tím schodištěm zní vzdechy a hekání provázené volným klapotem podpatků a v prvním patře jsem pak před sebou spatřil ty jehlové podpatky černých lodiček a lýtka v nylonu punčoch a lem sukně kostýmu, kabelku z krokodýlí kůže a temně rusé kadeře. A o dva, tři schody nad monděnní dámou stoupal těžce nahoru mohutný golém v šedém obleku, na rozložitých ramenech hlavu jako meloun, kulatou a jaksi sveřepou, s vlasy hladce hnanými dozadu z klenutého čela a ta hlava se otočila a hubička oddechovala pod dvojím klenutím lící a z kapsičky saka zářil rudý kapesník

jako praporek na ohromných nákladech, ano, veliký básník vynášel ohromné tělo do svého ateliéru, do nejvyššího patra našeho domu, snad jenom ohromná síla Múzy nebo vášně k té elegantní dámě, tajemnici, sekretářce, k té Manon, umožňovala básníkův výstup.

- Kupředu, mladý muži! - řekl a usmál se na mne, zastavil se a snažil se přitlačit více ke zdi, abych jej mohl minout a já prošel oblakem vůně jeho společnice a míjel básníka, na jehož čele bylo pár kapiček potu... - Děkuji, - řekl jsem a byl rozpačitý a najednou nevnímá nic než knihu v ruce a bral jsem schody po dvou a pak mi to přišlo k smíchu, lopotný výstup básníka, který mě svou imaginací na chvíli proměnil v motýla poletujícího v opojení mezi voňavými květy stromů; divil jsem se proč se neseběhli lidé a nevnynesli ohromného tlustého básníka do jeho ateliéru, děkuji mu tak za jeho poezii...

VELIKÝ MALÝ

Josef Koenigsmark

*Není velkým trpaslík
Byť postavil se na horu
Ale mnoho trpaslíků
Se nahoru dostane
A pak mohou pěkně dolů
Čurat lidem na hlavu
Trpaslík Zakrslík
Pidimužik Pumprdlík
Skřet Šotek
Skřítek Křístek
Tento jev se nazývá
pumiliokracie
Těž nanokracie
A je úděsný
Neboť pak máme všichni
Pochcané hlavy*

Hrůza

FEFÍK, Praha

Už je to tak, bojím se chodit do práce! Neměl jsem ani potuchy, jakému se tam vystavuji nebezpečí.

Velmi mne vždycky potěší, když mi přijde ze Syndikátu novinářů nějaká ta zásilka. Došlé brožurky vždy pečlivě pročítám, abych v sobě posílil pocit integrity s žurnalistickou obcí.

Tak jsem také nic zlého netuše otevřel sešitek Novinářů a nová technika - Jak předcházet rizikům při práci s počítačem v redakci, přeloženo z anglického originálu Avoiding the hazards, vyšlého v knihovničce Journalists and new technology v roce 1987. Toť milá péče ostrovních novinářů o své zaostalejší kolegy!

Také já občas usednu ku klávesnici počítače (VDU - Video Display Unit), kterými je naše skromná redakce vybavena. Máme jich pět a je s nimi leckdy trápení. Tu se cosi vymaže, tu zničí, tu něco nefunguje, ale teprve brožurka Národního svazu novinářů (NUJ) otevřela mi oči a naplnila je skutečnou hrůzou. Kdo byl někdy v redakci českého plátku s dvacetitřicetým nákladem, ten mě pochopí.

„Různé pověsti a historiky o riziku, které s sebou osobní počítače nesou pro člověka a jeho zdraví se začly šířit od chvíle, kdy se objevily na stolech pracovníků. Mluví se o potratech, o vyrážkách v obličejí, o šedém zákalu, lidí si stěžují na zhoršující se zrak a bolesti ve svalech. Některé z těchto rizik nás skutečně ohrožují a byla dokázána...”

Byla by to hloupá brožurka, kdyby postrádala řešení. „Stoly, na nichž budou počítače používány, by měly být pro ten účel vhodné, měly by mít matný povrch, který neodráží světlo a neměly by být světlé či natřené jasnou barvou. Židle by měly mít pevnou konstrukci. Měly by být skutečně přizpůsobivé, pokud jde o výšku a sklon opěradla. Židle by měly mít pokud možno pět rejdovacích koleček kvůli řádné stabilitě.”

Další problémy způsobuje oslňování. „Okna je třeba vybavit vhodnými přizpůsobitelnými záclonami. Žaluzie nejsou vhodné, protože jsou-li zabudovány nesprávně, mohou se problémy s oslňováním ještě zhoršit tím, že vytvářejí tenké, soustředěné proužky jasného světla. Stropní svítidla by měla být opatřena rozptylovacími stínidly, všeobecně se uznává, že nejlepší jsou mřížková nebo tlumící stínidla.”

Je důležité, aby: obrazovky byly umístěny v takovém úhlu vůči oknu, aby se zabránilo přímému i nepřímému oslňování. Stěny

by neměly být natřeny jasnými barvami. Měly by být odstraněny všechny odrazivé a jasné povrchy a uživatelé by si neměli brát na sebe světlé oblečení.

„Všude tam, kde se mají používat počítačové terminály, by měly být na podlahu položeny antistatické koberce. Kabely počítačů musí být vedeny tak, aby o ně lidé nezakopávali. Toho se dá nejlépe dosáhnout tím, že se vybuduje dvojitá podlaha, v níž se kabely vedou.”

Práce s počítači vyvolává stress, psaní pocit izolace. „Aby se udržela morálka pracovní, je třeba zřizovat zvláštní místnosti určené k odpočinku.” Důležité jsou i přestávky, nejlépe pětiminutové po půlhodinách.

Kresba Karel Helmich

A pak tu číhá nebezpečí zvané RSI (Repetitive strain injury), trauma z opakovaného napětí. To se vám z neustálého psaní na počítači pokrotí v prstech šlachy a svaly. Nejprve to bolí trochu, ale nepřejde-li se k okamžité léčbě, bolest neustává, prsty mohou znečítlivět, jsou v nich křeče, jen těžko se dá v noci spát. Nakonec neudržíte ani toaletní papír.

Díky, díky dobrá Anglie za snahu pomoci. A slibuji ti, že si dám pozor, abych se neoslňoval bílou košilí!

Omyly pana Sládka

JANA KOLÁŘOVÁ

Modrooký vůdce Republikánské strany pan Sládek podal 29. dubna na prezidenta ČSFR Václava Havla žalobu na ochranu osobnosti a přiměřenou satisfakci za údajné Havlovo obviňování SPR-RSČ z hitlerismu a antisemitismu. Žádá omluvu v rozhlasovém vysílání, která by měla znít: „Pane doktore Sládku, přijměte mou omluvu za nepravdivé sdělení, které jsem o Vás učinil v rozhlasovém vysílání Hovory z Lán dne 28.4.1991. Neuvědomil jsem si, že se takto dotknu Vaší cti.“ Zároveň pan Sládek požaduje finanční satisfakci a navrhuje její výši 1 000 000 (slovy MILIÓŇ korun).

Máme demokracii, hurá. Ve státě, kde ještě před dvěma lety nebylo možno směřem k nejvyšším představitelům ani křivé pohledět, je možno zažalovat i prezidenta. To je jediné v pořádku. Ovšem docela v nepořádku je zneužívání tohoto práva. Není mým úkolem posuzovat, kdo v tomto sporu má pravdu a nemám na to ani právo. Mám však právo si o tomto legračním sporu myslet své.

Udivuje mě proto, s jakým klidem žaluje prezidenta za přinejmenším málo opodstatněný skutek právě pan Sládek, který - byl-li by žalován za všechny své výroky - musel by už teď začít tvrdě šetřit, aby mohl splnit pohledávky za podobné soudem určené satisfakce.

Série pozoruhodných výroků pana Sládka začala už v době předvolební kampaně a plynuce pokračuje do dnešních dní. Jen z poslední doby lze dokumentovat jeho výzvu ukřivděným Moravanům (nebo těm, kteří se za ně vydávali), že by bylo nejlepší táhnout na Prahu a nahnat „to“ všechno do Vítkavy. Budíž, každému po právu, co jeho jest. Tento výrok byl adresný jen skrytě, žádné „to“ pana Sládka nezažalovalo, ač by mohlo - přinejmenším za navádění k fyzickému ohrožení osobnosti.

Jeho výrok při pražské manifestaci vr-

cholící před Černínským palácem už však adresný byl. Tam pan Sládek označil ministra Dienstbiera za agenta StB, který dělá Československu v zahraničí jen ostudu. Když byl modrooký vůdce dotázán, odkud ví o estébácké minulosti ministra, pravil, že se to přece povídá, tak na tom něco pravdy být musí. Posoudit spojení ministra Dienstbiera s StB jako laik nemohu - i když vidím, jak je podobné obvinění absurdní - ale že nám ostudu nedělá, to snad pochopí každý, tedy i pan Sládek.

Na každého má být stejný metr. Když ne v totalitě, v demokracii určitě. Proto bych pokládala za logické, kdyby zažaloval ministr vůdce, jeho nařčení přece bylo mnohem závažnější, než údajné jádro sporu s prezidentem. Nestalo se tak, ministr má důležitější starosti, než předem vyhrazovaný soudní spor s kýmkoliv. Možná by si z toho měl vzít někdo poučení. Pokud je toho schopen...

Snímek Štěpán Lufanský

Od kdy Rodokapsy?

KAREL KÝR

Tak už je v Československu drahnou chvíli máme. Rodokapsy. Jako kluk jsem jich přečetl na kila. Ještě dnes si pamatuji jejich názvy. Rudý Jestřáb, Hvízdavý Dan, Na jih od Rio Grande, Jezdci ve tmě... Abych měl klid na čtení, udělal jsem si jako kluk v pěkně vzrostlém kaštanu sedátko a tam jsem prožíval příběhy z divokého Západu. Jednou jsem z posedu málem spadl. Při čtení věty: „Cizinče, zmizte! Vyraz vaši tváře plaší mého koně. Co mám vzkázat vaší vdově?“ Tak na mne tato věta zapůsobila. Ale kdy vlastně Rodokapsy vznikly?

Různé loupežnické a rytířské romány vydával už pan Kramerius blahé paměti. Ale otcem českého sešitového románu byl muž jménem Holfeld. Možná našel inspiraci v cizině. Na to jsme kabráci. Holfeld vydal první číslo Románů do kapsy v polovici roku 1935 a po něm týden co týden přinášel další a další čísla. Před válkou a za války se číslo Rodokapsy prodávalo za 1,20 až 1,50 Kčs. Což byla cena krabičky cigaret.

Holfeldův úspěch podnítil další nakladatele. Tuto formu četby si nenechalo ujít ani takové renomované nakladatelství jakým byl Melantrich. Od roku 1937 začaly vycházet další edice světových románů Weekend, v roce 1938 se objevil Rozruch - tedy Romány vzrušené chvíle - a Krásný román. V době svého největšího rozkvětu vycházely sešitové romány v ročním nákladu kolem patnácti miliónů a vyšlo v nich asi 500 až 600 textů ročně. Za překlad se platilo cca 20 haléřů za řádek, za napsání sešitového románu 1 000 až 1 500 korun. Autoři a překladatelé těchto románů si načas vytvořili vlastní organizaci KADR - tedy Kruh autorů dobrodružných románů.

V dnešní době jsem mnohokrát slyšel brojit proti Rodokapsům. Nevím proč. Někdo má rád vdolky, jiný zase holky. Jako kluk jsem přečetl na stovky Rodokapsů a přitom mi to nebránilo v tom, abych už v sedmé třídě nezačal číst Balzaca. Rodokapsy jsem pravděpodobně četl proto, že jsem v nich nacházel romantiku, která z našeho života nějak vyvanula. A na tom, myslím si, není nic špatného.

KOMU PŘÍŠTĚ NAKOPE BÝVALÝ SLOVENSKÝ PREMIÉR

Když těsně po revoluci komunistický ministr Václavík zařval na reportéra Československé televize „Jdi s tou kamerou do prdele“, režisér pořadu nechal celý záběr odvysílat s lakonickým komentářem: „Tak to byl bývalý ministr národní obrany.“

V úterý jedenáctého měl parlamentní zpravodaj ČST domluvený rozhovor s předsedou Slovenské národní rady panem Mikloškem. Hodina pokročila, a protože Deník ČST nelze odkládat, vydal se parlamentní zpravodaj dr. Ladislav Špaček pana Mikloška v budově parlamentu hledat. Našel jej a odcházeli spolu, aby domluvený rozhovor natočili. Vtom dr. Špačka zaregistroval slovenský premiér Mečiar, který právě hovořil s dr. Rychetským. Obrátil se na parlamentního zpravodaje ČST a zeptal se, zda dr. Špaček věru dělal zpravodajství v Federálním shromáždění. Dr. Špaček přitakal a slovenský premiér se jej zeptal, jak si mohl parlamentní zpravodaj dovolit mluvit o suverenitě slovenských zákonů a o podobných věcech. Dr. Špaček odvětil, že nejsilnější název jím použitý zněl „napjatá situace“ a padlo-li něco ve smyslu suverenity slovenských zákonů, šlo o citát z projevu prezidenta nebo českého premiéra. A slovenský premiér Mečiar odvětil (nechceme čtenáře připravit o požitek z kultivovaného politického projevu, proto odpověď ponecháváme v původním doslovném znění): „Ja ti skopem prdel, ty sviniar jeden!“ A začal vsávát z křesla, aby učinil slibované. Dr. Rychetský jej fyzicky zadržoval a předseda SNR pan Mikloško se snažil dr. Špačka co nejrychleji odklidit z dohledu rozhodčitého slovenského premiéra. Přitom se snažil parlamentnímu zpravodaji vysvětlit, že slovenský premiér Mečiar už je prostě takový, a všemožně jeho neslychané jednání omlouval.

Myslím, že celé vystoupení pana Mečiara bylo svým způsobem premiérou. Od sedmáctého listopadu snad žádný politik neprojevil tak naprostý nedostatek nejen politické, ale obecně lidské kultury.

Je však třeba ještě položit otázku, co pana Mečiara k podobným excesům vede. Možnosti jsou jen dvě. První je naprostý nedostatek sebeovládání, který způsobuje, že si sice uvědomuje skandálnost a naprostou nepřipustnost svého chování, ale prakticky je nedokáže ovlivnit. Takoví lidé nejsou výjimkou - ovšem ve veřejném a politickém životě nemají co dělat. Druhá možnost je, že pan premiér Mečiar podobné chování vůči zástupci nejmasovějšího hromadného sdělovacího prostředku považuje za normální a přípustné. V tom případě jsme to s tou „demokracií“ dotáhli opravdu daleko.

J. DOLEŽAL

CO S NÁZVEM REPUBLIKY?

Nedá mně to spát a stále se vracím k otázce, jak mohli zákonodárci v naší vlasti při hledání nového názvu státu připustit takový nonsens (snad by se hodilo lépe slovo paskvil) jako je název Česká a Slovenská Federativní Republika. Název je nejen nelogický, ale je na šíru i s pravopisem, alespoň s českým. Česká a Slovenská Federativní Republika je vlastně zkratkou plného názvu, který by zněl Česká Federativní Republika a Slovenská Federativní Republika. A už je tu ten nonsens. Česká republika snad sama o sobě není federací a zrovna tak není federací sama o sobě Slovenská republika. Federací tvoří nejméně dva státy. Může tudíž existovat Československá (Česko-Slovenská) nebo chcete-li Slovensko-Česká federace, avšak s příhodnějším názvem.

Pravděpodobně to už naši zákonodárci chcieli

Přišlo poštou • Přišlo poštou • Přišlo poštou

mít za sebou, když ten nesmysl odhlasovali. Museli být už strašně unavení a znechucení tím nekolidenním taháním a dohadováním, do kterého nakonec musel zasáhnout sám prezident Havel. Snad se měl problém názvu státu odložit na později pro řádně zvolený parlament a zatím pouze vypustit slovo „socialistická“.

Sleduji pozorně český i slovenský tisk a zatím jsem vždy četl název státu: Československo, na Slovensku většinou Česko-Slovensko a často i zkratku ČSFR. Mimo úředních lejšter jsem zatím nikde neviděl ten nový honosný název.

Stále jsem doufal, že se stane zázrak a že se změní jak ten strašný název, tak i ten náš nepěkný nový státní znak, na němž mimochodem nezbylo kousek místa pro orlíčku našich moravských bratří. Že se to asi nezmění, jsem si uvědomil, když jsem četl v novinách, že po novém roce se budou vydávat nové čs. cestovní pasy s novým názvem státu a s novým státním znakem, které budou platit pět let.

Chtěl jsem se přesvědčit, jak na ten nový název bude reagovat člověk snad nepovolnější, náš venkovský poštmistr. A tak jsem se dopustil malé zlomyslnosti. Měl jsem připravenou zásilku do Prahy a tak jsem jako země určené uvedl The Czech and Slovak Federated Republic. Chudák poštmistr vytáhl úřední sezebník a začal hledat země s tak dlouhým názvem. Dlouho hledal. Zarážil se u jména Czechoslovakia, ale zřejmě nechtěl příznat ignoranci a tak hledal dál. Když nespěl a špička jeho tužky už podruhé spočinula na jménu Czechoslovakia, už jsem neodolal a přikývnul, že ano, to je ta země, kam ta zásilka směřuje. Podíval se na mne takovým divným pohledem a s mírnou výtčitkou se mne zeptal, proč tedy ten název nepíše tak jak se má, je to prý kratší a dá se to hned najít. Prosim vás, nemohli by to tomu pánovi někdo vysvětlit?

H. TABAK, USA

STÍŽNOSTI

„I zde se komunisté silně aktivují. Obchody v aukcích už neskupují jen veksláci, ale bývalí, vlastně i současní komunisté, estébáci, bývalí tajemníci OV KSC Rokycan se žijí štít amerických vlaječek.

Romové se stávají hrůzo obyvatel, stojí to za hovno. Škoda, že mi hned v Doveru dali razítko o zákazu zaměstnání, s chutí bych tam třeba metla ulice.

Budte rádi, že jste tam, kde jste.

L.P., Rokycany

CESTY PO SLOVENSKU

„Po Slovensku jsme taky hodně jezdili, bylo to trochu uklidňující, situace kolem separatismu není tak zlá, jak bychom očekávali na základě svých zkušeností z Kanady nebo Austrálie, nebo z toho, co se píše v tisku v Čechách. Když byla na příklad v Bratislavě ohlášena demonstrace, na které předpovídali účast 60 tisíc lidí, šlo se jich tam asi šedesát. Jinak stála na náměstí permanentně skupina asi půl tuctu profesionálních demonstrantů se slovenskou vlajkou, asi z ciziny dočekanou (byl na ní nápis „Slovakia“) a občas se u nich zastavil jeden nebo dva lidé. V Bardějově byli na náměstí tři demonstranti a moc si graulovali, když zpozorovali, že je Helena filmuje, že „sa dostanú na Západ“. Slováci, s kterými jsme mluvili, se rozčilovali, že se český tisk nezmiňoval o tom, že mezi těmi, kteří houपालi Havlovi

autem a těmi, kteří rozbili dveře v Slovenské národní radě, byli identifikováni estébáci.“

V. CHADIM, Canberra, Austrálie

NEHRÁT TU JEJICH HRU!

Doufám, že rozhodnutí tisknout Tě v zemi, kterou přítel Švestka Borský nazývá vitpně, leč výstižně Republikou Rafandou (bez pomlček), je správné. Dubnové číslo se nám zamlouvá, jenom prosím, ať si to tam po sobě přečtou, než to vy-tisknou, tolik překlepů snad nedělám ani já. Též jsem ráda, že zůstáváš nás a pro nás - tedy exil. Abych pravdu řekla, vzhledem k neveselým zkušenostem, které jsem si dovolila popsat níže, mě tak nějak čím dál tím víc nezajímá, co se děje na Rafandě, a budu-li mít potřebu to vědět, předplatím si Respekt či jiné tamní periodikum. Tebe dělá tolik talentových lidí, že je Tvého potenciálu škoda na ty dráběží problémy. V této souvislosti bych ráda poznamenala, že se zcela ztotožňuji s články paní Procházkové a pana Keny. Dovoluji si k tomu připojit úryvek ze svého deníčku z doby dřívější:

Československo je jedním ze států, které mají dva druhy občanů - občany plnoprávné a takzvané second class citizens. Rozdíl spočívá ne snad v barvě pleti, ale v místě bydliště, jedná se tedy o druh nevolnictví - kdo žije na území lenního pána, je pod jeho ochranou, ale i kontrolou (devizový zákon - to je krok na cestě do Evropy? spíše směr Mongolsko), a požívá jistých výhod (práva volebního, oprávnění k navrácení ukradeného majetku, práva vstupu na území lenního pána, aniž by platil mýtné či si kupoval vízum). Jakmile se odstěhuje, je sice pořád občanem, ale takovým, vůči němuž je vše dovoleno. Toto rozdělení má vliv i na mnoho dalších věcí, i rehabilitace. Díky svému povolání se s těmito problémy denně setkávám. Klient, který se rozhodl navštívit rodnou zem po třidvaceti letech, má rád ve všem pořádek, a proto se nechal formálně rehabilitovat. Dostal dopis, že těch deset měsíců za nedovolené opuštění už neplatí, ale že tam pořád má pětileté čtyři měsíce natvrdo v první nápravě za nedovolené použití majetku v socialistickém vlastnictví - on nemá ponětí, za co to mohlo být, zřejmě na něj po odchodu někdo něco shodil, což se dělalo běžně. Od té doby byly nejméně dvě amnestie a za tolik let se jiným lidem promlčela mnohem horší svinstva, vrah Pavla Wonky pořád chodí po svobodě, ale občan druhé třídy má jít sedět za něco, co neudělal a za co byl odsouzen v nepřítomnosti a bez příležitosti se obhájit.

Chodí za mnou lidé, kteří se v listopadu před téměř již dvěma lety upřímně radovali a okamžitě hledali cesty, jak Československu pomoci ať už penězi či tím, že věnují svůj čas a schopnosti na organizování různých akcí. Jsou šokováni tím, že nemají právo na navrácení ukradeného, i když jich většina má v úmyslu tu půlku baráku po dědečkovi věnovat bratřancí, který tam žije, nebo nějaké smysluplné organizaci (takové ovšem, kterou si vyberou sami, ne aby jim tam vládní představitelé zmámení polibky Arafatových smyslných reu zřídili centrálu PLO). Mnoho z nich má na předložit vyšetovaná čísla, a to už skřípu zubu, protože si ani nechci představit, jaké to musí být, když je člověku taaž část a ten-týž majetek odprávan potřeív v jediném životě, a navíc vládou, která se ohání humanismem. Excituje samozřejmě způsob, jak se státi z neoprávněné osoby osobou oprávněnou - přihlásit se k trvalému pobytu, majetek si nechat vrátit, učinit s ním, co libo, a vzápětí se vrátit do Kanady či jinam. Přijímám mne překvapilo, kolik lidí tuto alternativu odmítlo použít, a je zajímavé, že to bez výjimky byli ti, kteří v minulosti zastávali zá-

sadně negativní postoj k upravování se. Je také zajímavé, že svůj postoj zdůvodnili týmitž slovy: „Přece nebudu hrát tu JEJICH hru.“ Jedná se tedy o podobnou situaci, jedná se, viděno z cizích a podivných krajů, přes rozdíl řeči a mravu, přes moře, přes pevnou zem, o další upravování? A jak do toho zapadá nedávné zavedení poplatku za víza pro vstup do Československa, který se vztahuje i na second class citizens, pokud se neprokáží vystěhovaleckým pasem?

Z. KULHÁNKOVÁ, Kanada

„PROHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI“

Článek „Prohlášení nezávislosti“ od Marie Procházkové v dubnovém čísle Západu nutí člověka k zamyšlení nad rychle se zhoršujícími vztahy mezi Českoslováky v zahraničí a těmi, co žijí doma. Pro ty žijící v cizině není ještě ani hromadný název - jsou to exulanti, emigranti, utěčenci a uprchlíci. Prý se z nás mají stát „krajane“ - termín už desetilet používán pro starousedlíky, hlavně v Americe a v Kanadě. Hned ve svém prvním projevu pro zvolení na úřad prezidenta republiky, Václav Havel vítal Českoslováky žijící v zahraničí s otevřenou náručí. Mnozí v národě ovšem toto nadšení neopotovali.

Paní Procházková dost otevřeně přiznává, že mnoho lidí šlo za hranice pro to, aby ve svobodných zemích měli pokoj a klid od různých druhů totalitních šikanování. Ne všichni utkali proto, aby zachránili holý krk - a na to mají dokonce mezinárodně dokumentované právo, pokud je země kam mají namířeno k sobě pustí. Je zcela přípustné, že nechota personálu v obchodech a nevole přijímat jakoukoliv radu a pomoc vzbudí v nás návtěvčících ze Západu jakousi nechuť - ten nešťastný výrok ministra Dienstbiera o emigrantech jenom přilil olej do ohně. My venku si musíme ale uvědomovat, že se doma zápolí, dost úspěšně, s politickými a hospodářskými problémy, které si průměrný člověk na Západě nedovede vůbec ani představit. A krajane při svých návštívách domova se nechovají vždycky nejlépe. Rady rádi dávají ještě dříve, než je o to někdo požádá. A ti doma, zvláště ti, co stojí s otevřenou rukou, by si měli zase uvědomit, že rozhodnutí jít do zahraničí bylo rozhodnutí, které vyžadovalo dosti odvahy a potom odříkání. Materiální zabezpečení na Západě také není úřed automaticky - je to výsledek tvrdé práce a dlouhých pracovních hodin.

Škoda té řevnivosti - chlív doma zanechaný 42 lety komunismu by vyžadoval větší souladu. Jiří Voskovec měl jenom částečně pravdu, že domov je tam, kde si člověk pověsí klobouk. Tam by prakticky být měl, kdyby ale nebylo těchto citových vztahů, které budou člověka poutat se starou vlastní navždy.

J. DRÁBEK, mladší, USA

DVĚMA SE ŠPATNĚ SLOUŽÍ

Nelíbí se mi vaše snaha zalíbiti se oběma více méně antagonistním stranám: časopis pro exulanty, kdysi zrádné, nyní jen zbabělé, a pro ty doma, kteří si to „hrdině“, podle některých politiků, odčestpracovali. Takže: ani ryba, ani rak. Váš časopis jsem odebral od samého začátku, ale tento rok končím. Mám za to, že vám možná přibudou ti čtyřicetiosmikorunoví předplatitelé, zato ztratíte ty dvaadvacetidolarové, neboť dvěma pánům se špatně slouží.

P. ŠULC, USA

An Open Letter to All Canadians.

Tuesday, September 24, 1991

My fellow Canadians:

Today in the House of Commons, the Prime Minister is putting forward proposals to renew the Canadian federation.

The proposals are not fixed or final. They are a basis for discussion. Canadians are encouraged to debate them vigorously and openly and suggest how they can be improved so that every Canadian can feel welcome, understood and respected in our own land.

A Special Joint Committee of the House of Commons and Senate will seek the views of Canadians on these proposals. Please participate actively in the Committee's work. It's an opportunity to forge the kind of Canada that can best serve the interests of Canadians now and in the future.

The process of renewing the Canadian partnership will not be easy. Canada was born and built because previous generations understood that unity is the key to prosperity and that the keys to unity are tolerance, compromise and goodwill.

In difficult times, these characteristics are often in short supply but that is when we need them most.

Canadians have the opportunity as never before to create a Canada in which all Canadians can feel at home. Together, we have the opportunity to strengthen this country to make it more prosperous and more responsive to the aspirations of all its people.

I urge you to take part in renewing Canada. It's our country that's at stake.

The Right Honourable Joe Clark,
President of the Privy Council and
Minister Responsible for Constitutional Affairs.

Canada

KOMERČNÍ BANKA

as the leading and largest universal business bank
in Czechoslovakia carrying out a cautious financial
policy, careful judging entrepreneurial risks, guarantees

WE ARE MEMBER OF THE FAMILY OF EUROPEAN BANKS

We can offer a wide range of banking and financial services
in our domestic as well as in foreign markets not only
to the still growing number of our local clients but also
to all foreign enterprises.

For a contact please write or call to:

Head Office
International Division
Na Příkopě 33
110 03 Praha 1
ČSFR

Telex 121 831 KOBA-C
Phone 422 2122 1111
Fax 422 236 7007
235 6158
236 4087

